

ПОЛИТИКИНИ

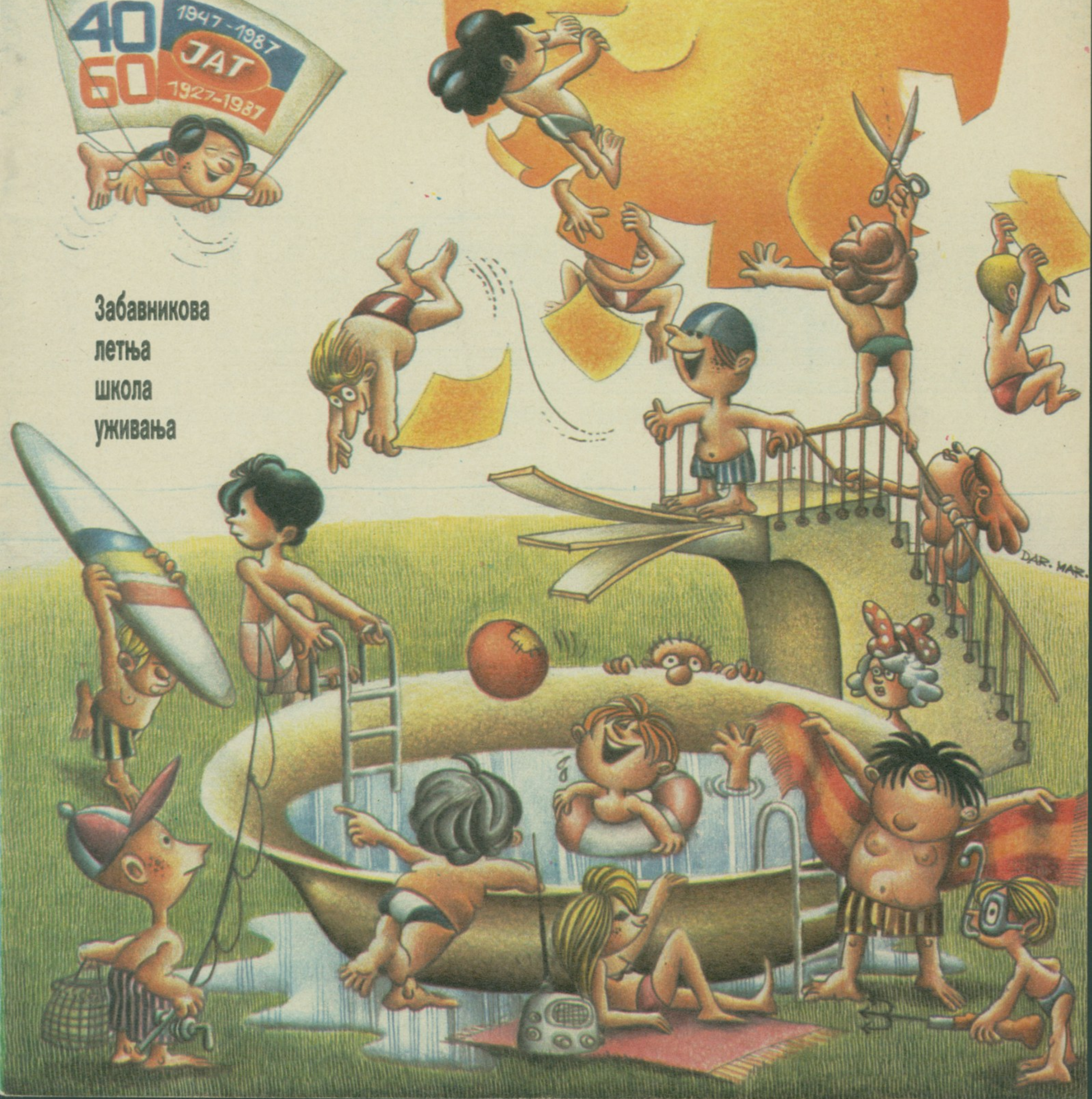
ЗАБАВНИК

24. VII 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 250 ДИН • БРОЈ 1856

Забавникова
летња
школа
уживања

ХЕМЛИН

ВРСТА АФРИЧКОГ МАЈМУНА ГВЕНОНА, НА ЛИЦУ ИМА ВЕЛИКУ БЕЛУ ШАРУ У ОБЛИКУ СЛОВА Т.

"РОКИ"

ЈЕДАН ОД НАЈУСПЕШНИЈИХ ФИЛМОВА СВИХ ВРЕМЕНА ЗАМАЛО ДА УОПШТЕ НЕ БУДЕ СНИМЉЕН. ПРОДУЦЕНТИ СУ СМАТРАЛИ ДА ЂЕ ФИЛМ ДОЖИВЕТИ ПРОПАСТ ЈЕР ПУБЛИКА, ПОСЕБНО ЖЕНЕ, НЕ ВОЛИ НАСИЉЕ, А И ГЛАВНУ УЛОГУ ЈЕ ТРЕБАЛО ДА ТУМАЧИ ТАДА НЕПОЗНАТИ СИЛВЕСТЕР СТАЛОНЕ.

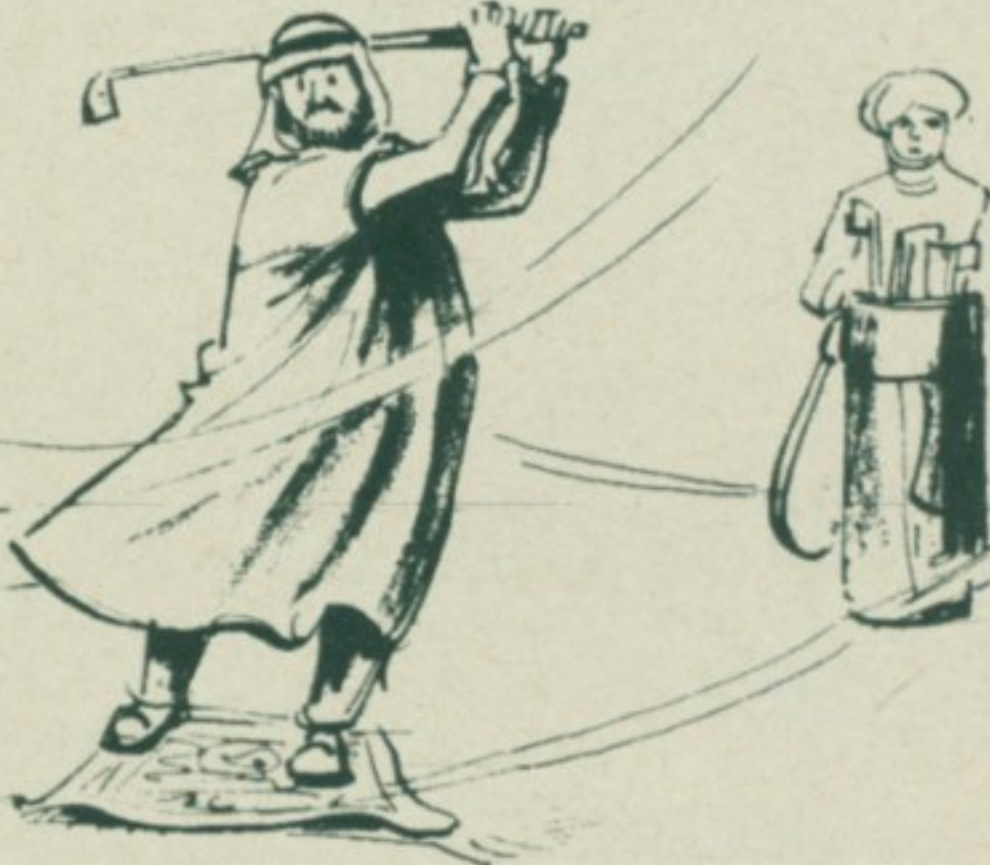
ГОЛО

СЕ НА СРЕДЊЕМ ИСТОКУ ИГРА НА ПЕШЧАНИМ ТЕРЕНИМА. ЗАТО ИГРАМИ У КУВАЈТУ ОБАВЕЗНО НОСЕ МАЛИ БИЛИМ. ПРЕ НЕГО ШТО ИЗВЕДУ УДАРАЦ, ПРОСТРУ ГА И СТАНУ НА ЊЕГА.

УЛОВЉЕНИ ЛОВАЦ

ДЕН ОСМАН, ЛОВАЦ НА ЈЕЛЕНЕ ИЗ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ ВИСКОНСИН, РАЧИО ЈЕ НЕДАВНО ВЕЛИКОГ МУЖЈАКА, АЛИ ЈЕ ЖИВОТИЊА УСПЕЛА ДА ПОБЕГНЕ. СУТРАДАН ЈЕ ИЗНЕНАДА НАПАЛА ОСМАНА И ОБОРИЛА ГА НА ЗЕМЉУ. ЛОВАЦ ЈЕ ЈЕЛЕНА РАСТОРИО НОЖЕМ И ТАКО ЈЕДВА ИЗВУКАО ЖИВУ ГЛАВУ.

© 1987 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

олимпијска ватра угасила се само један једини пут у току одржавања Игара. Било је то 27. јула 1976. године у Монтереалу.

ду, на дан одмора када на стадиону није било никога сем радника. Водоинсталатер Пијер Бушар је одмах приметио шта се догодило и за један минут ватру је поново упалио уз помоћ згужваних новина и упаљача.

можда би се међу многобројне рекордере у Гинисову књигу могао уврстити и овај: 19. јануара 1976. године из италијанског града Сасарија послато је писмо, а на одредиште је стигло тек недавно – после једанаест година и два месеца. Још

чудније је и то што је писмо упућено једној дами која станује само неколико улица даље од пошљаоца.

Министарство одбране Републике Андоре израчунало је да му је ове године за војни буџет потребно три стотине пезета (око 1200 динара). Ова сума, објаснио је министар, употребити се за набавку муниције за плотуне који ће се испаливати у част државних церемонија.

на свету постоји шездесет један портрет Мона Лизе. Сваки власник тврди да је његова слика она права коју је насликао Леонардо да Винчи.

Сумња се чак да је и она која виси у париском Лувру оригинал. Иначе, према статистици америчких цариника, у последње две деценије у ову земљу је из Европе увезено 8428 копија Рембрантових и 140 Утрилових слика.

Клеј Кемпбел, шминкер велике америчке филмске куће „Твенти Сенчери Фокс“ има је-

динствену колекцију на свету. Он већ 34 године сакупља пољупце филмских звезда. Међутим, Клеј се не задовољава само тиме да их добија већ сакупља отиске усана на папиру.

основце у израелским школама не кажњавају због картања. Министар образовања и културе ове земље препоручио

је да се у основним школама оформе клубови за играње бриџа и организују такмичења. Како тврди министар, ова игра карата подстиче развој мишљења и групни рад, па је зато треба увести у школе.

јапански демографи израчунали су да ће до краја овог века Токио имати 12.340.000 становника. Са својих 10.044 становника по квадратном километру Токио спада међу најгушће насељене градове на свету.

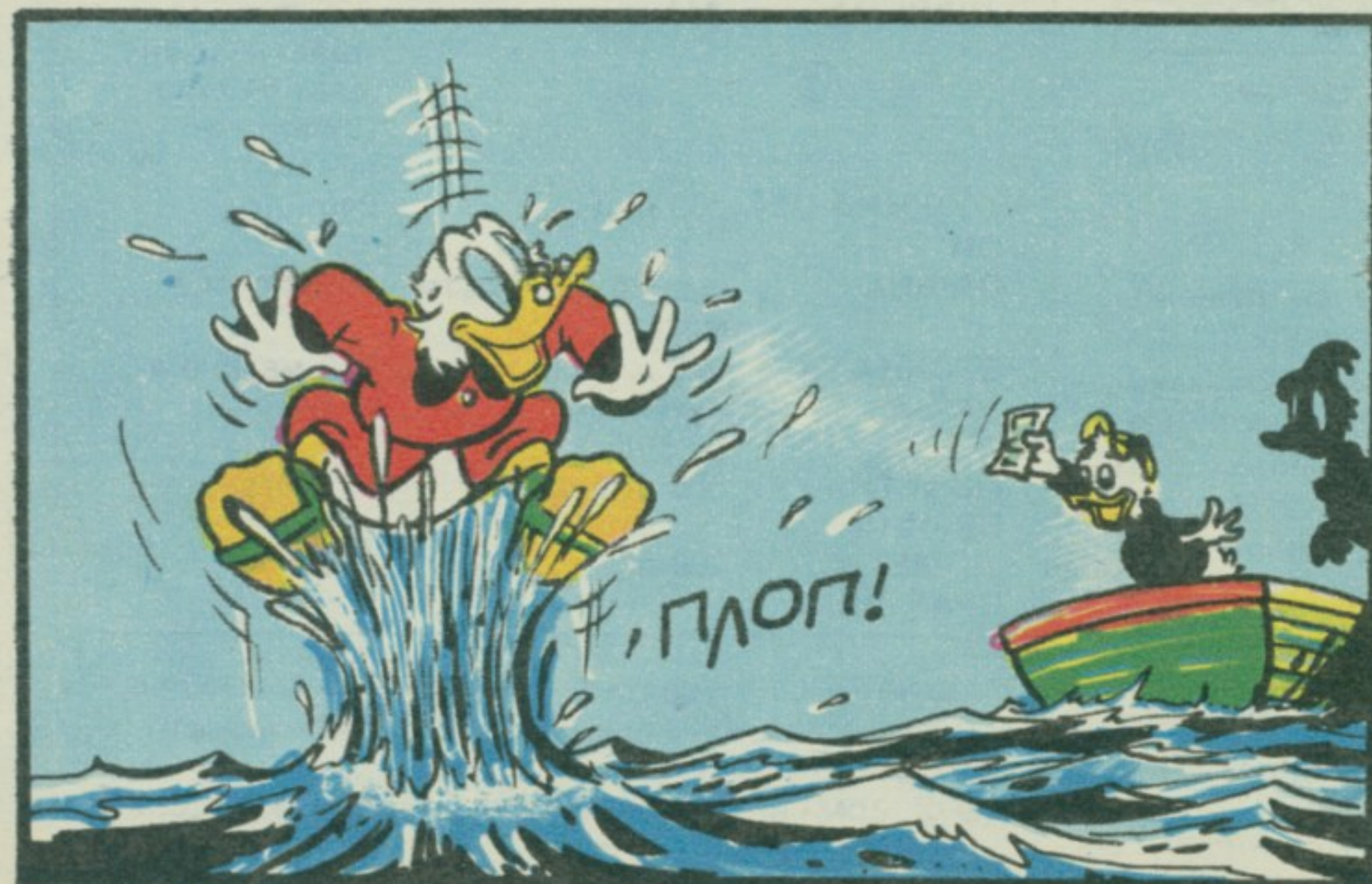
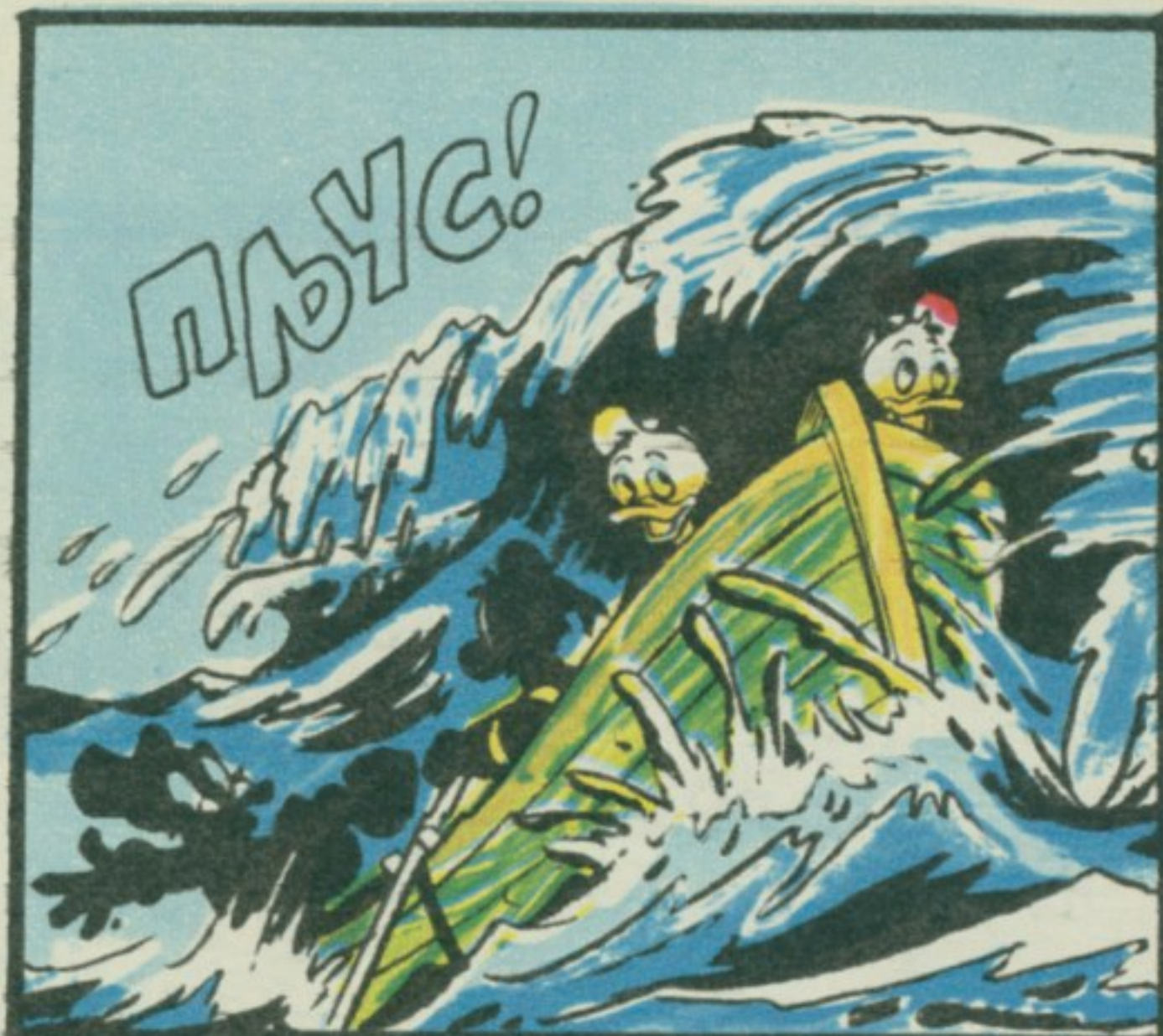
у Совјетском Савезу изумљена је нова врста обуће. У пету је уграђена нарочита пумпа која при ходу у ципелу убацује свеж ваздух.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ШТУЦАЉКА И

Све најважније пешадијске дуеле у другом светском рату добила су два чувена савезничка оружја – совјетски шпагин и амерички томпсон. Носило их је више милиона војника по снегу, киши, песку...

Године 1934. совјетски војни стручњаци одлучили су да пројектују домаћу аутоматску пушку, која би испуњавала три основна захтева: да буде издржљива, лака за производњу и да се не квари под дејством мраза и леда. Пројекти су завршени 1940. следеће године израђен је прототип, а одмах затим почела је и серијска производња. Тако се родио ППШ-41, тј. „пистолет-пулемјот Шпагина“ (Шпагинов пиштољ-пушкоритраљез), назван тако по свом главном творцу, инжењеру Георгију Семјоновичу Шпагину (1897–1952).

Било му је суђено да постане основно и неопходно оружје совјетског војника: отприлике оно што је за британску војску био „стен“ а за немачку „МР 40“. Мада испрва замишљен као одбрамбено оружје за артиљерце који опслужују тешка оруђа и за старешине пешадијских јединица, ускоро је постао најраспрострањеније оружје на целом Источном фронту. Са својим карактеристичним кружним оквиром, „пе-пе-ша“ (како су га звали по руском изговору слова ППШ) могао се видети свуда где се ратова-ло.

Крајем другог светског рата било је у оптицају преко пет милиона примерака овог аутомата. Његова производња наставила се још неколико година после рата, не само у Совјетском Савезу него и у другим земљама источне Европе.

По конструкцији се битно разликује од дотадашњих аутоматских пушака. Састављен је од крајње

једноставних „штампаних“ делова, механизам је сведен на најбитније, а избачени су сви делови који захтевају посебну механичку обраду. Пошто је у Црвеној армији коришћен пиштољ „токарјев“ с метком калибра 7,62 mm, и ППШ-41 пројектован је за исти калибар. Совјетској индустрији оружја, која се у то време суочавала с озбиљним производним тешкоћама, таква стандардизација знатно је олакшала посао.

Начињени од пресованог лима, делови су међусобно спојени тачкастим заваривањем или закивкам. Ради што веће уштеде често су коришћене цеви

ног код свих врста ватреног оружја, „пе-пе-ша“ има ту предност да и без сталног чишћења и подмазивања може дуго да функциониса. Блато, прашина, влага, лед – њему ништа не може да нашкоди. На Источном фронту то је била драгоценост особина. Уз то, аутомат је тако солидно конструисан да није било бојазни од удараца и падова.

Једина тешкоћа коју су совјетски војници имали с

Совјетски војници пуцају из аутомата ППШ-1941, који је био најраспрострањеније пешадијско оружје у Црвеној армији

од пушке М-1891 (од једне се могу добити две цеви за „пе-пе-ша“), изнутра хромиране да би се смањила или замаскирала похабаност. Мада нема сигурносних уређаја, опасност од случајног окидања код овог аутомата врло је мала, будући да је за повлачење обарача потребна велика снага.

Што се тиче свакодневног одржавања, неопход-

њиме тицала се пуњења. Требало је скинути поклопац, затегнути опругу, закочити је, убацили метке један по један, полако отпустити опругу и најзад испустити прва два метка да би могли да уђу у цев. Често би се опруга отпустила сама од себе, пригњечивши војникове прсте, а могло је доћи и до оштећења оквира.

аутоматска пушка ППШ-1941 (са добошом)

аутоматска пушка ППШ-1941 (са оквиром)

аутоматска пушка ППШ-1943 (с кундаком на склапање)

КАРАКТЕРИСТИКЕ

	Аутоматска пушка ППШ-1941	Аутоматска пушка ППШ-1943
КАЛИБАР	7,62 mm	7,62 mm
НАЧИН РАДА	избацивање чауре (уз коришћење трзаја)	избацивање чауре (уз коришћење трзаја)
ХЛАЂЕЊЕ ПУЊЕЊЕ	ваздушно добош са 71 метком или оквир са 35 метака	ваздушно оквир са 35 метака
НИШАН	калибриран за 100 и 200 метара, покретан с регулацијом од 0 до 500 м	калибриран за 100 и 200 метара
ТЕЖИНА (с муницијом)	5,450 kg (с добошем) 4,200 kg (с оквиром)	3,620 kg (с оквиром)
ТЕЖИНА (без муниције и оквира)	3,500 kg	3,400 kg
ДУЖИНА	841 mm	820 mm (исправљен кундак) 615 mm (склопљен кундак)
ДУЖИНА ЦЕВИ	269 mm	240 mm
ПАЉБА	јединачна и сутоматска	аутоматска
БРЗИНА ГАЂАЊА	900 метака у минути (± 50)	650 метака у минути (± 50)
ПОЧЕТНА БРЗИНА ДОМЕТ У ПРАКСИ	500 m/sec 200 m	490 m/sec 200 m

Мада је ППШ-41 све до краја рата остао најважније пешадијско оружје у Црвеној армији, у другој

години рата прикључио му се ППШ-42, модел конструисан по угледу на њега, посебно коришћен у

ПИСТОЉЕТ ПУЉЕМЈОТ

време опсаде Лењинграда. У тим месецима када су Немци потпуно опколили град и онемогућили свако снабдевање, извесни инжењер Сударјев одлучио је да направи нову и још упрошћенију верзију славног аутомата. Чувени „добош“ код овог новог модела је нестао и уступио место лучном оквиру са 35 метака чије је функционисање једноставније. Упркос недостатку сировина, ППШ-42 у целини је произвођен у лењинградским фабрикама.

Захваљујући овом искуству следеће године је створен и ППШ-43, са истим оквиrom као и ППШ-42 али нешто усавршенији. Најупадљивија новост код оба модела јесте метални кундак на склапање, по угледу на немачки MP-38, уместо дрвеног кундака који се показао сувише гламазан. Ипак, због већ спроведене стандардизације у совјетској индустрији оружја, ни ППШ-42 ни ППШ-43 нису могли да истисну стари добри „пе-пе-ша“. Зато је од оба ова новија модела произведено „само“ око милион комада.

Мада су њен аутомат неки стручњаци називали „занатским“, Црвена армија се у његовој тактичкој употреби показала много вештија од већине учесника другог светског рата. Ни у једној другој војсци аутоматске пушке нису достигле такву распрострањеност, нарочито у пешадијским батаљонима који су деловали на тенковима, сваки борац имао је свој „пе-пе-ша“. Располажући огромном масом људства које је требало обучити у што краћем року, Совјети су били принуђени да се одреде за јединствено пешадијско оружје, а то је понајпре могао бити аутомат.

Уз то, употреба аутоматске пушке претпоставља одлучну акцију: борац треба што више да се приближи циљу и да дејствује без оклевања. Таква акција захтева изузетну храброст и пожртвовање, а може да доведе до губитака у људству. Али, тадашњи совјетски команданти, па и сам Стаљин, закључили су да јој нема замене.

Аутоматска пушка „томпсон“ једно је од најславнијих и најпознатијих оружја у свету. У добру или злу, њоме је исписивана историја САД, као раније карабином „винчестер“ или пиштољем „колт“. Рођена је 1916, захваљујући једној идеји америчког генерала Џона Т. Томпсона, и имала је, ако се тако може рећи, тешко детињство.

Вест да Европљани, захваћени светским ратом, припремају лака аутоматска оружја с револверском муницијом изненади-

ла је већину Американаца, али не и Џона Томпсона. У сарадњи са својим сином Марселасом и инжењером Томасом Ајкхофом успео је да конструише прототип аутоматске пушке која би користила револверске метке калибра 45. Уз безброј тешкоћа, производњу је најпре поверио фирми „Ворнер енд Свонси“ из Кливленда. Пошто се показало да с продајом врло слабо иде, крајем 1919. Томпсон је основао властиту компанију са седиштем у Њујорку.

Ни тиме невоље нису биле решене. Мораће да прођу још две године пре него што „томпсон“ — у међувремену измењен и усавршен, постане не само познат него и симбол и легенда свога доба.

Биће то модел из 1921, омиљено оружје како гангстера тако и полицајаца у међусобним крвавим сукобима. Многи филмови о бурним годинама прохибиције и данас нам показују то оружје прозвано „тај-прајтер“ (писаћа машина), „берп-ган“ (штуцаљка),

Аутомат „томпсон“ М-1928-А 1 са демонтираним кундаком и оквиrom и доле модел М 1.

„бузом френд“ (присни пријатељ), или најчешће „томи-ган“, скраћеним обликом конструкторовог имена. Производила га је најпре фабрика „Колт“ из Хартфорда у Конектикату, а потом компанија „Севиц“ из Јутике у држави Њујорк.

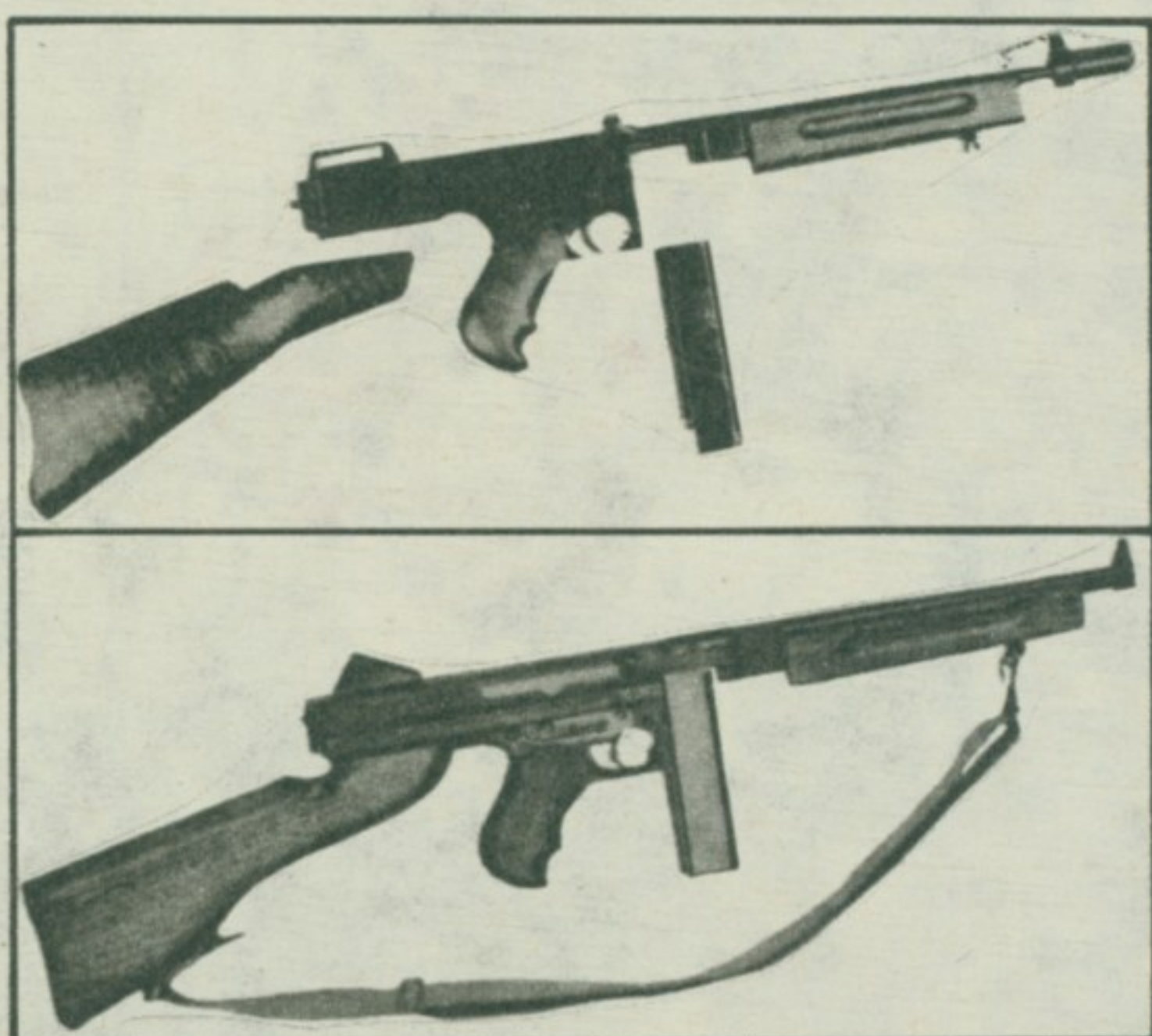
Његова главна обележја била су: цев прилагођена револверским меткама калибра 45; успорено трзање затварача помоћу тзв. Блишовог механизма (уређаја доста сумњиве вредности који ће касније бити одстрањен); два руковата у стилу пиштоља, повијена уназад, са удубљењима за прсте; крилца за хлађење цеви; могућност избора између вертикалног шаржера од 20 ме-

Енглески војник у акцији с аутоматском пушком „томпсон“, модел М-1928-А 1.

така и чешће употребљаваног добоша од 100 и 150 метака. Стрелац може да бира између аутоматског и полуаутоматског гађања.

Све до 1928. године, када је поново модификован, „томи-ган“ није успео да задобије поверење америчке армије. Те године усвојиће га маринци који интервенишу у Никарагви и Обалска стража у борби с кријумчарима алкохола. Нови модел, назван М 1928 А 1, разликује се од претходног првенствено по брзини рафалске паљбе која је сведена на 600-700 метака у мину-ту.

Произвођач је сада поново фабрика „Колт“. Године 1932. коначно ће и америчка пешадија усвојити „томпсона“, мада у малом броју примерака. Производња постаје редовна тек 1939. године, када је произведено око 15.000 комада, од чега је један

КАРАКТЕРИСТИКЕ

ТИП:	ТОМПСОН М-1928-А1	ТОМПСОН М1 и М1-А1
КАЛИБАР	0,45 инча (11,43 mm)	исто
НАЧИН РАДА	успорено трзање; јединична и аутоматска паљба	обично трзање; јединична и аутоматска паљба
УКУПНА ДУЖИНА	860 mm (с кундаком) 635 mm (без кундака)	800 mm
ДУЖИНА ЦЕВИ	265 mm	265 mm
ТЕЖИНА	4.880 грама	4.750 грама
НАЧИН ПУЊЕЊА	заменљиви дворедни оквир са 50 или 100 метака	заменљиви дворедни оквир са 20-30 метака
ПОЧЕТНА БРЗИНА	280 m/sec.	318 m/sec.
БРЗИНА ГАЂАЊА	600-725 метака у мину-ту	700 метака у мину-ту

део послат у Велику Британију.

С таквим оружјем САД улази у рат 1941. године. Да би се аутомат упростио и смањили трошкови производње, а и да би се уклонили неки дотада примећени недостаци, конструисе се нови модел М 1, са обичним трзањем затварача уместо дотадашњег успореног. Гламазни добош са 100 или 150 метака замењен је оквиrom од 20 или 30 метака. Још једна новост је у томе што се наместо предњег рукохвата јавља дрвени усадник испод цеви, хоризонтално ижлебљен. Фабрика „Севиц“ истовремено ће производити још упрошћенији модел М а-А 1, код кога је ударац причвршћен на

предњем делу затварача, уместо запињаче.

Последња три типа „томи-гана“ постаће најраспрострањенији амерички аутомати у другом светском рату. Произведено је укупно 1.151.000, али су многи, послати у Европу, завршили на дну мора у бродовима које су торпедовале немачке подморнице. Производња је трајала до 1945. године. И модел М 1 и М 1-А одиграће своју улогу у корејском рату, а после 1960. биће продати неким азијским републикама. У армијама појединих мањих земаља, као рецимо наших суседа Грка, колико је познато, још и данас спадају у редовно наоружање.

С. С.

**СТАКЛО,
СВУДА ОКО
НАС**

Почетак

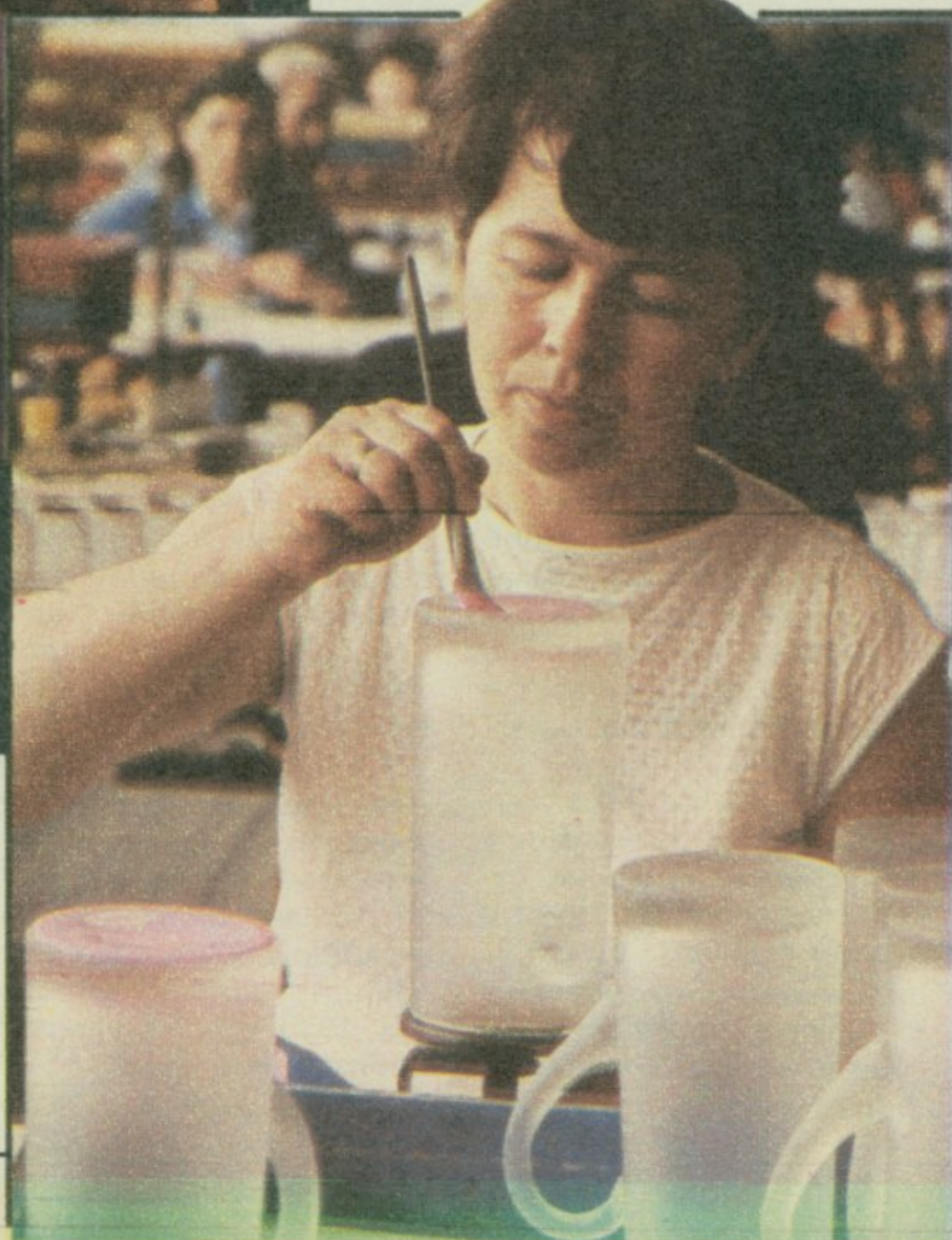
ХЕПЕНИНГ

**ЈЕДИНСТВЕН
ПРИЗОР, НАЛИК НА
НЕОБИЧНУ
ПРЕДСТАВУ,
ДОЧЕКАЋЕ ВАС У
СВАКОЈ ФАБРИЦИ
ГДЕ СЕ СНАГОМ
ПЛУЋА И
ВЕШТИНОМ РУКУ
СТВАРАЈУ
БЛИСТАВИ
ПРЕДМЕТИ БЕЗ
КОЈИХ БИ ОВАЈ
СВЕТ БИО ДАЛЕКО
СИРОМАШНИЈИ. –**

**„ЗАБАВНИК“
ЧЕСТИТА ЈУБИЛЕЈ
– 80 ГОДИНА
СРПСКЕ ФАБРИКЕ
СТАКЛА У
ПАРАЋИНУ**

Вишак се
једноставно
одсече
маказама

Декорисање –
овако
или
уз
помоћ
„пресликача“

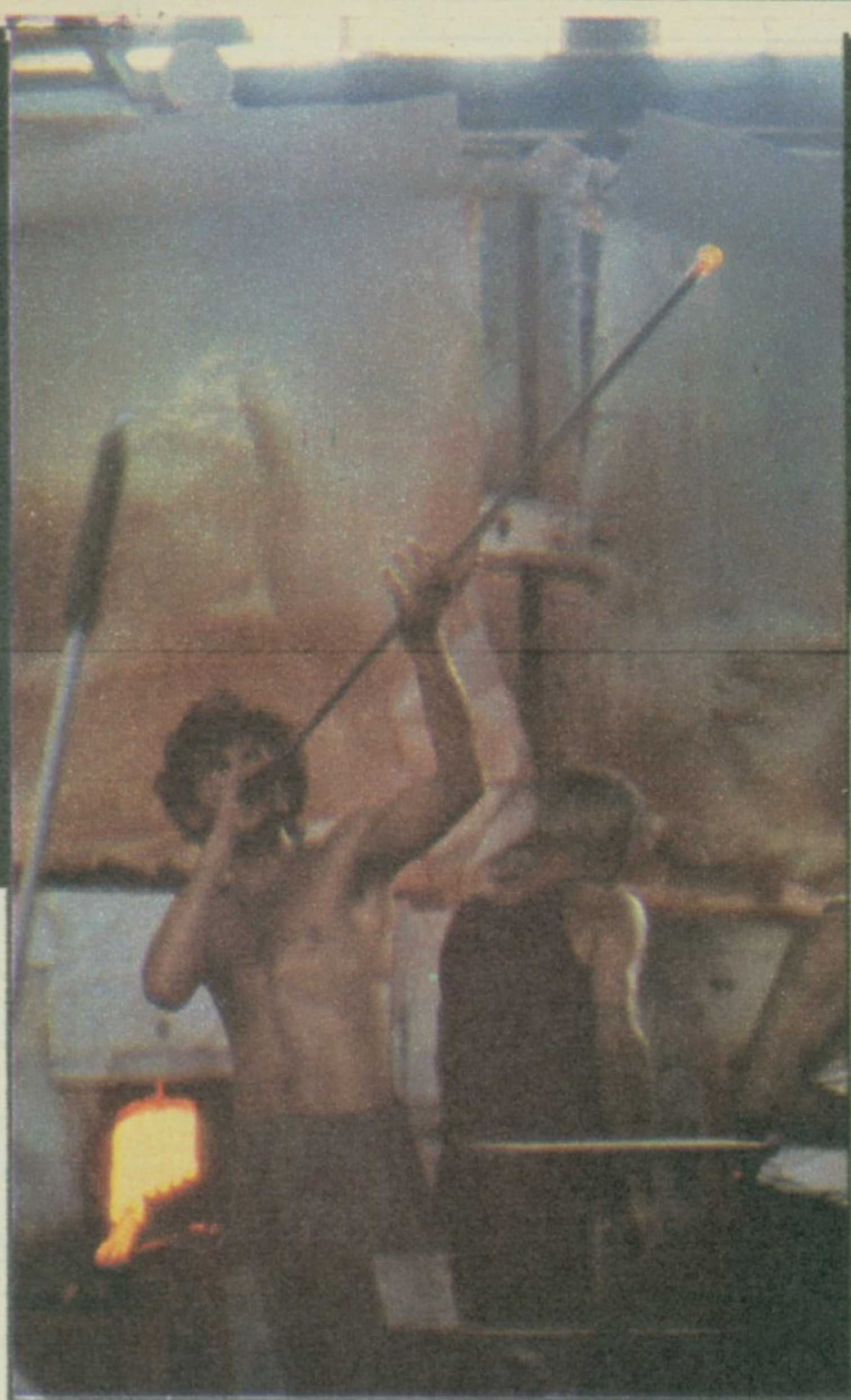
Постоји научна претпоставка по којој би Земља, ако би се запалила, постала циновска стаклена кугла! А то зато јер је већи део стакларских сировина

саставни део Земљине коре. Другим речима, стакло је творевина која нема хемијску формулу. Ако се помешају са основним сировинама, и земља, и угаљ, и дрво, чак и кромпир, могу да буду одлучујући за производњу стакла одређених особина. То, опет, значи да различити додаци одређују врсту стакла и омогућују различиту технологију обраде.

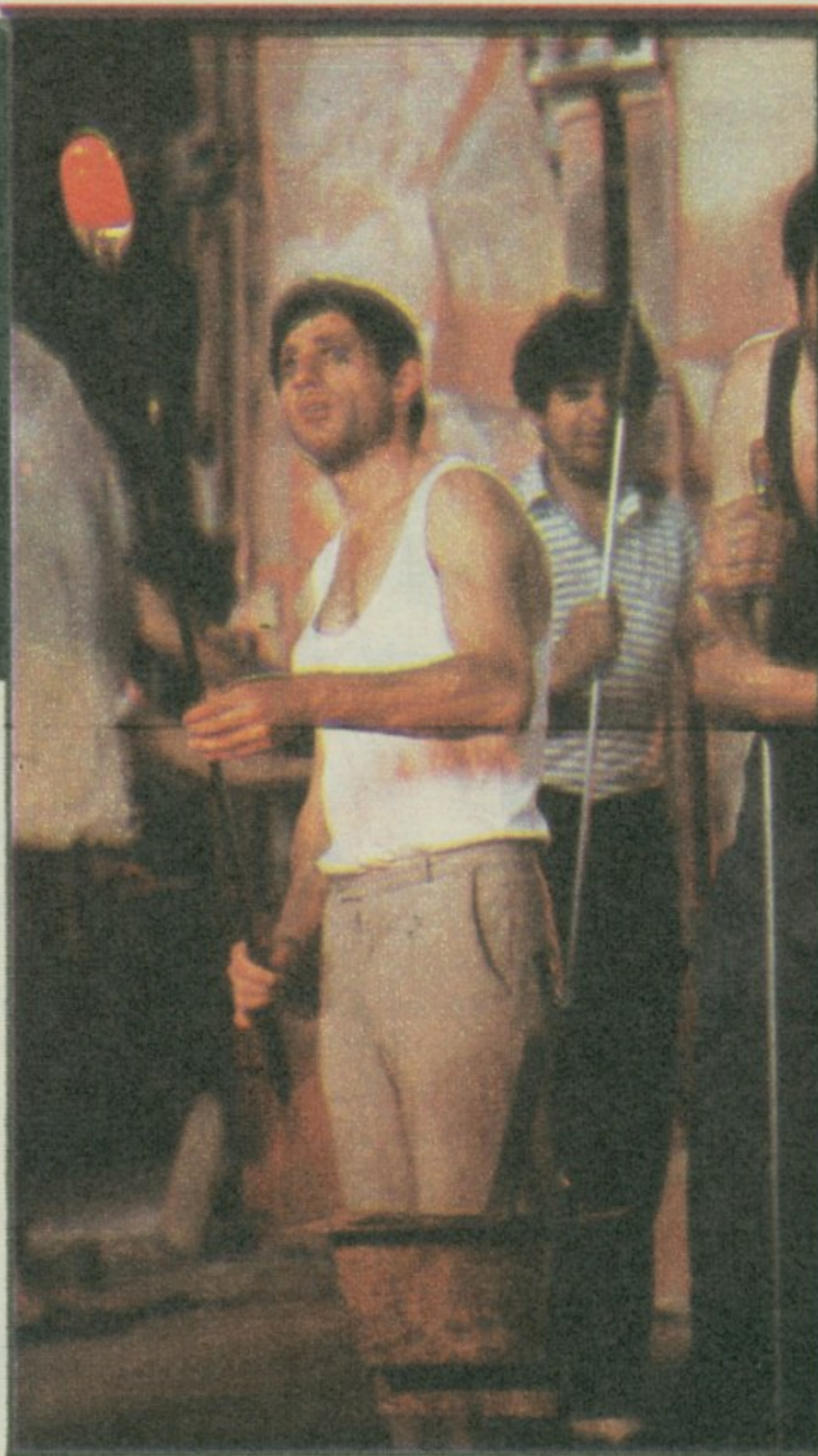
Прво стакло створила је сама природа помоћу вулканске лаве. У њој, пре свега, има кварца који је саставни део већине стена а основна је сировина за добијање стакла. Ту је и базалт, она тамна стена од које се праве коцке за калдрму, са свим компонентама као и стакло. Затим фелдспат, минерал који такође улази у састав еруптивних стена...

Наравно, ви нисте задовољни објашњењем. Стакло је, ипак, једна блистава провидна материја какву нисте видели у природи!

Е, да би се до тога дошло, у фабрици се прави мешавина у чији састав, осим поменутог, улазе још: кречњак, доломит, калцификована со-

„Банкар“

Сасвим је у реду!

Још мало – па готово

У ХАЛИ

да и стаклени крш који замењује све остале сировине и олакшава топљење. Све заједно се, на температури од 1500 степени, претвара у стаклену масу. Затим се додају материје за бистрење и обезбојавање а ако треба и средства за бојење, сачека се мало да се слегне талог и да нестану мехурићи ваздуха и – стаклена маса је спремна за обраду. А то се ради ручно, машински или аутоматски, по систему дувања, пресовања, ливења, ваљања и извлачења. Следи дорада, оплемењивање и паковање.

Дувачи – незаменљиви

Историја каже да је прво стакло направљено у Египту око 2000. године пре наше ере, одакле се трговином преносило у остале делове света. Окретањем штапа на чијем се једном крају налазила ужарена стаклена маса или изливањем масе на плочу, у сваком случају уз много муке, први стаклари су добијали жељене стаклене предмете. Много касније, у Риму 30. године пре наше ере, почели су да користе „лулу“, и од тада па до данашњег дана

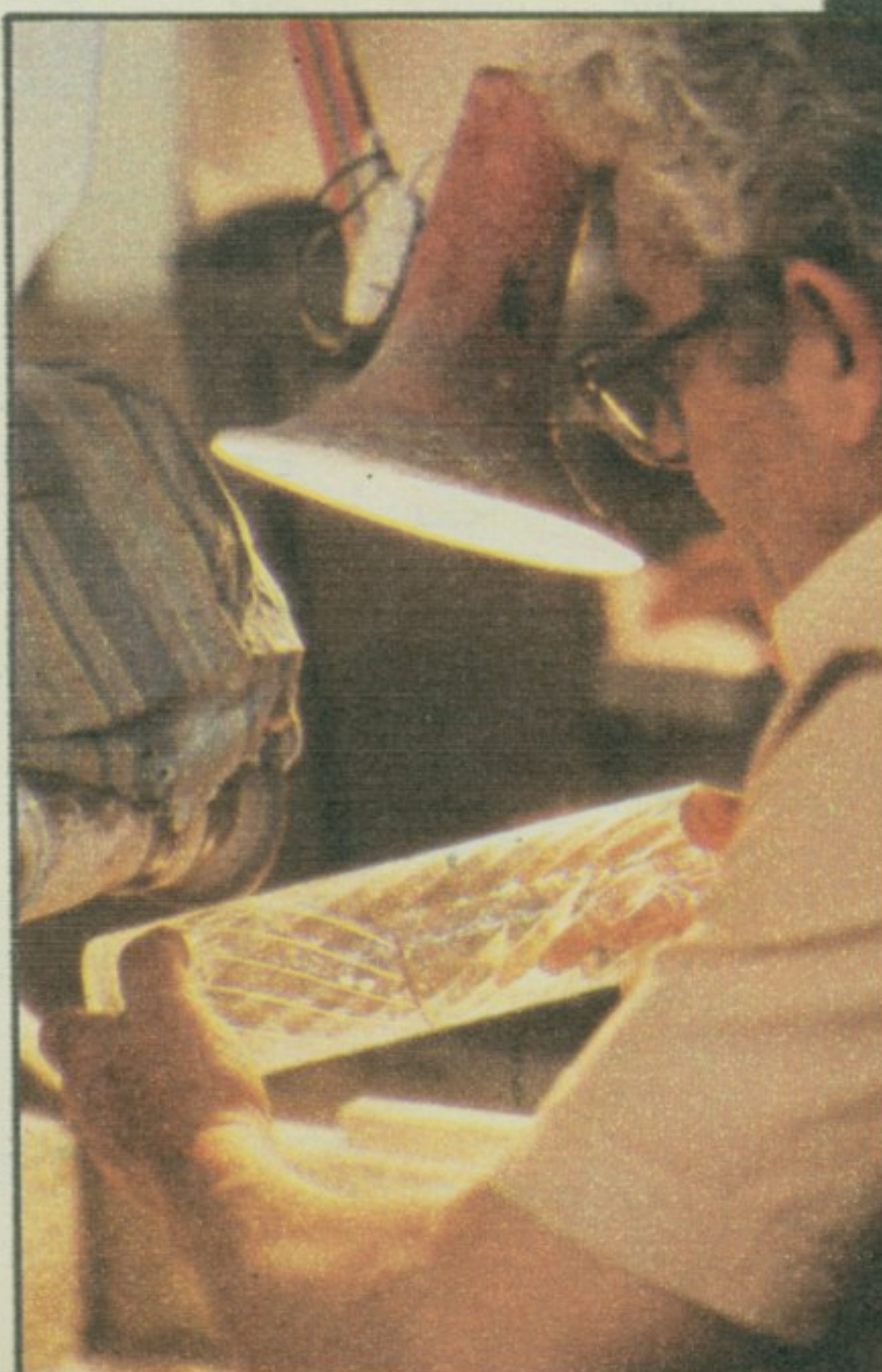
дувачи су остали незаменљиви, боље рећи најтраженији, иако се снагом својих плућа непрекидно боре с ужареном стакленом масом и обилно је натапају знојем.

НАСТАВАК НА СТР. 8

Можда
ће
вам
се
баш
оне
допасти

Ово
се
не
баца.
Напротив,
крш
може
да
буде
драгоцен

Кристал

ХЕПЕНИНГ У ХАЛИ

Вештина обраде стакла пренета је, затим, из Европе у источно римско царство, а после пропасти Византије почиње производња у Венецији односно на острву Мурану. Па онда даље, по Европи... На Мурану је сваки мајстор стаклар имао књижицу у коју је бележио тајне свог заната и – држао је под кључем. Тек на смрти, мајстор је ову књижицу предавао у руке своме сину који га је, обавезно, наслеђивао у послу. Да би се тајна сачувала, постојао је и пропис по којем мајстори нису смели да напуштају острво. Ако, случајно, поседујете неки предмет од муранског стакла, можете бити сигурни да има изузетну вредност – да сте, заправо, ви већ постали колекционар.

Све до 1905. ручна израда је била једини начин производње стакла. Онда је уведена аутоматска машина за израду боца, машина за израду прозорског стакла и за производњу стаклених цеви. А даљим усавршавањем постигнута је производња кристалног, неутро, оптичког и других врста стакала.

Никако без дозволе

Мада је производња стакла код нас била позната још у време Римљана, зна се да је прва стаклара подигнута почетком 15. века у тадашњој Дубровачкој Републици. Касније у 18. и почетком 19. века дизане су стакларе широм наше земље.

Тачно пре 80 година подигнута је Српска фабрика стакла у Параћину. У почетку је и овде обрада стакла била строго чувана тајна. Главни мајстори, махом из иностранства, преносили су само својој деци знање и вештину. Други су морали да „краду“. Свако ко је без дозволе покушао да се послужи лулом и издува неки комад, остајао је без дневнице или чак без посла.

Данас више нема тајни. Као гости фабрике, да смо хтели, могли смо и ми да издувамо неку „банку“ (почетна количина стакла на лули), мада нам је речено да око лонаца с масом све мора да се одвија у савршеном реду. У то смо се лако уверили. Такозвана формација, од девет људи, на радилишту функционише као сат. Призор је јединствен (погледајте слике).

ДИЗАЈН КАО УМЕТНОСТ

Житка стаклена маса, племенита на свој начин, пружа уметницима велике могућности. Кад се споје искуство, знање и таленат започиње стварање које представља нови доживљај и узбуђење. Доказ више је годишње окупљање у Параћину, на Симпозијуму домаћих и светских дизајнера стакла, јединственом у нашој земљи. Осим што је сваки учесник дужан да да предлог нечега што би се убацило у практичну производњу, од стакла су и овог пута створени вредни уметнички предмети које Фабрика добија на поклон. Већ постоји колекција од 800 јединствених дела различитих аутора. Ово што видите, снимљено је на ретроспективној изложби у Завичајном музеју града. А све заједно је заслуга дизајн-бироа Фабрике у којем добро и зло деле наши веома познати и признати дизајнери Александар Портној и његова колегиница Цветанка Вукобратовић.

На врелини од које не могу да их одбране ни најјачи вентилатори, полунаги људи, са задивљујућом лакоћом, заустављају у покрету стаклену масу која гори, као и ваздух унаоколо.

За и против олова

Сјај стаклених предмета постиже се уз помоћ калупа од крушковог дрвета или сирове буковине, јер испарава и спречава додир са чврстом површином. Сјај се још добија и киселинским полирањем.

Да би стакло имало млечнобелу боју, маси се додаје сребронитрат. За бојење у зелено користе се гвожђе, хром и никл. За браон – само камени угаљ, за плаво – кобалт оксид, а за црвено – златни хлорид и кадмијум сулфид. Мат боја добија се киселинским нагризањем а испуцало стакло, „кракл“, потапањем у врелу воду. Ако се желе мехурићи у стаклу, маси се додаје сирово дрво, јер сагоревањем прелази у водену пару.

Стакло које се користи за ветробране као и за све по-

вршине где би, ломљењем, могло да дође до повреде срчком, користи се окаљено стакло: загрева се до температуре кад почне да се топи, па се онда нагло охлади. Овакво стакло се, при удару, не ломи зракасто већ пуца у безброј ситних, сасвим безопасних комадића.

Ако имате замерке на свој лик у огледалу, морате прво знати да је та слика, по законима физике, „уображена“. Али, ваш лик ће увек бити помало искривљен ако за огледало које имате није коришћено идеално равно обично стакло добре оптике.

За израду кристалног стакла користи се олово. Такво стакло се одликује тежином, али и мекоћом, па је његова обрада далеко лакша. Вероватно нисте чули да су Американци законом забранили производњу овог стакла јер је, због олова, еколошки опасно; око ових фабрика

као и око цементара може заиста да завлада пустош! С друге стране, познато је и то да оловна стакла могу да вас заштите од сваке врсте зрачења.

За оптику се користи посебна врста стакла која се бруси, да би се добила максимална прозирност, чистина и пропустљивост светлости.

ИС – стакло

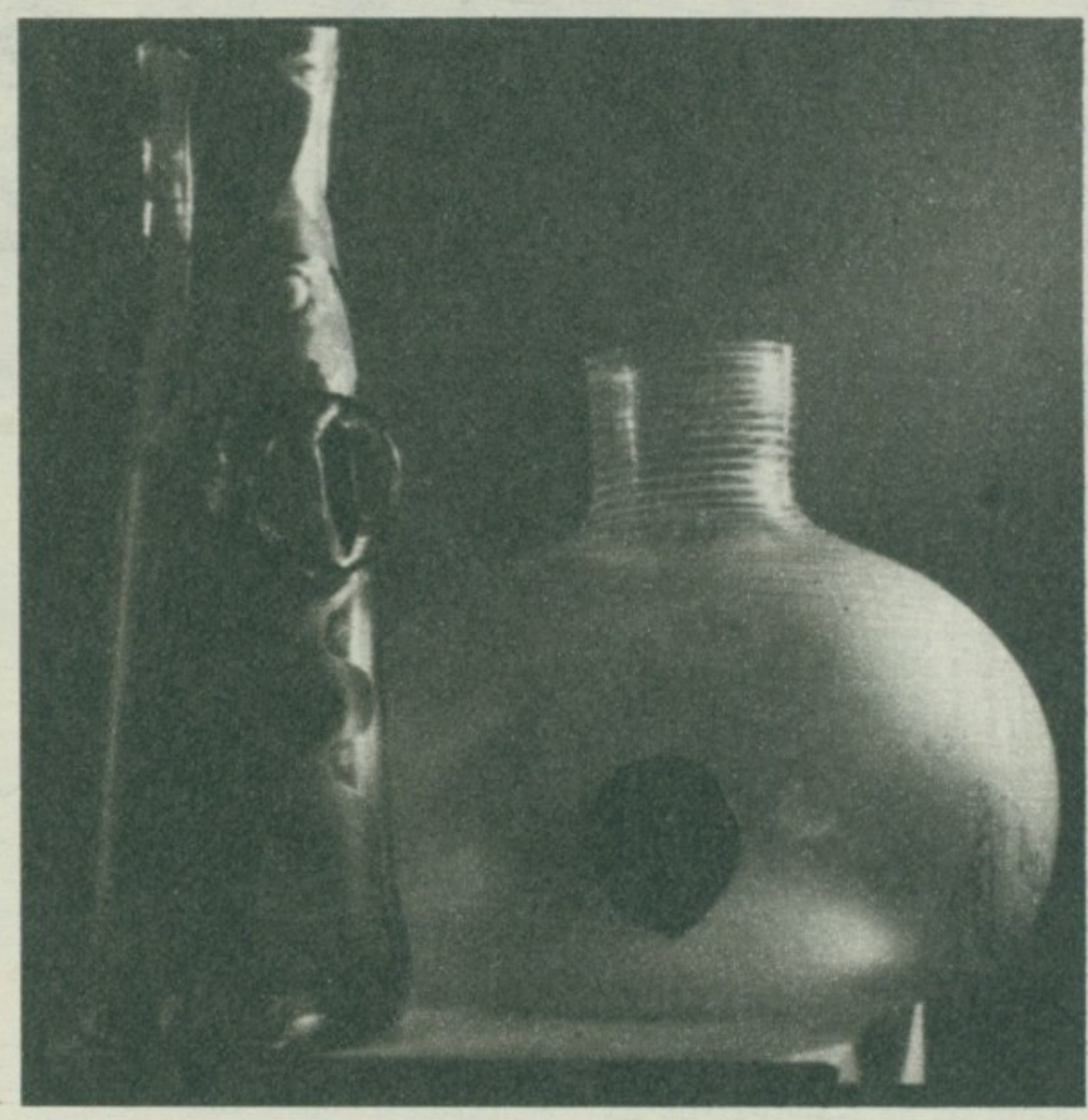
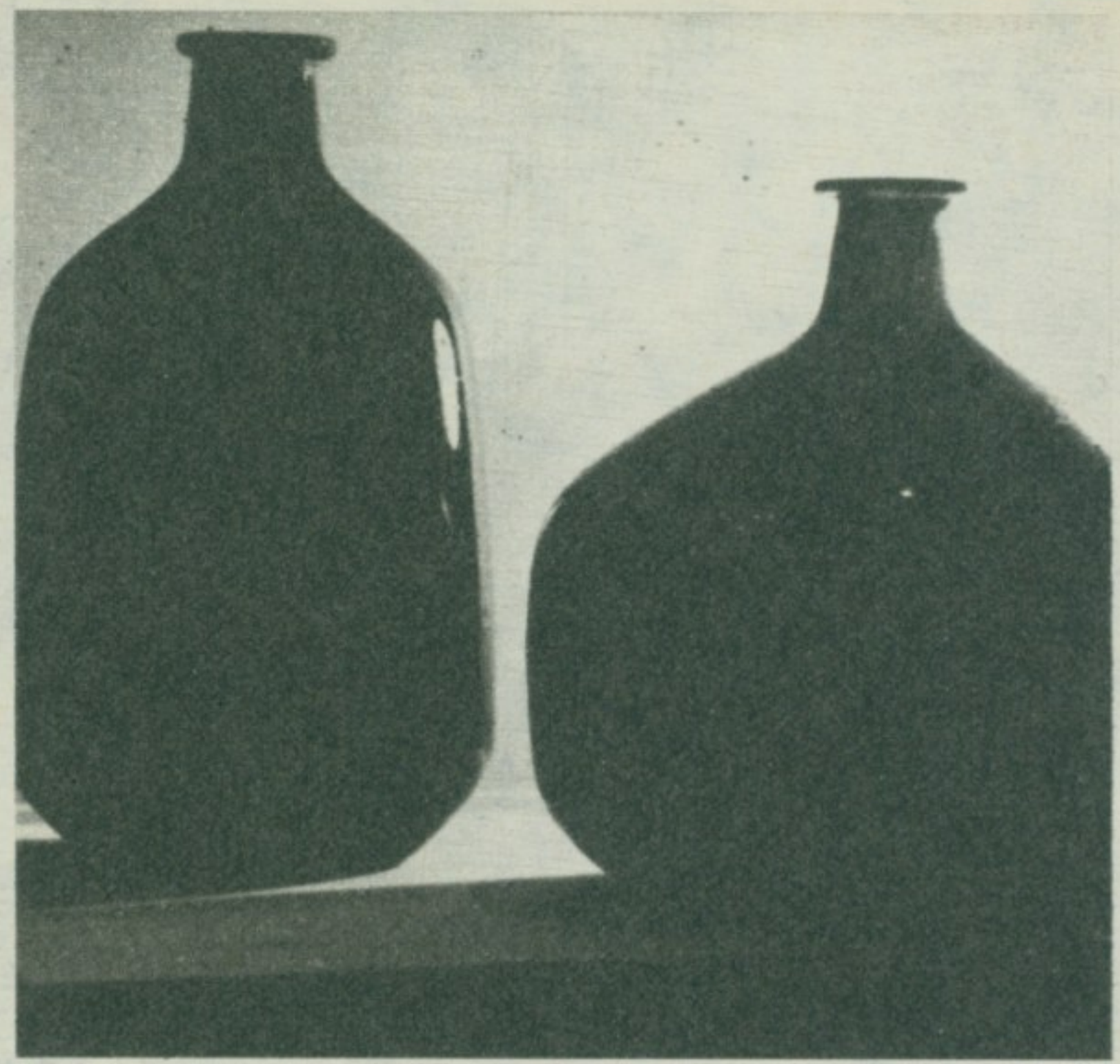
Откривено је да неке животиње, змије на пример, и у мраклу мраку виде свој плен, зато што оком хватају инфрацрвене зраке које испушта свако топлокрвно биће. Ако нема исте такве природне могућности (да види у мраку), човек се досетио и направио стакло којим види а да, при том, није виђен. Такозвано ИС стакло нашло је многоструку примену, нарочито у војној индустрији.

Стакло нам помаже да откријемо бактерије и штетне

микроорганизме. Њиме приближавамо удаљене предмете, исправљамо ослабљени вид. Оно нам омогућује коришћење Сунчеве енергије. Од њега се данас праве чак и цигле и црепови за куће, јер штити од невремена и истовремено пропушта светлост. Стакло се уграђује у васионске бродове. Стаклена влакна све више замењују метале. Сви прецизни уређаји имају стакло... И тако унедоглед. Нема куће у којој се не блиста неки користан стаклени предмет.

Стакло је најпогодније за комбиновање са другим материјалима. Чисто је, незапаљиво, не попушта под притиском, не „замара“ се. Одолева корозији више од других материјала. А производи се од сировина за које се може рећи да су неограничене и неисцрпне. Стакло... свуда око нас.

Диего Варагић

**ГРИГОР
ПРЛИЧЕВ,
СТИХОМ
НА
НЕПРИЈАТЕЉА**

ХОМЕР ЧЕСТО ДРЕМА !!

Ружан је сан уснила старица Неда и понадала се оној народној „Сан је лажа а Бог је истина“. Нада је била кратког даха: у селу Галичник донели су њеног сина на носилима, мртвог. Кузман Капетан, страх и трепет албанских разбојничких банди у западној Македонији, платио је главом покушај да са својом десетином изиђе на крај с гомилом од стотинак наоружаника.

Било је то неко друго време па су четворица преживелих разбојника донела у Галичник тело мртвог непријатеља. Храбар човек се поштовао и најосновнији ред био је да, бар, буде достојно сахрањен онај „чије ће јунаштво славити Аресове слуге“.

Ово је заправо један од најзанимљивијих детаља из поеме „О Арматолос“ (Сердар) Григора Прличева која му је 1860, на традиционалном конкурс за поему, донела прву награду у Атини и право на титулу „другог Хомера“. Тридесетогодишњи Прличев је по свом поетском умећу упоређиван са Парасијем, славним античким сликаром и оснивачем јонске сликарске школе, те са Фидијом, највећим грчким вајаром из 5. века пре н.е.

Хронике су забележиле да је награда студенту медицине, дар грчког кнеза Отона, изазвала право за препашћење међу опробаним стихотворцима којима је грчки био матерњи језик. Хладније, и објективније, главе ипак су могле снаге да Прличеву признају да је уистину мајстор стиха. Уз све то, поема „Сердар“ упознала их је са делићем стварности једног народа кога ни тада, богме ни данас, нису ни признавали ни познавали.

Ваља рећи да је несусећни лекар вешто и надахнуто преточио у стихове обичаје, мукотрпан живот и храброст свог народа. Ту су и Албанци, њихове крвне освете, дрскост, пљачкашки походи, али и поштовање храброг и достојанственог непријатеља. Наравно, у средишту поеме је Кузман Капетан,

омиљена личност многих македонских народних песама.

Лекар шара по таблама

Историја још није прецизно утврдила годину рођења Григора Прличева – помињу се и 1830. и 1831 – али је извесно да је свет угледао у Охриду и то у време кад се Македонија борила за опстанак између три ватре. С једне стране против османлијског ропства дугог пет векова, с друге насупрот великобугарским жељама за присаједињењем, а ту је, још, била и тежња грчке буржоазије за хелинизацијом македонског живота и стварањем тзв. Велике Грчке, снажне и моћне попут оне из старих времена.

У тим обручима живео је Григор Прличев од најранијег детињства носећи белег немаштине. Помажући мајци која је надничала да би некако прехранила породицу, продавао је дудине и јаја. Једине лепе тренутке – признаће доцније у својој знаменитој „Аутобиографији“ – проводио је с дједом, „високим и белобрадим старцем који је сваке суботе просио милостињу за затворенике“ и „сати-ма држећи ме у крилу описмењавао и учио грчки“. Јер, после укидања Охридске архиепископије (1767), грчки језик је овладао македонским школама, чак и црквама, а ђаци су једино тако имали могућност да наставе школовање на Атинском универзитету.

У Атину је, дакле, стигао и Григор Прличев у жељи да постане лекар. Мука је то било, посебно кад студент не воли ни ботанику ни хемију, а камоли тек анатомију. Доцније ће записати и ово: „Једног дана су нам доне-

**ЗНАМЕНИТИ
МАКЕДОНСКИ
ПИСАЦ ОД МАЛИХ
НОГУ ЈЕ НАУЧИО
ДА ЧИНИ
НЕМОГУЋЕ.
КРЕНУО ЈЕ ДА
СТУДИРА
МЕДИЦИНУ, А
ОВЕНЧАО СЕ
ПЕСНИЧКОМ
СЛАВОМ. ЖЕСТОК
ПРОТИВНИК
ГРЧКОГ УТИЦАЈА
ВЕЛИЧАН ЈЕ У –
ГРЧКОЈ...**

ли тек охлађен леш анђeosки лепе жене. Почео сам да смишљам неке стихове кад је у собу ушао чувени анатом Дамјан, родом из Костура. Од радости су му сијале очи. Поносито је ударио леш по бедру да би показао колико је заљубљен у науку. Одмах сам изишао из собе...”

Григор Прличев је ипак био студент о коме се говорило. Истина, полушпатом. Јер, тамо дотад нико није видео да будући лекар највећи део свог времена проводи исписујући стихове по таблама и зидовима факултета.

Тако је, ето, Прличев стигао до поеме „Сердар“ и титуле „другог Хомера“.

Словенски есперанто

Награда у Атини широм је отворила врата „светлој и блиставој будућности“ сиромашном

Григор Прличев, Македонец коме су Грци доделили титулу „другог Хомера“, човек који никада није заборавио коме припада.

Македонцу, Кнез Отон му је дозволио да бира студије на Оксфорду или Берлину, уз стипендију коју је носило звање „другог Хомера“. Наравно, за то је постојала и одређена цена: Григор Прличев је морао да се одрекне свега словенског у себи. Да ли је потребно рећи да није пристао?!

Историја је, касније, утврдила да је шездесетих година прошлог века Григор Прличев постао један од најватренијих бораца против грчког утицаја у Македонији. На ивици беде, издржавао се учитељујући по селима и пропaгирајући идеју о стварању општесловенског књижевног језика на темељу старословенског. Без обзира на свакојаке отпоре грчких свештеника настављао је да јуриша попут свог сердара Кузмана Капетана који је, храбрећи дружину, имао обичај да кликће: „У јуриш. Судбина нам је једна под божјим скутом скривена...“.

Судбина, или нешто друго, тек грчки владика Мелетије оклеветао је Прличева код турских власти и он је заточен у злогласну дебарску тамницу, тамо где „ни ваши нису могле опстати“. Човек ће касније записати: „Колена су ми клецала. Готово на сваком кораку падао сам врх затвореника који су лежали (дању су спавали). Нисам могао да верујем да ми је тело толико ослабило и да ме ноге не држе. После је почело гуњање затвореника против мене и био сам принуђен да код посетилаца идем четвороношке“.

Наравно, ни клевета Мелетија није могла дуго

да траје. Одричући се и најосновнијих потреба, Григор Прличев се, постепено, изборио да ђаци, уместо на грчком, слушају наставу на словеномакедонском. Да ли због одбијања стипендије, борбе против грчког утицаја или је у питању било нешто треће, тек, Прличев није ушао ни у ужи избор за следеће такмичење у Атини, овог пута с нешто дужом поемом „Скендербег“.

Покушај да, на тражење уредништва цариградског часописа „Читалиште“, на бугарски преведе „Илијаду“ није се славно завршио. Без обзира што је Прличев често говорио за свог песничког идола Хомера: „Скратићу га. Хомер често дрема“. Разлог за неуспех је крајње једноставан: песник није довољно познавао бугарски језик те је на крају свој покушај превођења и скраћивања „Илијаде“ спалио.

Увек у тражењу нечег новог, својственог његовом националном бићу, Прличев је, условно речено, смислио и нови језик, тзв. словенски есперанто. Успео је да напише граматику тога језика и преведе своје „Сердара“ и „Скендербега“.

Последње дело човека који је, пре свега, припадао свом народу је „Аутобиографија“ у којој је најпотпуније приказана његова брба за права македонског народа, дело изразито сугестивних написа. Григор Прличев умро је 1893. а до дана данашњег ниједно његово дело није преведено на српскохрватски.

Јованка Радовић

Душица
Иванишевић
је
интернационални
мајстор.

Кочије:
заборављено
превозно
средство.

О
необичном
мечу
у
Вршцу
прилог
је
направила
новосадска
телевизија.

Мада
у
нешто
бољој
позицији
Зорица
Николић
је
пристала
на
реми.

Клупа
намењена
фигурама
Душице
Иванишевић
полако
се
пуни.

Жртвовани
скакач:
имао је
среће
да испадне
из игре
већ на почетку
меча
и да се одмара
док
остале
фигуре
стоје.

Велико,
зелено-бело
шаховско поље
изгледало је,
како кажу
пилоти
вршачке
Ваздухопловне
школе,
најатрактивније
из ваздуха.

Док „постројене”
фигуре чекају
почетак меча,
њихови вршњаци
изводе
сплет
народних игара.
Тако је
цела приредба
била
свечанија.

ЖИВЕ ФИГУРЕ, НА СВОЈА МЕСТА!

Последња оваква партија шаха, одиграна је, тврди Милорад Капелан још пре рата

Сунчано поподне. Градски стадион у Вршцу све пунији, наред игралишта шаховско поље. Велико и – празно. Фигуре нема, оне ће тек доћи.

– Ђуро, може! – виче са средине игралишта неко, од организатора ваљда.

Ђура даје знак и пред улазом у стадион зазвучаше прапорци. Одмах потом на улазу се појављује кочија, права са улица давно протерана. Кочијаш онакав каквог не памтимо са пожутелих фотографија: у тамном оделу с краватом. Позади, заваљен у плишано седиште, Зорица Николић и Душица Иванишевић. Шахисткиње. За њима ступају фигуре. Ђаци основне школе „Вук Караџић”.

Чланови Културно-уметничког друштва „Жарко Зрењанин” изводе програм а публика нестрпљиво очекује почетак овог, по неким подацима, првог шаховског меча са живим фигурама у послератном периоду.

Зорица, првакиња Југославије, и њена противница Душица заузимају места а Милорад Капелан, директор основне школе „Вук Караџић” и директор турнира „Меморијал Боре Костића”, најављује почетак:

– Фигуре, на своја места!

Фигуре заузимају места на одговарајућим пољима и стрпљиво чекају да буду „повучене”. Збуњивања нема. Све играју шах.

Зорица има беле фигуре, Душица црне. У овом случају, браон. Тако су одлучили наставници ликовног васпитања, креатори одела и маски.

– Дама са С-3 на D-5 – прогласи Милорад Капелан потез.

Дама, ученица осмог разреда, избија на средину „табле”.

Минути пролазе. Шахисткиње записују потезе: игра се снчилијанска одбрана. Клупе за фигуре се пуне. Највише је, разуме се, пиона. Улогу „војске” имају ученице трећег и четвртог разреда.

Публика се забавља. Навија. Обе играчице су њихове суграђанке. Хвале идеју Милорада Капелана, надају се да ће меч са живим фигурама постати традиција.

У међувремену, повлачи се 37. потез. Душица предлаже реми. Зорица прихвата. На табли још покоја фигура. Крај партије.

Фигуре скачу са клупе.

– Ау, Зорице, зар си морала баш шест потеза да ме вучеш? – добацује бели ловац.

– Шахисткиње захваљују организаторима на позиву: радо су га прихватиле не зато што нису имале прилике да до сада одмере снаге већ зато што су се и саме забављале.

Текст: О. Вукадиновић
Снимио: Љ. Патригић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

У МОЈОЈ КУЋИ ОСЕЋАЈ СЕ КАО У ХОТЕЛУ

(Разболећу се ако код мене слабо једеш и пијеш)

(Све док можеш да плаћаш, мој ће персонал за тебе све учинити...)

Невероватна али истинита прича о томе како је од наметнутог, бесплатног, губиташког гостопримства постала добровољна угоститељска привреда

Сваком се више пута десило, а догађаће се и даље: Истисни и бесни на цео свет, после напорне вожње или дугог чекања у колони под ужареним сунцем, коначно сте стигли до одредишта. Имате само једну жељу: Истисирати се – јести – спавати. Нема проблема – чак и ако нисте у сопственом стану. У готово сваком европском градићу постоје куће у којима човек за свој новац може да једе и спава – хотели, гостионице, преноћишта. За нас, савремене људе, то се разуме само по себи. Али коме за ту погодност треба да захвалимо? Одговор може мало да збуни: ником – а ипак свима!

Шта бисте на ово рекли: да странца угостите, најбоље што можете, наравно бесплатно, некада се сматрало светом обавезом; а да су хотели настали због тога што је народу прекипело да своје феудалце-путнике и њихову пратњу – хране. Али, идемо редом!

У кући светиња – на друму без заштите

Све почиње од старих германских и старословенских обичаја које је и римски историчар Тацит (око 56. до 116. године наше ере) запазио: „Други народи не пружају богатије гостопримство“, сведочио је он. Гости су им светиње, недодирљиви и неповредиви. Сваки странац који потражи склониште у утврђеном станишту на врху брда или у сеоској кући, може да рачуна на гостољубиви пријем. Често је и сам домаћин излазио у сусрет назвавши добродошлицу. Жене би узимале пртљак и оружје путника, спремиле би освежавајуће купке и давале чисту одећу. За то време домаћин би се побринуо за свечану трпезу. За столом гост

би добио почасно место – поред домаћина.

У свему томе домаћин није гледао само свој труд и издатак. Од путника би сазнао новости. За њега је путник представљао „новине на ногама“. По госту је могао да „пошаље“ најновије вести рођацима и пријатељима. На тај начин су стари народи одржавали везу са околним светом.

Међутим, чим би се путник нашао сам на друму, није му се писало баш најбоље. Поново је постао странац, изложен свим опасностима путовања, напет и беспомоћан. Свако је могао да га опљачка, па чак и убије, без бојазни да ће за недељу бити кажњен. Наша реч „гост“ и немачка „Gast“ имају корен у индоевропском „ghostis“ – странац. У латинском реч „хостис“, непријатељ, још је и данас сачувала то значење.

Странац је, дакле, био упућен на гостољубље. Куће у којима се могло јести и спавати за новац, постојале су само у Римском царству. На најважнијим друмима империје разасуте су биле таверне, додуше на лошем гласу, али су ипак нудиле бар неки смештај и исхрану. Ово комерцијално гостопримство, сасвим природно за Римљане, за германске народе и Словене било је нека врста светогрђа, које изискује казну.

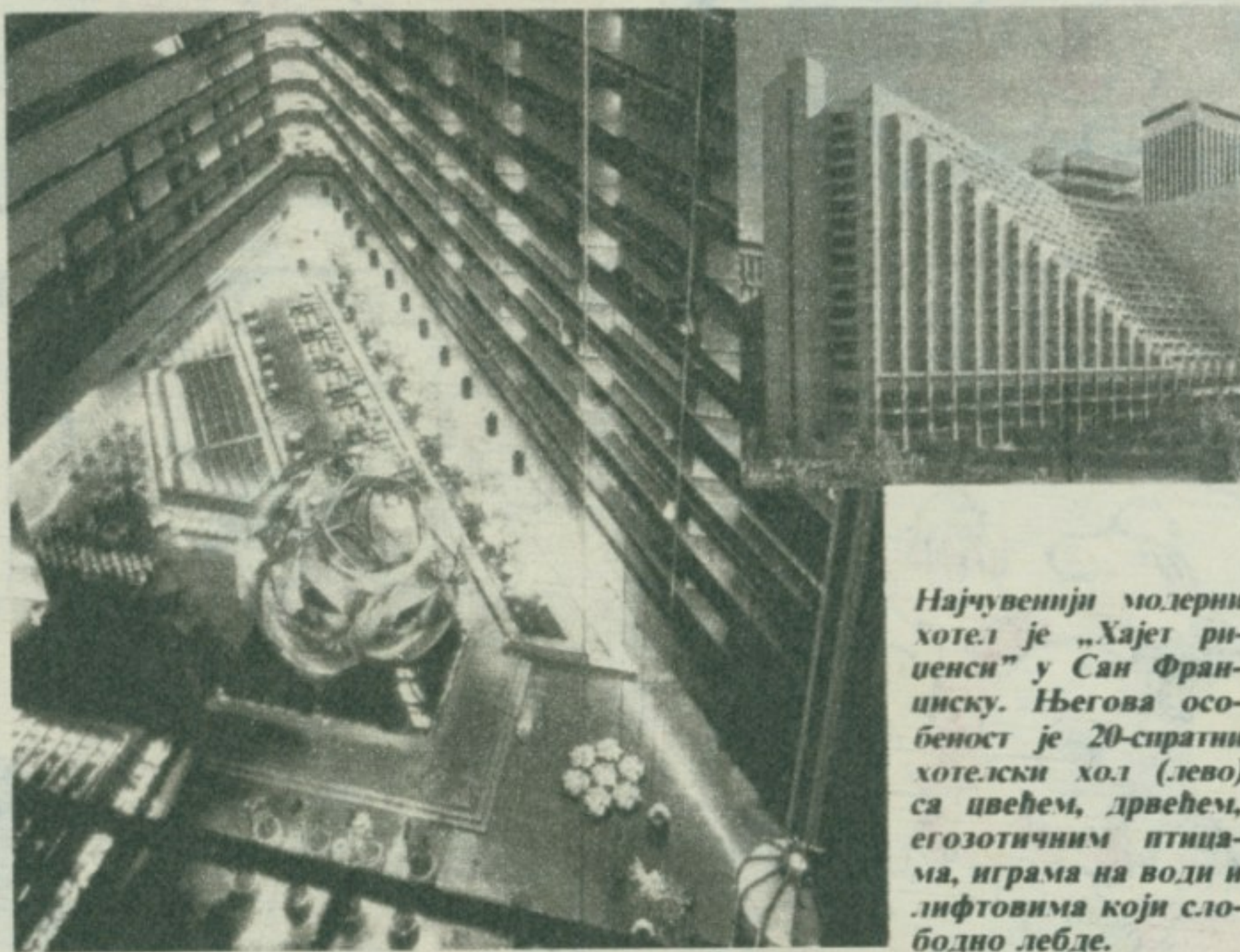
Гостопримство одређује закон

По мишљењу швајцарског историчара Ханса Конрада Пејера, који је дуго изучавао старо европско угоститељство, хотели су настали у средњем веку због повећаног путничког и робног саобраћаја. Више нису путовале са-

мо велможе с пратњом, него и занатлије, трговци и ходочасници а све њих је требало добро нахранити. То је било превише чак и за бескомпромисне заговорнике гостољубивих обичаја. У тим временима раног средњег века ваља потражити и прве наговештаје народне пословице: „Милог госта – три дана доста“. Дошло је, дакле, време да се гостопримство и законски уреди.

Колико се досада зна бургундски краљ Гуноблад Први је (између 501. и 507. године) издао следећи законски акт: „Ко путнику ускрати гостопримство, кућу или огњиште, платиће три новчића за казну. Ако је странац краљева узваница за столом, казна ће се удвостручити. Посланици страних народа имају, осим постеље, право и на по једну свињу или овна за храну, а зими да захтевају од општинских главара и сено и јечам. именовани имају обавезу – кауна је иначе 12 новчића – да угосте посланике једну ноћ и дан. Ко приватно лице сам не прими, него га упуту у кућу неког Римљанина, казниће се са три новчића. Ако закупац краљевског добра не прими путника, избатинаће се штапом. Племићи који не укажу гостопримство, платиће три новчића казне; робови ће за исто бити избатинани.“

После овог издавани су и други прописи, но свима је био циљ да гостољубивог домаћина економски заштите. Још дуго је остала обавеза смештаја, огњишта, воде, хране за коње и дрва за огрев. Али, за остало је сам путник морао да се побрине или да са собом носи или да купи по тржишним ценама. У кућу се нису морали примати лопови, разбојници, они који скрнавље гробља, одбегли робови, кметови и прогнаници.

Најмуденији модерни хотел је „Хајет ригенси“ у Сан Франциску. Његова особеност је 20-спратни хотелски хол (лево) са цвећем, дрвећем, егзотичним птицама, играма на води и лифтовима који слободно лебде.

УГОСТИТЕЉСТВО 1987.

У МОМ ХОТЕЛУ ОСЕЋАЈ СЕ КАО КОД КУЋЕ

По обичајном праву нико није боравио дуже од три дана под истим кровом. И гост и домаћин би за тако нешто подједнако правно били одговорни. Не изненађују, према томе, понеки драстични поступци домаћина, који би посегли и за оружјем да из своје куће истерају непожељне госте. У граду Ротенбургу, све оне који су гостопримство користили дуже од три дана, доводили су на силу у градску већницу и закивали им гвоздену огрлицу око врата. Сурови обичаји, нема шта!

Многи познаваоци Далеког истока тврде да је „Оријентал“ у Бангкоку најбољи хотел на свету. У овом хотелу који се развио из морнарског преноћишта на реци Чао Фаја, комбинован је апсолутни луксуз са посебним личним сервисом. Далекоисточни хотел уређен је потпуно у западном стилу.

„Ius albergarías“ (гостинско право) врло је старо. Корени су му у обичају који је краљу и његовој пратњи омогућио да посети вазале – велепоседнике ради прикупљања данка и решавања спорова. У то време краљ још није имао резиденцијалних замкова а још мање двораца, па се морао служити здањима својих вазала и валвазора.

Разуме се да су великаши одседали, по правилу, код себи равних. Трошкове њиховог боравка сносили су мали људи који су их снабдевали – у натури. Наравно, кметови се нису баш радовали овим посетама на „високом нивоу“ – укључивањем прво краљевих гласника или посланика, касније чак и чиновника. О којој се количини намирница за обичног краљевог заступника ради, пока-

зује сачувана легитимација – повеља једног од њих. У њој пише да је заступнику требало дати „дневно 40 хлебова, једну свињу, три кокошке, 15 јаја, две тане пића и 4 мерице зоби за коње“.

Било је само питање времена кад ће људи престати да трпе овај начин израбљивања. У неким германским земљама, почетком 13. века, дошло је до побуне, пре свега у настајућим градовима. О томе говори једна одлука грађана Берна, чувена була из 1218. године, за време владавине Рудолфа Хабсбуршког. У њој изричито стоји да краљ, приликом посете овом граду, више нема право да захтева примену „гостинског права“. Тако су, изгледа, Швајцарци почели да се баве туризмом.

Забрањено за неизлечиве болеснике

Према неким историчарима овај отпор грађана дао је подстицај за настанак првих хотела. Други истраживачи сматрају да су почетној изградњи привремених пребивалишта допринеле велике масе ходочасника који су се кретали по средњовековним путевима. Трећи корене будућих хотела виде у оријенталним каравансерајима, познатим још из доба крсташких ратова, а у најновије време и широкој читалачкој публици у Европи и свету посредством дела нашег нобеловца Иве Андрића. У каравансерајима могло се и преноћити и коње или камиле збринути. За њихову ис-

храну морао је да се потруди сам путник.

Од тог времена све чешће се издају повеље о имунитету, путем којих су се градови и манастири ослобађали од обавеза из „гостинског права“. Владари су издавали наредбе, по којима су се на најважнијим тачкама њиховог путовања – најчешће у градовима – морале изградити „гостионице“. Концесије за ове куће давали су оданим управитељима својих добара. Гостионичари су се заклињали да ће тачно и редовно плаћати порез. Тако је постепено изнуђено гостопримство замењивано професионалним угоститељством, чији је архетип већ виђен у староримским тавернама. Ипак, те таверне изгледале су као „цела радња на шанку“,

Висина 1,5 метар, толико је и ширина, а 2,3 метра су дубоки „којени“, који се у хотелском предузећу „Capsula Inn“ у Осаки могу изнајмити за око 10.000 динара.

где је могло да се купи све за дневну употребу, без обзира на порекло робе. По тавернама се мувао свакојаки свет – продавци крадене робе, пијани морнари, разблудне жене, скитнице. Распојасани гости често су их претварали у праве бореле. Због тога су биле на злу гласу. Римско право гледало је на гостионичара и гостионичарку као на људе нечасних занимања. Римским сенаторима је, на пример, било забрањено да ожене гостионичареву ћерку. Што се средњовековних таверни тиче у њима се јело, пило и забављало, али није било преноћишта.

Одредбе римског права ушле су готово непромењене у такзвани „Schabenspiegel“ (швапско огледало), земаљски законик из 13. века, а важиле су и у време првих гостионица.

Од 11. века широм Европе граде се куће у којима може да се преноћи за новац. Гостионичари у тим кућама разликовали су се од оних у тавернама. Звали су их „албергари“ или „хоспитес“. У правним документима тога времена може се прочитати да су градска већа давала појединцима посебна одобрења да за новац пружају путницима све угоститељске услуге. Ограничен строгим правилима – хотел је био рођен! Тако је, на пример, градско веће Мајенфелда у швајцарској одлучило: „Гостионичар, који неће да прими госта, казниће се са десет новчића, осим ако тај гост није оболео од куге или од других неизлечивих болести“.

Средњовековне гостионице биле су истовремено и стоваришта трговачке робе, што ће рећи и хотели и продавнице. Често је овакав „хотелијер“ био и прода-

вац туђе робе. То је принудило градске „оце“ у Бечу да 1340. године пропишу акт, којим се изричито забрањује гостионичарима да се баве трговачким пословима. На гостионичару је, дакле, било да се одлучи хоће ли остати гостионичар или постати трговац, тако је било у готово свим средњовековним градовима. Робна складишта се још нису ни назирала.

Где је „Гостионица у пустари“?

Гостионица је своје место веома рано нашла и у лепој књижевности. Прва поетска реч на ту тему ирзечена је још у 13. веку. Али, најчувенија гостионица требало би да буде она „у пустари“, о којој је последњих година снимљен чак и филм. Јесу ли одиста у ту биртију улазили и разбојници?

Стварност је ипак мање језовита. Године 1615. кнежеви вон Турн унд Тахис изградили су поштански друм од Прага, преко Вирибурга за Франкфурт. Једним својим делом овај друм је пресецао пустару код Рорбурна. Мало затим нашао се неки предузимљиви гостионичар, који се усудио да у тадашњој рорбрунској пустињи сагради гостионицу, која је убрзо стекла ранг поштанске станице. Али, дозволићете, у једној поштовања достојној поштанској станици није било места за лопова а камоли за разбојнике.

Узалуд данас неко тражи чувену гостионицу. Од године 1959. њени остаци леже под ауто-путем Вирибург – Франкфурт. Нешто даље од места где је стајала уздиже се мотел.

Д. Г.

И ЈЕДРЕЊЕ ЈЕ НАУКА

Претпоставља се да је овако изгледао „Голден хајнд“, легендарни брод Френсиса Дрејка (слика у оквиру). Да је којим случајем имао модерна троугластна једра, изгледао би као на великој слици.

се с мора пред бучним и прљавим, али брзим моторима.

Наравно, и данас хиљаде људи уживају у једрењу, али само као лепом и по здравље корисном спорту. Данашњи чамци и јахте имају троугласта једра, битно друкчија од некадашњих „винд-цемера“. Она су једном ивицом причвршћена директно за јарбол и могу се окретати у свим правцима. Ако ветар изненада дуне супротно правцу кретања, не може се више догодити да брод врати уназад. Једро се тако окрене да ветар мирно „пролепрша“ поред њега, не утичући на кретање једрилице.

Важан је трбух једра

С данашњим једрима могућно је искористити готово сваки ветар. Замислимо да нам на бројчанику сата број 12 означава север, број 6 југ, и да ветар дува са севера према југу. Средњовековни једрењак који је желео да плови на север могао је при таквом ветру у најбољем случају да постигне правац између броја 3 и 4 на сату (односно 8 и 9 на другој страни). Елегантни „клипери“ из прошлог века већ су могли да се крећу у смеру између 2 и 3 (9 и 10) на бројчанику. Данашње једрилице, са својим покретљивим троугластим једрима, могу у најповољнијим случајевима да достигну смер 1 односно

ВАЖНО ЈЕ ИМАТИ

Тај Френсис Дрејк заиста је био живи ђаво, луди геније који ни од чега није презао. Крајем 16. века, најчувенији од свих енглеских пирата опљачкао је све лучке градове дуж 3.000 километара јужноамеричке обале, пресретао шпанске бродове, а свој поход је крунисао нападом на велику галију препуну блага. Готово три дана требало је Дрејковим људима да на свој брод, „Голден хајнд“ (Златна кошута), пренесу плен: 40 килограма златних полуга, 26 тона сребра, тринаест сандука с бисерима, кованим новцем и драгим камењем.

Све се то догодило с одобрењем енглеске краљице: никакво чудо, јер је половина плена била намењена њој. Када се у јесен 1580. године, после трогодишње пловидбе, Дрејк вратио у домовину, дочекан је тријумфално као прави капетан који је бродом опловио цео свет. (Још много раније око света је пловио Магелан, али је уз пут умро, и његов брод је стигао на циљ под командом другог капетана.)

У априлу 1581. Елизабета I је лично дошла у луку Плимут да посети свог миљеника на „Голден хајнду“. Са осталих бродова, свечано искићених заставама, морнари су у хору викали „Whore! Whore!“ (Курва! Курва!). Знајући да је то традиционални морнарски поздрав женама, краљица се задовољно смешила. Потом је славног гусара произвела у витеза и наи-

меновала га за вицеадмирала енглеске морнарице.

„Голден хајнд“, који је Дрејку тако верно послужио, по краљичином наређењу претворен је у брод-споменик. После њене смрти, међутим, коришћен је као пловачки ресторан, а године 1662. био је толико истрнуо да се распадао и однет је на сметлиште.

Да ли је „Голден хајнд“ (са три катарке, дугачак непуних двадесет метара) био посебно брза лађа, или за његове успехе треба захвалити само Дрејковој вештини и знању – то је данас немогуће утврдити. Знамо да је био опремљен традиционалним четвртастим једрима типа „винд-цемер“: два, три или више једара причвршћених попречним моткама (крижевима), једно изнад другог, с тим да су горња била мања од доњих.

Таква једра постављана су нормално на правац пута уколико је ветар дувао отпозади. Могла су и да се искрену на катарци, да би се искористио ветар који долази искоса. Много простора за маневрисање, међутим, нису имала. Ако би ветар дувао са стране или косо спреда, морнари су беспомоћно седели, и били су срећни ако их не врати одакле су дошли.

Зато је путовање од Европе до Средње Америке у то време могло да траје 35 дана, али и два или три месеца. Пловидба је зависила од ветрова и годишњих доба. Путовање у Индију морало се завршити између маја и октобра, ка-

да је монсун у Индијском океану гурао једрењаке према северу. Повратак из Индије, опет, био би могућан само између октобра и маја.

У поређењу с једноставном линијом данашњих спортских чамаца, стари једрењаци имали су гомилу већих и мањих једара, попречних мотки и ужади. Чему је све то било потребно? Одговор на то питање лежи с једне стране у колибици, која је код некадашњих бродова била плитка и нестабилна, с друге стране у самој природи ветра. На већој висини ветар брже дува, а погонска снага ветра расте с квадратом брзине. То је разлог што су попречна једра утолико мања уколико су више на катарци. Кад би сва била једнака, или кад би брод имао само једно високо једро, ветар би горњи део катарке притискао много јаче него доњи, па би брод увек био накривљен, а могао би и да се преврне.

Током целог прошлог века једрењаци су храбро водили борбу с парним бродовима, али била је то унапред изгубљена битка. Поготово откако је пут за Индију скраћен пробијањем Суецког канала, који је за трговачке једрењаке био преузак. Када се 6. новембра 1910. године највећи икада саграђени једрењак, немачки „Пројсен“, сударио с једним паробродом и потонуо, тај догађај имао је симболично значење. Ускоро затим, и последња једра повукла су

**ПРАВА ОТКРИЋА КОЈА БИ
БРОДОВИМА НА ЈЕДРА
ОМОГУЋИЛА ЧУДА,
ДОГОДИЛА СУ СЕ СУВИШЕ
КАСНО – КОНСТРУКЦИЈОМ
ПРВИХ АВИОНА...**

11, дакле да се крећу готово наспрот ветру.

Тек са радом на проналаску летелих машина, крајем прошлог и почетком овог века, научници су дошли до аеродинамичких открића која су битно усавршила технику једрења. Тада су инжењери као што је Француз Гиотар Ајфел, познат по париској кули која носи његово име, почели да испитују једра под моћним вентилаторима и да прецизно мере њихова својства. Сазнало се тада да једро није обичан „платнени зид“ у који ветар улире. На оној страни једра с које ветар долази ствара се појачан притисак ваздуха, а на супротној снижени. Једро тежи да пређе из зоне вишег у зону нижег притиска и на тај начин вуче цео брод за собом.

Утврђено је да висока и уска једра имају боље аеродинамичке особине него ниска и широка. Док

су стара једра најчешће била приближно квадратног облика, данас однос висине и ширине често достиже 3,2 према 1.

Катарка је, наравно, неопходна да би држала једро, али око ње се стварају вртложне струје које ометају кретање брода. Уколико је тања, утолико је и отпор ваздуха мањи. У последње време успешно се испробавају јарболи елипсастог профила који би се окретали с ветром као ветрокази, пружајући му увек своју најтању страну.

Једро не сме бити равно, као неки чаршав који смо привезали уз катарку. Оно мора да има одговарајући „профил“, да би се под притиском ветра створио „трбух“ одговарајућег облика. Јефтина једра обично су готово равна, а „трбух“ се код њих ствара сувише напред. Добро једро је унапред профилирано. Састављено је од више трака које се пришивају једна за другу – по традицији хоризонтално, а последњих година и вертикално, јер се на тај начин постиже већа чврстина и растегљивост. Код врхунских модела профил израчунавају компјутери.

„Рецепт“ Херберта фон Карајана

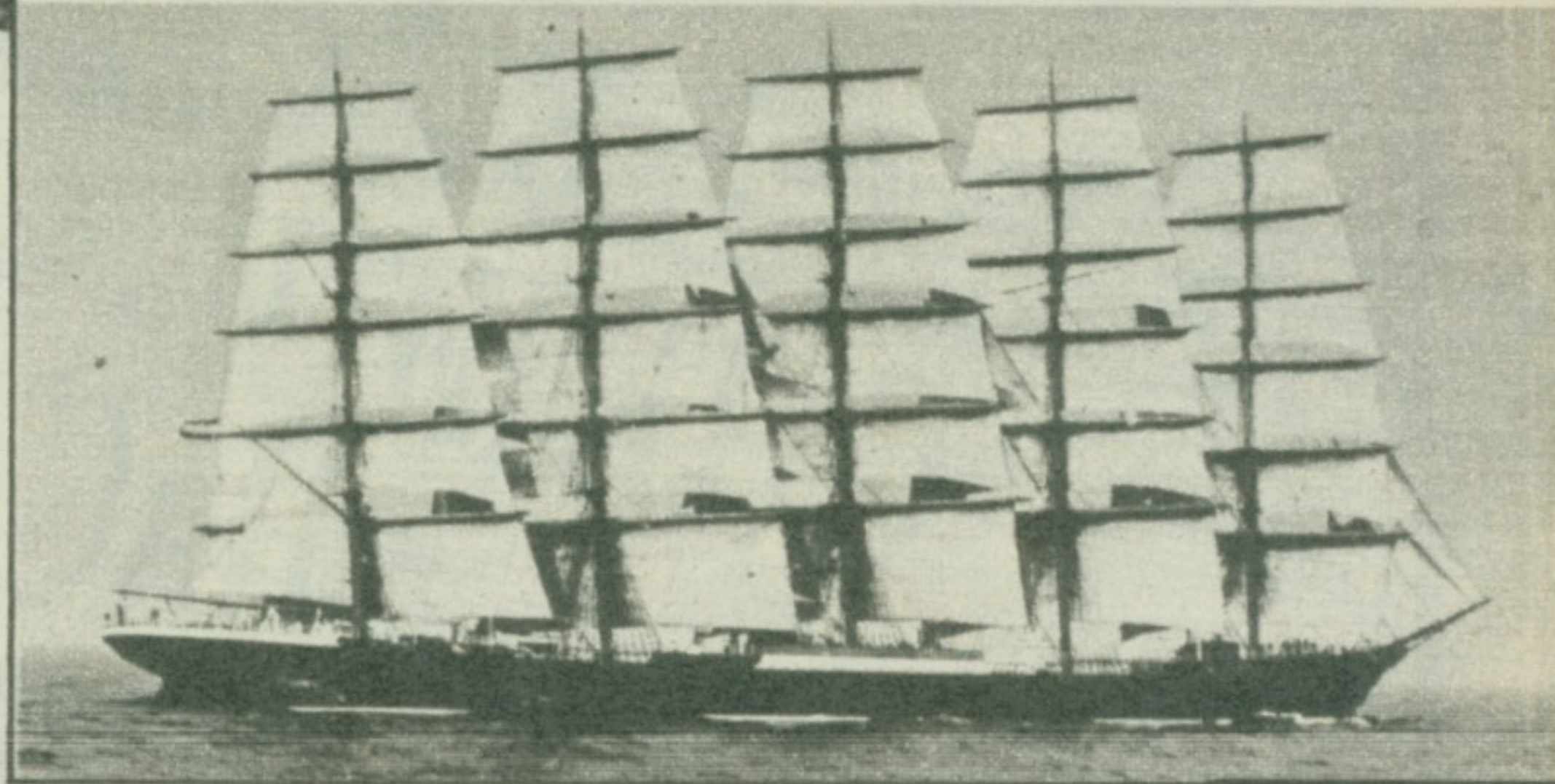
А од чега је начињено једро? Још педесетих година памук је био најчешћи материјал. Старији

спинакери се углавном праве од најлона, који је растегљив али веома отпоран. Увек су ишарани, живих боја, што није случајно: кад би спинакер био бео као остала једра, одбијао би Сунчеве зраке слично параболичном огледалу и заслепљивао бродара.

Веће једрилице и спортске јахте по правилу плове са два или три једра. Ако вам се то чини много, онда и не слутите шта све брод носи у својој унутрашњости. Завири под палубу и тамо ћете наћи још два, три или пет пута већи број једара као резерву. Јачи ветар захтева и јаче једро, да га не би поцепао. Зато се прави једриличари труде – у зависности од својих материјалних могућности – да имају што већи избор једара: мања и дебља једра за олују, већа и лакша за благ ветар и спинакере разних величина и облика. Нарочито се предње једро мора често мењати. Приликом важних такмичења то се чак обавља „у ходу“: посада разапиње ново једро поред старог, и тек када је оно на свом месту и прописно затегнуто, старо једро се скида, да лађа не би ништа изгубила у брзини.

Зар не би било једноставније од почетка ставити тежа и јача једра, која могу да издрже сваки ветар? На такво, типично аматерско питање један стари „једриличарски вук“ одговара:

– Нема ништа тужније него кад

Једрењак „Пројсен“ с четвртас- тим једрима: као што се види, једра се постепено смањују према врху катарке. То је потребно ради равнотеже, пошто ветар јаче дува на већој висини (цртеж доле лево). Кад би цело једро било од једног комада платна (цртеж десно), ветар би нагињао катарку.

На овом цртежу покушали смо стари „Пројсен“, с претходне фотографије, да прикажемо с модерним троугаоним једрима. У пракси то ипак не би било изводљиво, јер се не би дали саградити толико високи јарболи ни одговарајуће дубока кобилица. Једра на крижевима могла су да се померају само под малим углом, и стога су стари једрењаци слабо напредовали при бочном ветру, чак и оном који дува тако рећи из супротног смера (десно).

ЛЕП ТРБУХ

једриличари сећају се колико је мuke било с њиме. Ново једро морало је постепено да се „навикава на море“ и нипошто се није смело поквасити. Један плусак био је довољан да се једро скупи као мајица опрана у преврућој води. Тек после више пробних вожњи једро је постајало отпорно на воду, али и тада, после сваке јаче кише, морало се скидати с брода и сушити на ногарама.

Проналазак једра од синтетике, крајем педесетих година, изменио је све то. Нови материјал више не упија воду, не скупља се од влаге и много мање се истеже под притиском. Ради боље издржљивости једра се превлаче нарочитим заштитним слојевима. Проба се, између осталог, с влакнима од кевлара, која су толико чврста да се од њих праве прслуци непробојни за метке.

Велику улогу, нарочито на брзим такмичарским једрилицама, има троугласто предње једро, такозвани спинакер. Учвршћен само у три тачке, једној горе и две доле, спинакер може до миле воље да „пушта трбух“ и при том развија огромну погонску енергију. Уз то, он повољно утиче на струјање ваздуха око главног једра, тако да се ово може боље искористити. Ако, међутим, ветар дува са стране или спреда, спинакер може бити веома опасан, јер није у стању као троугласто једро да се прилагоди смеру ветра.

трку започнете с претешким једром. Дува умерен ветар, једро ваших супарника се већ затегло, а ваше још виси као врећа, јер је сувише круто за ту брзину ветра.

Пример фанатичног љубитеља једрења, који уз то не мора да размишља о новцу, пружа нам познати диригент Харберт фон Карајан. На својој јахти, опремљеној за пловидбу по пучини, он носи равно 25 различитих једара. Свако од њих кошта између 10.000 и 26.000 марака – колико и бољи аутомобил.

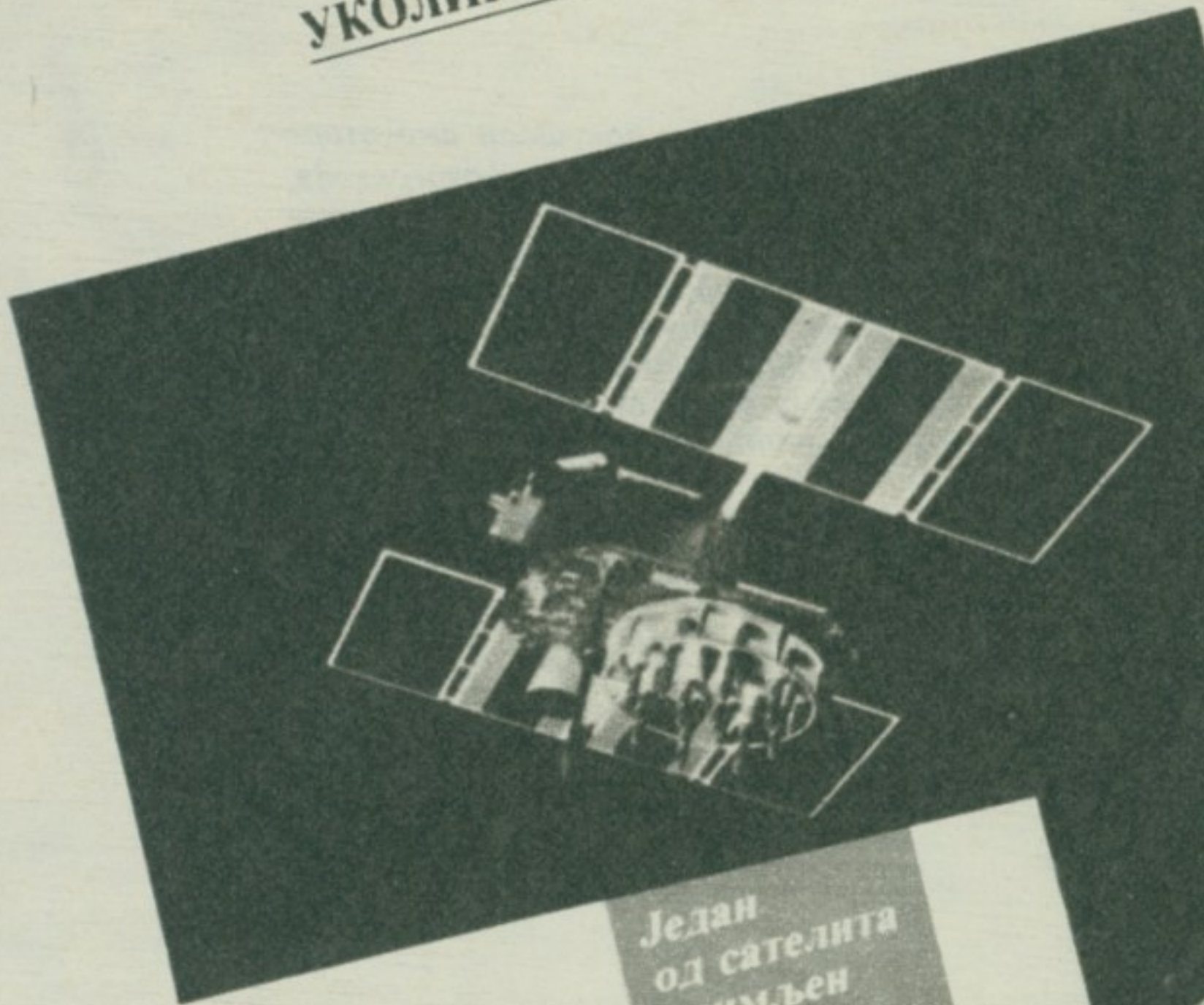
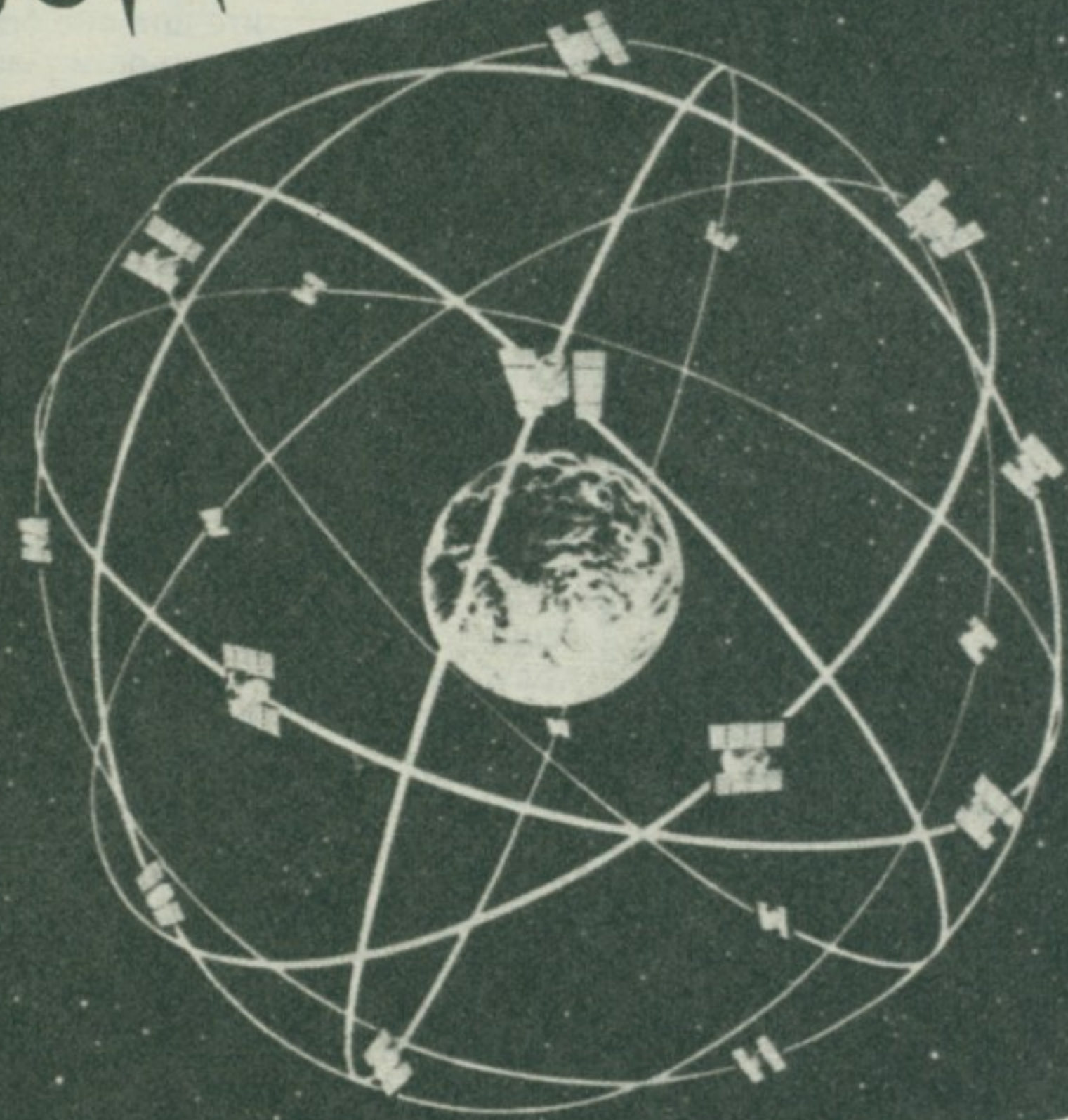
С. С.

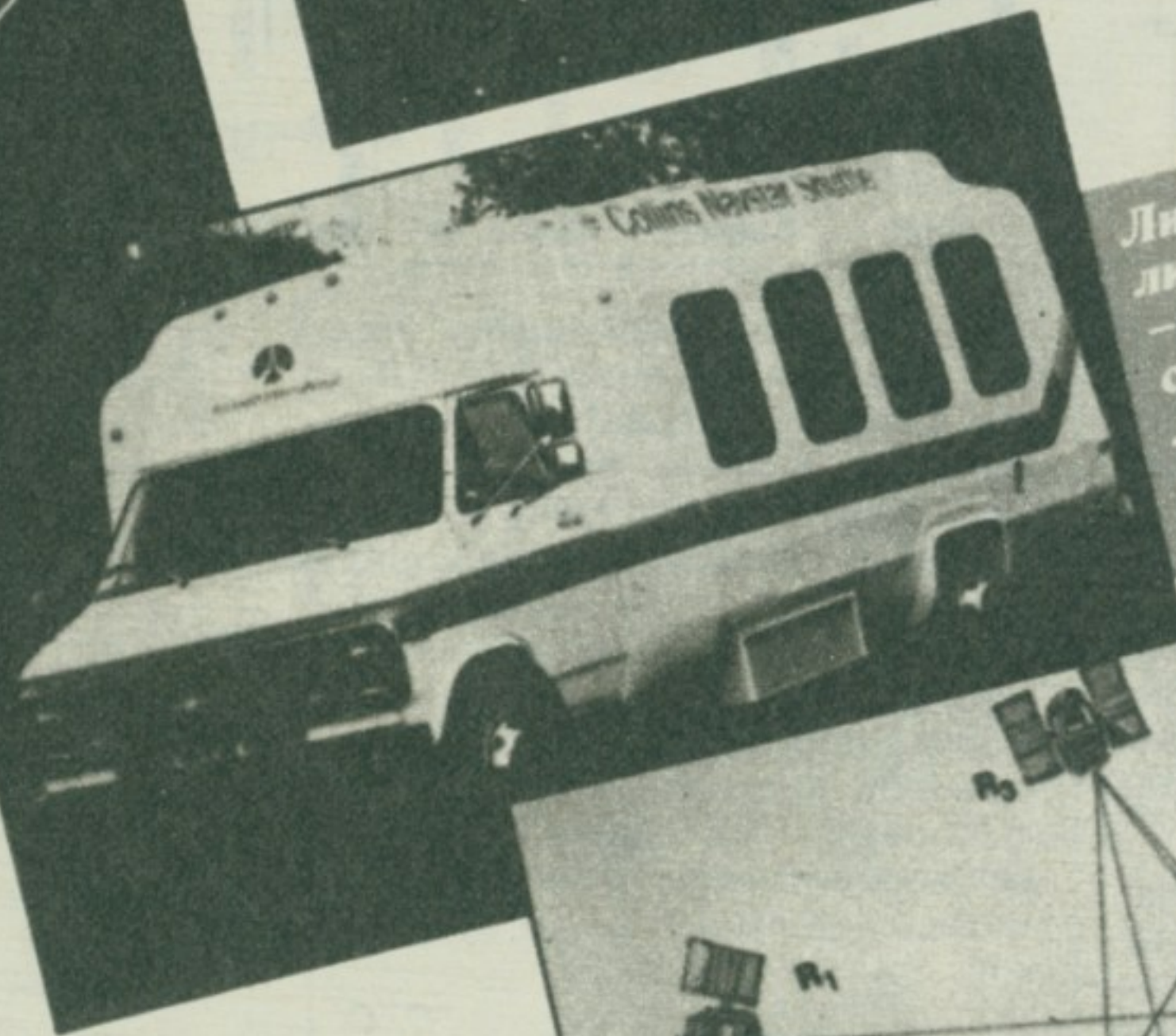
„НАВСТАР“ ЈЕДИНИ ОДРЕЂУЈЕ
ПОЛОЖАЈ У ТРИ ДИМЕНЗИЈЕ

САТЕЛИТИ НАС ВОДЕ ЗА РУКУ

ИЗГЛЕДА ДА
ПОЧЕТКОМ
СЛЕДЕЋЕГ ВЕКА, ЗА
НЕШТО ВИШЕ ОД
ДЕСЕТ ГОДИНА,
НИКО ВИШЕ НЕЋЕ
МОЋИ ДА СЕ
ИЗГУБИ. ЈОШ ЈЕ
ЛЕПШЕ ШТО ЋЕ ТО
МОЋИ САМО
УКОЛИКО ПОЖЕЛИ

Један
од сателита
снимљен
изблиза

Личи на обичан ма-
ли аутобус, али није
— то је возило „Нав-
стар“ фирме „Ко-
лине“ којим, помоћу
пријемника, управ-
љају сателити

Мали аутобус, са два-
десет седишта, спо-
ља изгледа као и сви дру-
ги. Унутра, осим уобича-
јених команди, има ви-
део-екран на коме, у боји,
непрекидно „тече“ топо-
графска мапа. Захваљујући
томе и уређају величине
телевизора, возач зна свој
тачан положај и пут ко-
јим треба да се креће и то
у било ком крају света,
где никада раније није ни
кочио. Тако рећи „за ру-
ку га води“ мрежа веш-
тачких сателита који се
око Земље крећу по шест
различитих орбита на ви-
сини од двадесет хиљада
километара.

Екран приказује мапу
предела којим се возило
креће, са свим путевима,
рекама, планинама, насе-
љима, а покретна бела
тачка на екрану, одре-
ђује положај аутобуса на

сваких сто метара. Други
екран, истовремено, пока-
зује географску дужину и
ширину као и висину те-
рена подешавајући их
сваког секунда тачношћу
десетог дела лучног се-
кунда, а такође и брзину
приближношћу од десет
центиметара у секунду,
односно 0,36 километара
на сат, и време по Грини-
чу са скретањем од десет
милионитих делова се-
кунда.

И потреба, и луксуз

Таква прецизност, на-
равно, није потребна ни-
каквом градском аутобу-
су, док би аутомобилисти
у пустињи, на пример, би-
ла веома корисна, пилоту

авиона, капетану брода
или возачу војног возила
у ратној зони неке непоз-
нате земље, била од
животне важности. Сис-
тем назван „Навстар“ је и
измишљен да буде најдра-
гоценија помоћ и главна
потпора ваздушној, по-

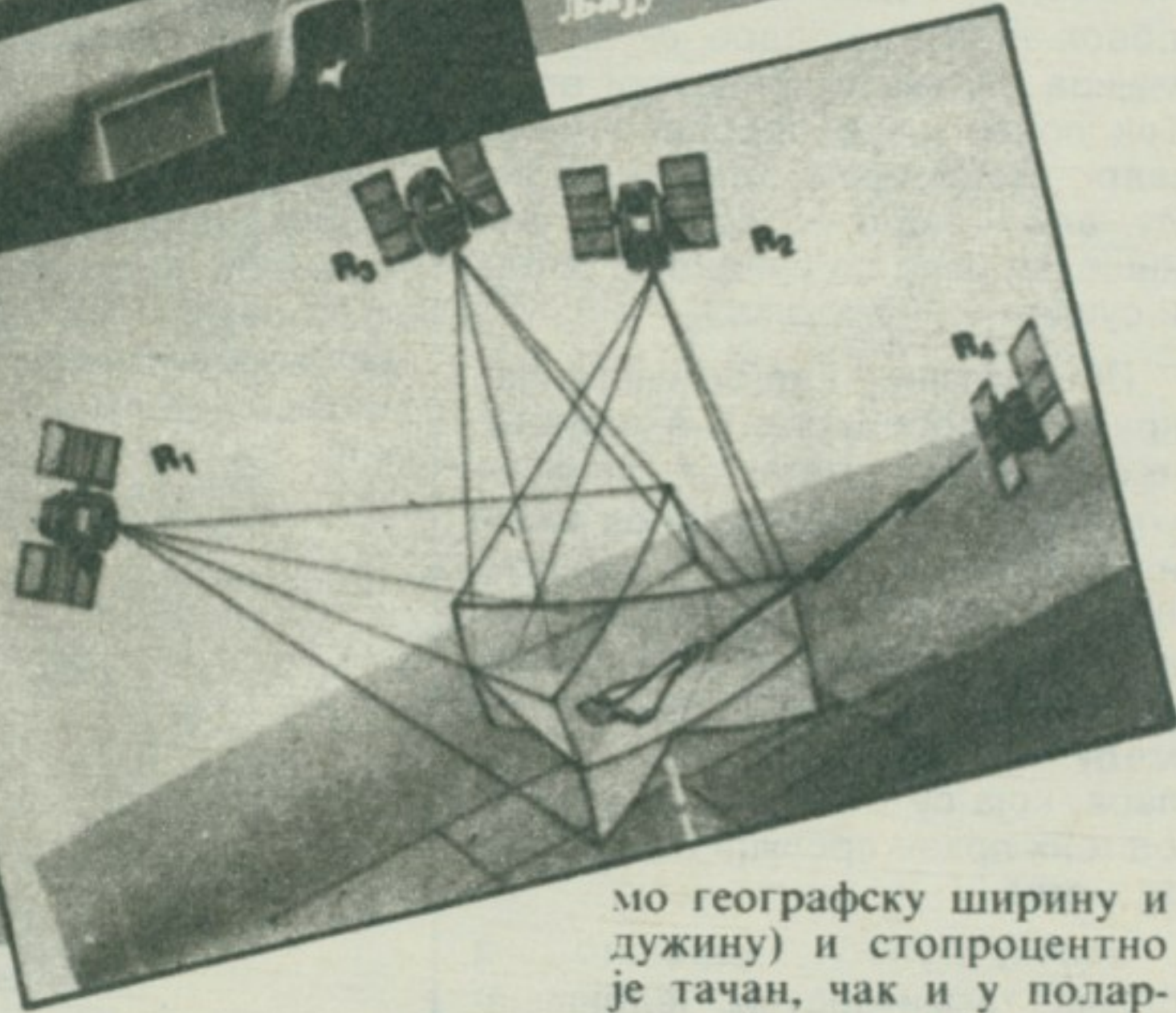
морској и копненој нави-
гацији од последње деце-
није овог века и надаље.

„Навстар“ је двадесет
пута прецизнији од свих
данас постојећих помоћ-
них копнених и свемир-
ских система, једини који
одређује положај у три
димензије (остали дају са-

мо географску ширину и
дужину) и стопроцентно
је тачан, чак и у полар-
ним областима где други
системи праве грешке чак
и од читавог географског
степенa. У њега је уграђе-
на најсавршенија савре-
мена електронска техно-
логија.

На програму, који се
зове и Global Positioning
System (GPS), рад је запо-
чет 1974. године на ини-

Шема показује како
ради овај најновији
систем за оријента-
цију: авион (у среди-
ни) успоставља везу
са четири најближа
сателита

цијативу Министарства одбране Сједињених Америчких Држава, а прве пробе изведене су 1983. Када буде завршен, крајем ове деценије, имаће густу мрежу од осамнаест сателита, плус три резервна, на шест различитих орбита с тим што ће на свакој орбити бити по три сателита међусобно удаљена 120 степени са периодом ротације од дванаест сати.

Сателите GPS направи-

ну до возила и, делећи то време са брзином светлости, одређује своје географске координате и брзину којом се креће у том часу.

Пошто се сви прорачуни обављају у возилу где је пријемник, нема никаквог ризика да се непријатељ умеша у везу и одреди његов положај.

Пријемници, с развојем технологије, постају све мањи. Они из прве генерације, заједно са екраном, велики као телевизиори и намењени најделикатнијим ваздухопловним и поморским мисијама, већ могу да се смање до димензија подебеле књиге и идеални су за копнене потребе. Тежина им је 6,8 килограма и раде на литијумске батерије. А у лабораторији фирме „Колинс“ ради се на минијатурној верзији не већој од кутије цигарета. Цена пријемника, данас од 47 милиона (у новим динарима) па навише, постепено ће се смањивати са отварањем такзваног цивилног тржишта.

Грешка од 26 метара

ла је фирма „Роквел Интернешенал“ која ће, преко филијале „Колинс“ испоручити 6.100 пријемника и Сједињеним Америчким Државама за укупно 434 милиона долара. Али, пријемнике неће производити само „Роквел“ јер „Невстар“ отвара широко тржиште и за цивилну употребу, од трговачке и спортске авијације до путничких аутомобила. Фирма „Ценерал Моторс“ већ размишља да га понуди уз аутомобиле као луксузни додатак.

Срце у пријемнику

Срце система је управо пријемник који се самоусклађује са сателитима преко мале антене у облику диска, и, затим, обавља све послове, односно прорачуне положаја и остало. Сателити су „ограничени“ на слање сигнала на два цивилна таласа и три војна.

Чим се укључи, пријемник тражи четири најближа сателита и подешава свој часовник са њиховим атомским сатовима, што је кључна операција система. Сателити шаљу низ сигнала сваког милионитог дела секунда, а пријемник аутоматски израчунава колико им је времена требало да стиг-

ну до возила и, делећи то време са брзином светлости, одређује своје географске координате и брзину којом се креће у том часу.

Б. Дожин

Слика која приказује сателите „Навстар“ у орбитама око Земље

САМО ЈЕДНУ, МОЛИМ!

И овакве се ствари догађају. Повеће друштво је седело у једној београдској башти. Пришао им је неки човек у прилично изношеном оделу и замолио их да му дају једну цигарету. Неко из друштва извадио је из пакле три цигарете и пружио му.

– Хвала, али узеху само једну – рекао је човек. – Знате, покушавам да оставим пушење!■

ЧУДЕСНИ ПРАХ

Осамдесетчетворогодишњи Ворзли Хол, грађанин Лидса, умало није одлетео у ваздух, заједно са кућом у којој станује. Недавно је Ворзли покушао да очисти димњак у кући. Није звао оца јер је сматрао да они никад не обаве посао како треба. Старчић је одлучио да коначно употреби прах који му је још отац оставио и то пре равно 40 година. Прах црне боје држао је у кутији од шпела. Присетио се речи свог оца да ће тај „чудесни“ прашак сигурно да отклони све насlage из оцака. Прашак је експлодирао, разнео све прозоре у кући, порушио димњак, избацио врата из лежишта. А како и не би кад се радило о – баруту за пуњење пушача.■

ДАН КАД СУ ЛАВАБОИ ПАДАЛИ С НЕБА

Кад се неко плаши да лети авионом обично га тешимо да је такав страх неоправдан јер ако нешто „треба“ да му се деси, догодиће му се и на улици, док се безазлено шета. Може, на пример, да му падне саксија на главу. То да, али лавабо? Мала је вероватноћа. А управо се то догодило двадесет седмогодишњем Њујорчанину Семјуелу Партију који је, било је то овог маја, отишао у продавницу преко пута. С другог спрата зграде пао је испред њега – лавабо. Срећом, не на главу. „Само“ га је поткачио по ногама и смрскао му два прста на левој нози. Лавабо (и друге ствари) покушали су да украду лопови из стана извесног Мајкла Роуерса.■

НИКАД НЕ РЕЦИ НИКАД

Пријатељи разведеног Ричарда Холдена и Кларе Ђанини веома су се изненадили када су добили отмене позивнице за венчање на којима је китњастим словима писало:

Клара „Никада се нећу удавати“ Ђанини

и

Ричард „Једном је довољно“ Холден

позивају вас да присуствујете свечаној церемонији на којој ће они да „пљуну на своје речи“. ●

ЗАР МОРА СВЕ ДА МИ ПРИСВОЈИ?

Четворогодишња Сузан Кол из Лидса добила је брата. Кад су родитељи дошли кући с бебом Џоном, Сузан је била одушевљена. Све је било у реду док нису дошли баба

и деда. Кад је Сузан схватила да су се и баба и деда с њом само на брзину поздравили и сместа одјурили у собу њеног малог брата, затворила се у купатило. Једва је, после дугог наговарања прво маме, а онда и тате, приста-ла да изађе. Питали су је да им објасни шта није у реду:

– Немам ништа против да с њим делим вас, али, Џон је баш могао да доведе своју бабу и деду!■

Илустровао: Димитрије Костић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ОЖИЉЦИ ЉУБАВИ

**КОД САМЕ ОБАЛЕ ЈЕЗЕРА ВОДИЛА
СЕ БОРБА. ЦЕСИ ЈЕ ОЧАЈНИЧКИ
ВУКЛА СИНОВЉЕВУ ЛЕВУ РУКУ
ДОК МУ ЈЕ ОГРОМАН АЛИГАТОР У
ЧЕЉУСТИМА ДРЖАО ЛЕВУ НОГУ.
НА ДРУГОЈ СТРАНИ СУСЕДИ СУ
ВРИШТАЛИ**

Био је Мајклов ред да после вечере опере судове. Мајка га је позвала док је дванаестогодишњи дечак у смирају дана, у потпуној тишини, гњурао по језеру, површине око осам хиљада квадратних метара, одмах иза њихове куће. „Кажи мами да одмах долазим“, довикнуо је свом две године старијем рођаку Келију Томасу који је управо излазио из воде.

Породица Моргрет: мајка, отац, седамнаестогодишња Венди и мали Мајкл, шест година су, за време викенда и годишњих одмора, зидали ову „кућу из снова“ на Кристалној реци у Флориди, недалеко од Мексичког залива. У њој су становали тек три недеље, од 3. септембра 1986.

На језерцу, у шуми кедрова и цвећа, у ствари горњем току реке Милерс Крик, живе су, у својим лепим кућама, још три породице. Тачно преко пута Моргретових становао је доктор Хосе Фернандес са породицом. Доктор је на прозору уживао у благом септембарском предвечерју и видео како Мајкл гњура заједно са Келијевом сестром, једанаестогодишњом Цил.

Пажњу др Фернандеса привукло је изненадно комешање педесетак метара лево од деча. Према њима је, брзо и тихо, пливао огроман алигатор! Док-

тор је викнуо и заједно са женом и ћерком излетео на обалу. Почели су да лупају рукама и урлају трудећи се да буком примаме алигатора.

Чувши буку Цил се окренула, видела алигатора и викнула Мајкла. Како он није могао да је чује пошто му се глава налазила под водом, Цил је запливала према њему. Али, алигатор се кретао сувише брзо и девојчица се окренула и запливала према обали.

Мајкл није имао појма шта се око њега збива. Плутао је на стомаку и кроз провидну воду усхићено посматрао стене и растиње на дну. Цев за дисање, прикачена за маску на лицу, вирила је око петнаест центиметара изнад површине.

Глава у чељустима

Алигатор је стигао и бацио се на жртву. „Кретао се као торпедо“, сећа се др Фернандес. „Био је дугачак преко три метра, разјапио је чељуст и видели смо како Мајклова глава нестаје. Затим је звер почела да се праћка избацујући млазове воде. Били смо убеђени да је са Мајклом готово.“

Када су се чељустии затвориле, један од алигаторових горњих предњих зуба запаарао је Мајклову лобању направивши рану од четрнаестак центиметара. Доња вилица се закичила за маску и стргла је с дечаковог лица. Овај тренутак био је пресудан јер је Мајклова глава исклизнула из чељустии.

Мајкл није знао шта га је погодило. Изненада се нашао на леђима, на дубини од преко једног метра. Тада је изнад себе угледао алигаторов зеленкастобели стомак, велике задње ноге и канце. Животиња је плувала тачно изнад њега. Мајкл је инстинктивно запливао под водом што је брже могао при чему су му помагала гумена пераја на ногама.

Фернандесови су и даље лармали да би скренули пажњу звери. Видели су је како кружи али нису знали шта се догодило дечаку. Тада су га угледали: Мајкл је на трен изронио да би удахнуо ваздух, поново заронио и наставио да плива према обали. Алигатор поново за њим.

Мајклова мајка Цеси чула је из кухиње крике, истрчала и угледала малу Кели како плачући излази из воде. Учинило јој се да девојчица виче како је алигатор зграбио пса или мачку, али, када је видела Келино ужаснуто лице, схватила је. У два корака нашла се на обали језера.

Срце јој се следило. Према њој је пливао Мајкл што је брже могао, а у стопу за њим највећи алигатор кога је икада видела.

Први напад алигатора одиграо се на око петнаест метара од обале. Када се мајка нашла на обали, Мајкл је био удаљен од ње свега шест метара. „Пливај! Пливај! Пливај!“ викала му је стојећи у води до колена и пружајући руке према сину. И Мајкл је готово био ту када га је алигатор стигао.

„Разјапио је чељустии и видела сам његове грозне оштре зубе. Изгледало је као да може одједном да прогута пола Мајкла“, сећа се Цеси. „Наставила сам да вриштим и, када сам, најзад, дограбила Мајклову леву руку, алигатор је склопио чељустии. Зуби су шкљоцнули и знала сам да ми је дете остало без ноге!“

А онда је почело надвлачење између Цеси, тешке мање од шездесет килограма, која је вукла Мајклову руку и алигатора од триста педесет килограма, који је држао Мајклову ногу.

Али, у овој очајничкој борби постојао је јак адут на дечаковој страни. Алигатор је уместо ноге прегризао лево гумено пераје. Цеси претпоставља да је мирис и укус гуме одбио звер јер је изненада испустила плен док је она још обема рукама вукла сина према себи и извукла га на обалу.

Мајкл је остао у болници шест дана.

Убица није јео недељу дана

Центар за дивље животиње и слатководне рибе државе Флориде одмах је почео истрагу. То је био осми напад алигатора у Флориди те године а седамдесет осми од 1948. Сматра се да су последњих година напади учестали јер се људи све масовније настављају по њиховим природним срединама. То је отерало опосуме, ракуне и друге животињине којима се алигатори хране. Број алигатора се, истовремено знатно повећао због закона који штити ову, некада веома угрожену, врсту.

Лов на алигатора убицу истрао је из склоништа женку дугачку нешто мање од два метра. Устрелили су је, али су се сви очевици напада кледали да то није онај прави. Следећег дана, у мочварном делу језера, убијен је алигатор дугачак готово три и по метра. Његови зуби у длаку су се слагали са угризима на Мајкловој масци и цеви за дисање.

Герн Фелпс, главни инспектор истраге, објаснио је да је једини разлог напада била глад. Јер, када је прегледан алигаторов стомак, закључено је да бар недељу дана није окусио ништа. „Ови алигатори су у том језерцу живели годинама и никада никог нису напали. Када сам био мали, пливао сам међу алигаторима. Више су се они плашили нас него ми њих. Али, времена су се променила.“

Моргретови и даље живе на обали језерца, али се Мајкл у њему више не купа нити ће то икада учинити. Пливаће на неком другом месту. Његови родитељи се надају да сусрет са смрћу неће на њему оставити психичке ожиљке.

Што се тиче физичких, Мајкл каже да је срећан што се не виде. Велику огреботину на глави скрива коса, а на нози чарапе.

Једини видљиви доказ борбе са алигатором су три мала ожиљка на Мајкловој десној надланици. Њих не крије, поносно их зове ожиљцима љубави. Они сведоче о натчовечанској снази коју је показала његова мајка док га је, забадајући нокте у његову руку, извлачила из чељустии смрти. **Б. Д.**

МОДЕСТИ
БЛЕЈЗ

ЖЕЛОУСТОНСКО БЛАГО

ПИШЕ: ПИТЕР О. ДОНЕЛ (PETER O'DONNELL) ЦРТА: ЏОН БЕРНС (JOHN BURNS)

1460

ВИЛИЈЕМ JE ТРЕБАЛО ДА СЕ
НАЗЕ СА МОДЕСТИ У ЖЕ-
ЛОУСТОНСКОМ ПАРКУ. ТАМО
ДА ПРЕСРЕГУ ПЛАКЕНИЦИ
АДВОКАТА ХОГАНА И БА-
ЦАЈУ У РЕКУ. МОДЕСТИ
НЕШТО ПРЕДОСЕКА И КРЕ-
НЕ У ПОТРАГУ ЗА ВИЛИЈЕМ.
ЊЕГА СПАСАВАЈУ ЛУЦИ И
ВРЕД КОЈИ СУ ПОШЛИ
ДА НАЈУ ИНДИЈАНСКО
БЛАГО. И ОНИ НАИЛАЗЕ
НА ХОГАНОВЕ БУДЕ...

КО ВАМ ЈЕ
РЕКАО ЗА
МАПУ? ЗА
ЊУ НИКО
СЕМ НАС
НИЈЕ
ЗНАО!

ДУШО,
ТАЈНУ О
ЗАКОПАНОМ
АЛТЕЧКОМ
БЛАГУ ПО-
ВЕРИМА СИ
АДВОКАТУ!

ХОГАНЗ!

ОН
СМАТРА
ДА ЈЕ
ТВОЈА
НАМЕРА,
ДА ЗЛАТО
ПОКЛО-
НИШ ШО-
ШОНИМА,
ЧИСТА
ЛВОСТ!

МО-
ДЕСТИ
ЈЕ
СЛЕТЕ-
ЛА...

ВЕТАР ЈЕ
ЗАПАДНИ...
НИСУ МОГЛИ
ДА ЧУЈУ
ХЕЛИКОПТЕР...

НЕ МИСЛИ НА
ВИЛИЈА... НЕ
ЈОШ, СВЕ ДОК
НЕ БУДЕШ СИ-
ГУРНА ДА ЛИ
ЈЕ ЖИВ ИЛИ...

ПОМИЊЕ
СНЕГ...
ШТА БИ СЕ
ДРУГО
И ОЧЕКИ-
ВАЛО У
ОВО ДОБА...

ШТА ОВО ЗНА-
ЧИ, ЛУЦИ?

ДА
ЈЕ НАШ
АДВОКАТ
ВАРАЛИЦА!
ЕТО ШТА!

РЕКАО НАМ ЈЕ
ДА БУТИМО СВЕ
ДОК НЕ НАЗЕМО
ЗЛАТО! САВЕТО-
ВАО НАМ ЈЕ
ТО ЗАТО ДА БИ
РА ДЕ ОН ДО-
КОПАО!

А ОВИ НИТКО-
ВИ СУ ЊЕГОВИ
ПЛАКЕНИЦИ!

ААХ!

ТОМ СЕ ЗГРЧИО
ДА БОЛА, А ОНДА
ЈЕ ПОБЕСНЕО...

ТИ
МАМА
ИНДИ-
ЈАН-
КО...
САД
ЈУ
ТЕ...

ТОМ ЈЕ
ПОЈУРНО,
АЛИ БРЕД
ТА ЈЕ ПРЕ-
СРЕО...

БЕЖИ,
ЛУЦИ!

НИКУДА
ТИ НЕ
ИДЕШ, МАМА
СКВО!

САМО
ПРОБАЈ,
МАЈ-
МУНЕ!

ПУСТИ
ЈЕ!

БОЈЕ
ДИЖИ
РУКЕ
УВИС!

НИТКОВИ!
СИГУРНО СТЕ ВИ
ПОКУШАЛИ ДА
УБИЈЕТЕ ОНОГ
ЕНГЛЕЗА КОГА
ЈЕ ЛУСИ ИЗВУК-
ЛА ИЗ РЕКЕ!

БРЕДЕ,
НЕ! НЕ
ГОВОРИ!

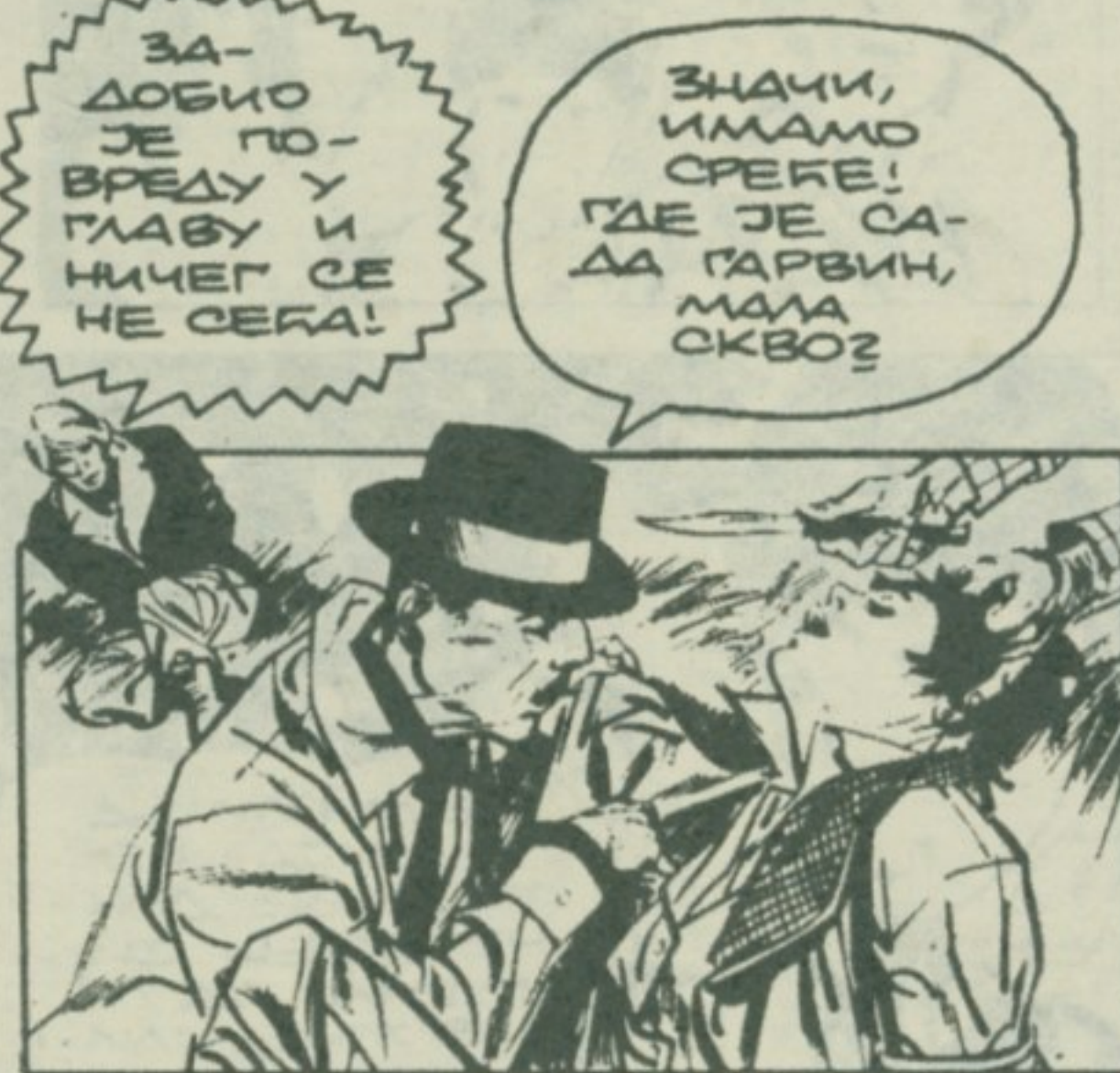
БЕР
ЈЕ
РЕКАО!
ВЕЖИМО
ИХ!

4598

ЧЕКАЈ...
АКО ЈЕ ГАР-
ВИН ПРЕ-
ЖИВЕО, КАКО
Онда НИЈЕ
РЕКАО
ЗА НАС?

БОЈЕ
БИ ТИ
БИЛО
ДА ОДГОВО-
РИШ, ЛУСИ!

ЗА-
ДОБИО
ЈЕ ПО-
ВРЕДУ У
ПЛАВУ И
НИЧЕГ СЕ
НЕ СЕГА!

ЗНАЧИ,
ИМАМО
СРЕБЕ!
ГДЕ ЈЕ СА-
ДА ГАРВИН,
МАЛА
СКВОЗ?

ОДГОВОРИ!
А Онда БЕМО
ДА ВИДИМО
ШТА ПИШЕ НА
СТАРОЈ
МАПИ!

4599

ДЕДА ТЕ ЈЕ
НАУЧИО ДАКО ДА
ТУМАЧИШ ОВЕ СЛИ-
КЕ, И ЈЕДИНА СИ
КОЈА ТО ЗНА!
ПРОЧИТАЈ!

ЧЕКАЈ,
ШОРТИ!

ХОПАН
НЕ ВОЛИ
ДА ГУБИ
ВРЕМЕ!
ДОРИ БЕ
ОВАМО И ДО-
ВЕСТИ
ПОМОГ!
БОЈЕ
МЕНИ
РЕЦИ ГДЕ
ЈЕ ЗНА-
ТО И...

...ГДЕ ЈЕ
ГАРВИН!
РЕЦИ, И
БЕМО
СРЕДИТИ
ОВОГ
ТВОГ
СЛАТ-
КОГ
МУЖИ-
РА!

4600

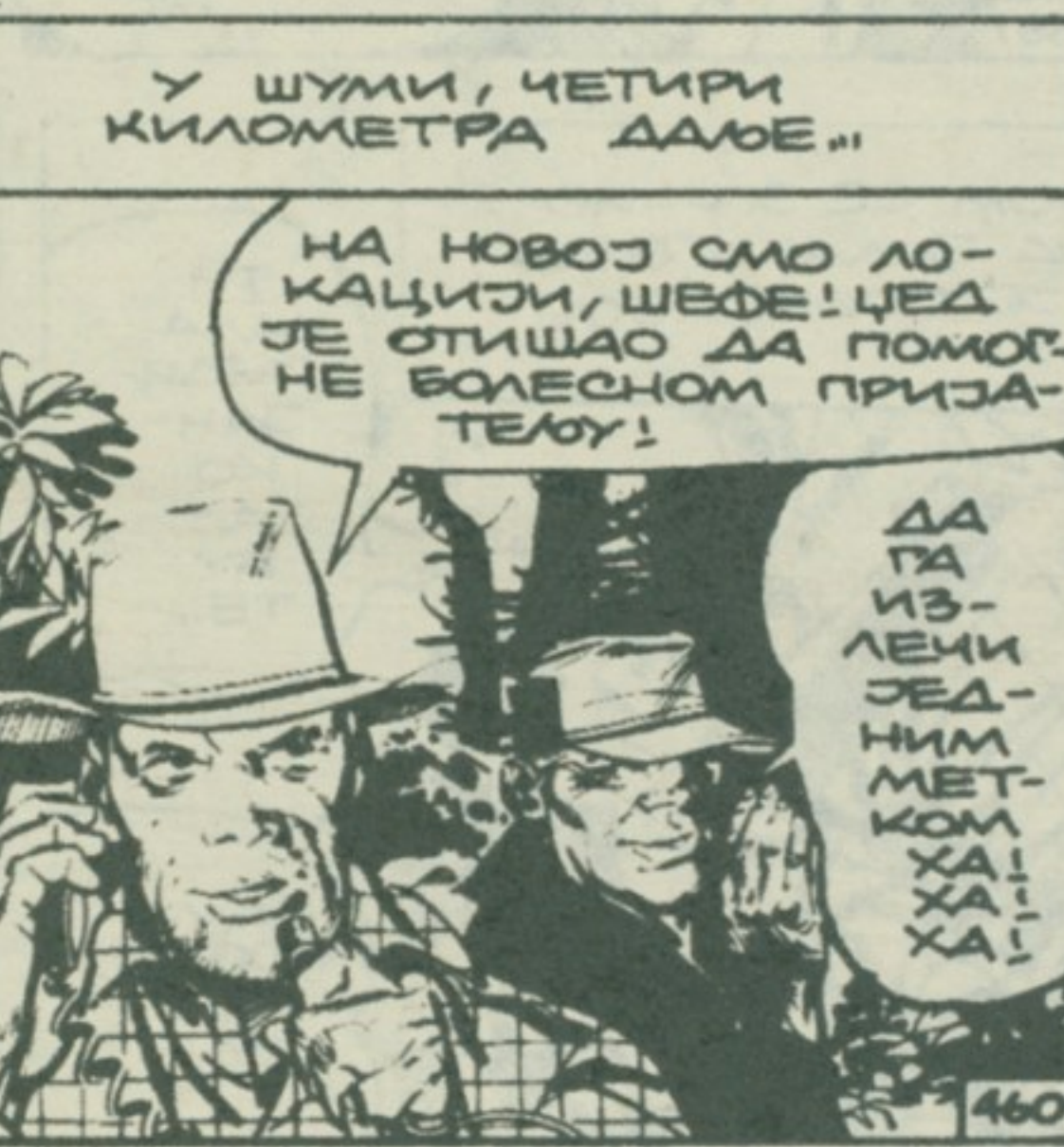

ЗА ТО ВРЕМЕ...

ЧНИ
МИ СЕ
ДА САМ
ОТИШЛА
ПРЕВИШЕ
НА СЕВЕР!
ТРЕБА
ДА СКРЕ-
НЕМ...

ЧЕКАЈ!
ТРАГОВИ!
НЕКИ
ЧОВЕК
ЈЕ
ПОШАО
НА
СЕВЕР
УЗ РЕКУ...

У ШУМИ, ЧЕТИРИ
КИЛОМЕТРА ДАЛЕ...

НА НОВОЈ СМО ЛО-
КАЦИЈИ, ШЕФЕ! ЧЕД
ЈЕ ОТИШАО ДА ПОМОГ-
НЕ БОЛЕСНОМ ПРИЈА-
ТЕЉУ!

ДА
ТА
ИЗ-
ЛЕЧИ
ЈЕД-
НИМ
МЕТ-
КОМ
ХА!
ХА!
ХА!

4601

ТАЈ ЧОВЕК
ЋЕ
УБИТИ
ВИЛИЈА!
УНИНИ
НЕШТО,
БРЕДЕ!

ПОКУ-
ШАЈУ...

АЛИ
ШТА?

...ЗНАЧИ, НА
МЕСТУ ГДЕ ЈЕ
ЗАКОПАНО АУТЕМ-
КО БЛАГО, ИНДИЈАН-
ЦИ СУ ЗАСАДИЛИ
ДРВО! ЕНО ГА! ПО-
ГЛЕДАЈ ОДД КО-
ЛИКО ЈЕ!

ВЕКО-
ВИМА
ЈЕ РАС-
ЛО!

ОБОРИЋЕМО
ГА ЛАКО КАД
ХОТАН ДОВЕДЕ
ПОЖАЧАЊЕ! ХАЈ-
ДЕМО ДА КО-
ПАМО!

4602

ПОЧЕЋЕМО
ОВДЕ! АЛИ,
НЕ ЗАБОРАВИМО
ДА ПРИПАЗИМО
И НА ОНЕ ГО-
ЛУТНИЈЕ!

ДА ИХ МА-
ЛО МЛАТНЕМ,
ТОМЕЗ ВИШЕ
НАМ НИСУ
ПОТРЕБНИ!

МОЖДА
БИМО
МОГЛИ...

...АЛИ ШТА
АКО НАМ ЈЕ
ТА СКВО ДАЛА
ПОГРЕШНЕ ПО-
ДАТКЕ О ЗАКОПА-
НОМ БЛАГУ?

4602A

МОДЕСТИ
ЈЕ СЛЕ-
ДИЛА
ТРАГОВЕ...

СВЕЖИ СУ...
НЕКО ЈЕ
ОВУДА
ПРОШАО
ПРЕ ПЕТ
МИНУТА...

МОЖДА
ИХ ЈЕ
ОСТАВИО
ЈЕДАН ОД
ОНИХ
КОЈИ СУ
МЕ
СЛАГАЛИ
ЗА ВИЛИЈА!
БИМО БИ
ЗНАЛИ
ДА ГА
НАЂЕМ...

4603

ПОЛА КИЛОМЕТАРА
ДАЉЕ, ЧЕД СЕ ПРО-
БИЈАО КРОЗ ШМУ...

МОДЕСТИ ЈЕ
СКОЧИЛА И ПОТРЧАЛА...

НИЈЕ
ДАЛЕКО,
АЛИ КУД
ЛИ СЕ
САМО
УПУТИО?

ЗА ТО ВРЕМЕ ВИЛИ ЈЕ ПОКУШАВАО
ДА БУДЕ ОД КОРИСТИ...

ЈОШ НЕ МОГУ
ДА СЕ СЕТИМ...
ИПАК ОСЕЋАМ
ДА ЋЕ МИ СЕ
ПАМЋЕЊЕ БРЗО
ВРАТИТИ...

ЧЕД СЕ
НЕУЈУ-
НО
ДОШ-
ЉАО...
СПРЕ-
МАО СЕ
ДА НА-
НИШАНИ...

4604

ВИДЕЛА САМ
ГА СА ЈОШ ДВО-
ЈИЦОМ ТАМО ГДЕ
ЈЕ ТРЕБАЛО ДА
СЕ НАС ДВОЈЕ
НАЂЕМО! ЗАШТО
ЈЕ ХТЕО ДА ТЕ
УБИЈЕ?

ЧЕКАЈ,
ПОЛАКО МИ
СЕ БИСТРИ...
БИЛА СУ ЈОШ
ДВОЈИЦА
РИТАЛИЈА...

ДА! АЛИ
ТВРДИЛИ СУ
ДА ТЕ НИСУ
ВИДЕЛИ!

МИСЛИЛИ СУ
ДА САМ МРТАВ...
ДА, ДА... СВЕГА
САМ СЕ
СЕТИО!

ВИЛИ ЈЕ ИСПРИМАО
СВЕ ШТО СЕ ДОГОВОРИЛО...

...ЗОВЕ СЕ ЧЕД
БОВАЦ! ОНА ДВОЈИ-
ЦА СУ ТОМ И ХАРИ
ФЕНЕР! НАПАЛИ
СУ МЕ, А ЈА
САМ ИХ МАТ-
НУО...

... ОНДА МЕ ЈЕ
ПОГОДИЛА
СТРЕЛИЦА СА
ОПОЈНИМ СРЕД-
СТВОМ... СТРА-
ЛИ СУ МЕ У
КАКУ И ПУСТИ-
ЛИ НИЗ РЕКУ!
СВЕ БИ
ИЗГЛЕДАЛО
КАО НЕ-
СРЕЊИ
СЛУЧАЈ...

СРЕЊОМ,
ЛУСИ МЕ ЈЕ
СПАСЛА! ОНА
ЈЕ ИНДИЈАНКА!
КАМПУЈЕ ОВДЕ
С МУЖЕМ! ЧУ-
ДАН ПАР...

МОРА ДА ПОСТО-
ЈИ НЕКИ РАЗЛОГ
ЗАШТО СУ
ХТЕЛИ ДА
ТЕ УБИЈУ!

ГА,
ВАЈДА
ЗАТО ШТО
САМ БИО
ТАМО!

ПИТАЛИ СУ МЕ ДА ЛИ
УСКОРО ОДЛАЗИМ! СМЕ-
ТАО САМ ИМ!

ТАМО СЕ, ИЗГЛЕДА,
КРИЈЕ НЕШТО
ВЕОМА ЗНАЧАЈНО!

А ШТА
ЈЕ СА ПАРОМ
КОЈИ ТЕ ЈЕ
СПАСАО?
ГДЕ СУ
ОНИ?

НЕ
ЗНАМ...
АЛИ, МАЛО
САМ УЗЕ-
МИРЕН
ЗБОГ
ЊИХ!

ЛУСИ И БРЕД
НЕШТО КРИЈУ!
ПИТАМ СЕ ДА ЛИ
ТО ИМА НЕКЕ
ВЕЗЕ СА ОНИМ
ПРОТУВАМА!

ТО ЈЕ
САСВИМ
МОГУЋЕ!

МИСЛИЛИ
СУ ДА СИ СЕ
УТОПИО! ЧИМ
СУ ОЗНАЧИЛИ ДА
СИ ЖИВ, ПОЈУРИ-
ЛИ СУ ДА ТЕ ОМАК-
НУ! ТО СУ МОГЛИ
ДА ЧУЈУ САМО ОД...

ДА, ОД ЛУСИ И
БРЕДА! НЕ БРИНЕМ
СЕ ЈА ЗА ЊИХ
ТЕК ОНАКО!

ДА ЛИ СУ
МОЖДА
ЛУСИ И БРЕД
У ДОСЛУХУ
ОД ОНОМ
ПРОЦИТОМ?

НЕ
ВЕРУ-
ЈЕМ!

ТИМ
НИТКОВИ-
МА СТАЛО
ЈЕ, ИЗГЛЕДА,
ДА ОТКРИ-
ЈУ ЛУСИНУ
ТАЈНУ...
МОГУ ИХ
НАТЕРАТИ
ДА ПРОГОВОРЕ...

ЛУСИ ЈЕ РИ-
ЗИКОВАЛА ЖИВОТ
ДА БИ МЕ СПАСЛА...
ОХ, ЗАИСТА ЈОМ
МНОГО ДУГУЈЕМ,
ПРИНЦЕЗО!

И ЈА,
ВИЛИ!
ОДУ-
ЖИМО
ИМ СЕ
ОНДА!

ЈЕСИ ЛИ ПОНЕ-
ЛА ОРУЖЈЕ?

НЕ,
ЖАО МИ
ЈЕ...

А ОВА ПУ-
ШКА ЈЕ
ПРАЗНА!

ЕХ!
А УМАЛО
ОД ЊЕ
ДА СТРА-
ДАМ!

ДА!
МЕЦИ
СУ СЕ
ЗАРИЛИ
У ЗЕМЉУ...

НИШТА
НАМ
НЕ
ВРЕДИ...

ДИШЕ...
И ПУЛС
МУ ЈЕ
ДОБАР!

БИО САМ
МАЛО
ОШАМУ-
БЕН
КАД САМ
БАЦИО СЕ-
КИРУ... ХАРИ-
ЛА ГА ЈЕ ТУ-
ПА СТРА-
НА!

ДОБО
ЈЕ! ПО-
ТРЕБАМ
НАМ ЈЕ
ЖИВ!

АЈДЕ,
ДИЖИ
СЕ!

АИ,
ЊЕД
НИЈЕ
ДОШАО
СВЕСТИ...

ИДЕМО,
ВИЛИ!

ОХ,
ДА...
АИ...

ДАЈ ГА МЕНИ,
ПРИНЦЕЗО! КАД
МИ ЈЕ ДОБРО! ЗА-
ВОЈ МИ ВИШЕ НЕ
ТРЕБА!

БУТИ, ВИЛИ! ТРОШИМ
АДРЕНАЛИН КОЈИ МИ
СЕ СТВОРИО ДОК САМ
ЛУДЕЛА ОД БРИГЕ
ЗА ТОБОМ!

ЊЕД СЕ
ОСВЕСТИО...

Ш... ШТА... ОХ!
ГАРВИН... И ОНА
ДЕВОЈКА...

ОСЕТИО ЈЕ КАКО МУ НЕКО
СТАВЉА ОБЛОГЕ ОД СНЕГА
ЗА ВРАТ...

АЈДЕ,
ПРОБУДИ СЕ!
МОРАМО МА-
ЛО ДА ПРОГАСКА-
МО!

ШТА ТИ И ТВОИ
ПРИЈАТЕЛИ ХОБЕ-
ТЕ И КАКВЕ ТО
ВЕЗЕ ИМА СА
ЛУСИ И БРЕДОМ
ГРАНТ?

ИЛИ ДО
ЗАВОЛА!

НЕ ОЧЕКУ-
ЈЕМО ДА НАМ
СВЕ КАЖЕШ
НИТИ МИСЛИМО
ДА ТЕ
КИЊИМО
ДА БИ ТО
УЧИМО...

4615

АЛИ ХОБЕ-
МО ДА ЗНАМО
ДА ОИ САД
НА НАШОЈ
СТРАНИ!

ДА,
ТАКО
ЈЕ!

КАКО ТО
МИСЛИТЕ?

ЛЕПО... МИ
БЕМО ПОХВАТА-
ТИ ТВОЈЕ ПРИЈА-
ТЕЉЕ! И ШТО ВИШЕ
ЗНАМО, ВЕЋЕ СУ
НАМ ШАНСЕ!

ВИДИШ
ДА НЕМАМО
ОРУЖЈЕ! МО-
РАМО ДА СЕ
СНАЂЕМО!

ДА,
И ТО МЕ
РАДУ-
ЈЕ!

АЛИ, АКО СЕ НЕ ВРА-
ТИМО, ШТА ЋЕ С ТО-
БОМ БИТИ? НЕ РЕШ
МОЈИ ДОГ ДА ИЗ-
ДРЖИШ!

4616

НЕБЕТЕ МЕ ОВДЕ
ВАЈДА ОСТАВИТИ
ДА СЕ
СМРЗНЕМ!

ДОБИ БЕМО
ПО ТЕБЕ ПРЕ
НЕГО ШТО БУ-
ДЕ КАСНО!

САМО
АКО ИЗБУ-
ЧЕМО ЖИВЕ
ГЛАВЕ!

ДА! АКО
НЕ, С ТОБОМ
ЈЕ ГОТОВО!

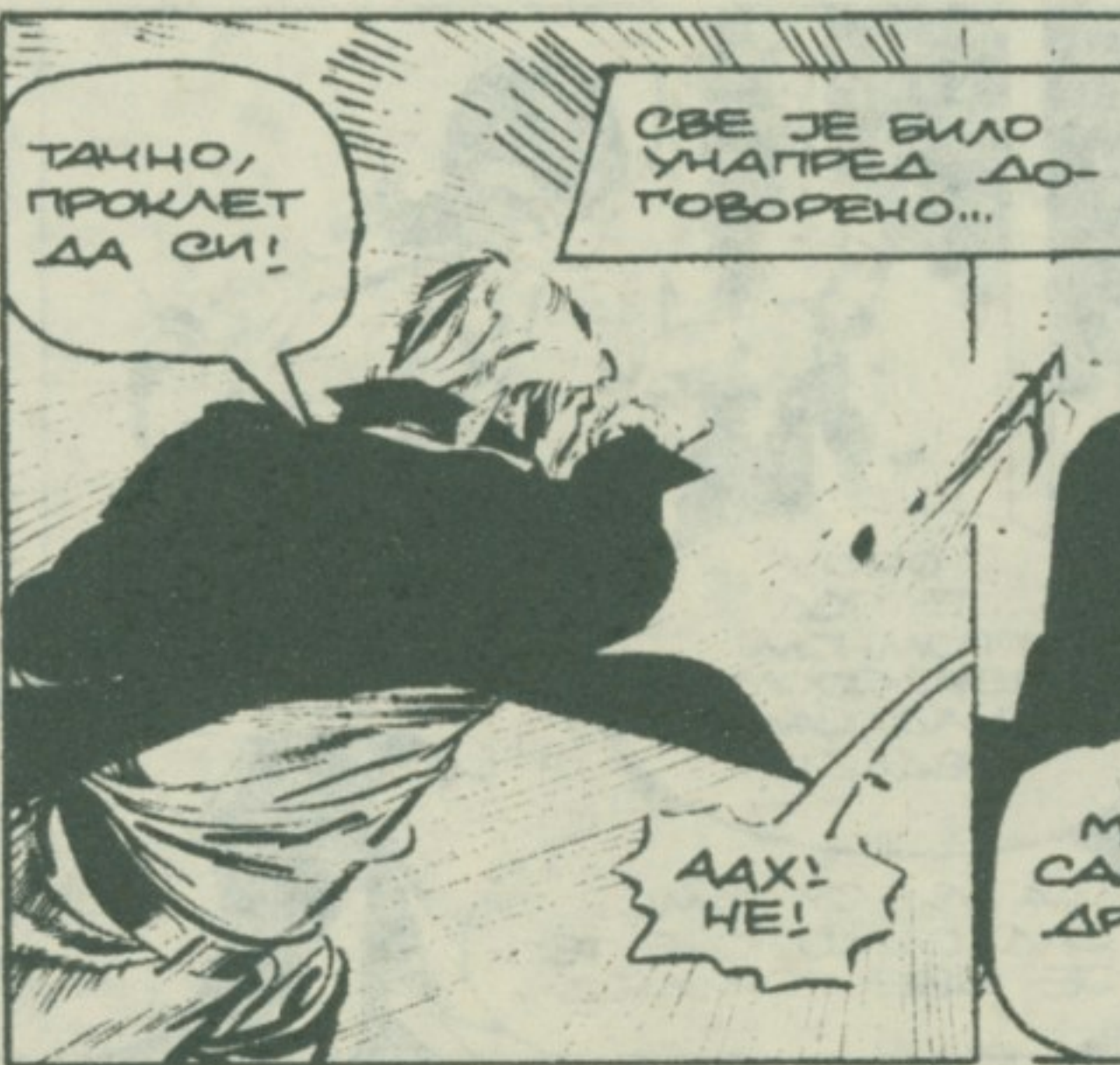
МОРА-
БЕМО ДА
СЕ БОРИ-
МО ГОЛО-
РУКИ!

ЧЕ-
КАЈ-
ТЕ!

4617

ГОВОРИ АКО
ХОБЕШ, АЛИ
ПОЖУРИ! ВИЛИ,
ЛАКО МОЖЕ ДА
ПОБЕСНИ КАД
СЕ СЕТИ ДА
ОИ ДВАПУТ
ПОКУШАО ДА
ТА УБИЈЕШ!

ТАКНО,
ПРОКЛЕТ
ДА СИ!

СВЕ ЈЕ БИЛО
УНАПРЕД ДО-
ГОВОРЕНО...

ААХ!
НЕ!

ПРО-
МАШИМО
САМ, АИ
ДРУГИ ПУТ
НЕБУ!

СМИРИ СЕ,
ВИЛИ! ПРВО
ГА САСТАВЉАЈ!

4617A

ЧЕД ЈЕ ПО-
ЧЕО ДА
ПРИЧА...

ТА
ИНДИЈАН-
КА ЛУСИ
ИМА СТАРУ
МАТУ НА
КОЈОЈ ЈЕ ОБЕ-
ЛЕЖЕНО ГДЕ
СЕ НАЛАЗИ
АЦТЕЧКО
БЛАГО!

АЦТЕЧКО?
АЛИ ОНИ СУ
БИЛИ ЈУЖНО,
У МЕКСИКУ!

ДА, ЗНАМ!
АЛИ ПО ЛЕГЕН-
ДИ ШОШОНА,
НЕКИ АЦТЕЦИ
СУ КРЕНУЛИ НА
СЕВЕР, БЕЖЕЛИ
ОД ШПАНСКИХ
ОСВАЈАЧА!

СА ОБОЈАМ СУ
ПОНЕЛИ И ВЕЛИ-
КО БЛАГО...
ТО ЈЕ БИЛО ПРЕ
ЧЕТИРСТО
ГОДИНА!

НЕ БИХ РЕКЛА
ДА ИЗМИШЛА...

НЕКО-
ЛИКО
СТОТИНА
АЦТЕКА
СТИГЛО ЈЕ
ДОВДЕ И
СПРИЗАТЕЛИ-
ЛО СЕ ОД
ШОШОНИ-
МА...

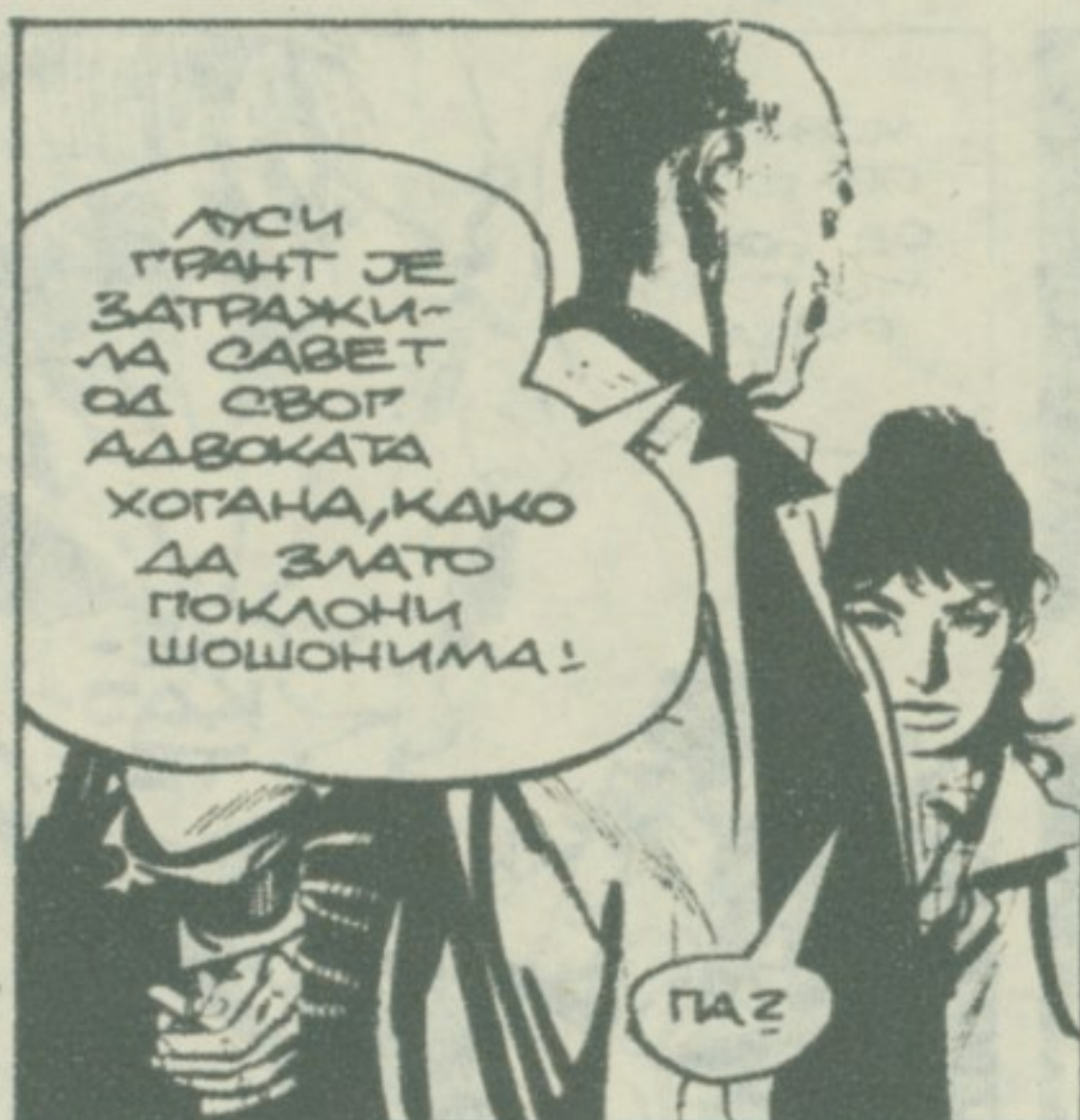
ЗАКОПА-
ЛИ СУ
БЛАГО НА
НЕКО
СВЕТО
МЕСТО И
ПОСАДИ-
ЛИ ДРВО!

АХ,
ТО ЈЕ
ТАМО
ГДЕ СТЕ
НАПА-
ЛИ
ВИЛИЈА,
ЈЕ ЛИ?

ДА... НИКОМ ЖЕЛЕ-
ЛИ ДА НАМ БИТО
КО СМЕТА...

ЈЕР СТЕ ХТЕЛИ
ДА ПОСТАВИТЕ
ЗАСЕДУ ЛУСИ И
И БРЕДУ! АЛИ,
КАКО ОИ СВЕ
ТО ОДЗНАО?

ЛУСИ
ГРАНТ ЈЕ
ЗАТРАЖИ-
ЛА САВЕТ
ОД СВОГ
АДВОКАТА
ХОГАНА, КАКО
ДА ЗЛАТО
ПОКЛОНИ
ШОШОНИМА!

ПА?

РЕКАО ЈОЈ ЈЕ
ДА СТВАР ДРЖИ
У ТАЈНОСТИ ДОК
НЕ НАЂЕ БЛАГО, А
Онда ће се он
ЗА СВЕ ПОБРИНУ-
ТИ!

ДА, ЈАСНО
МИ ЈЕ...

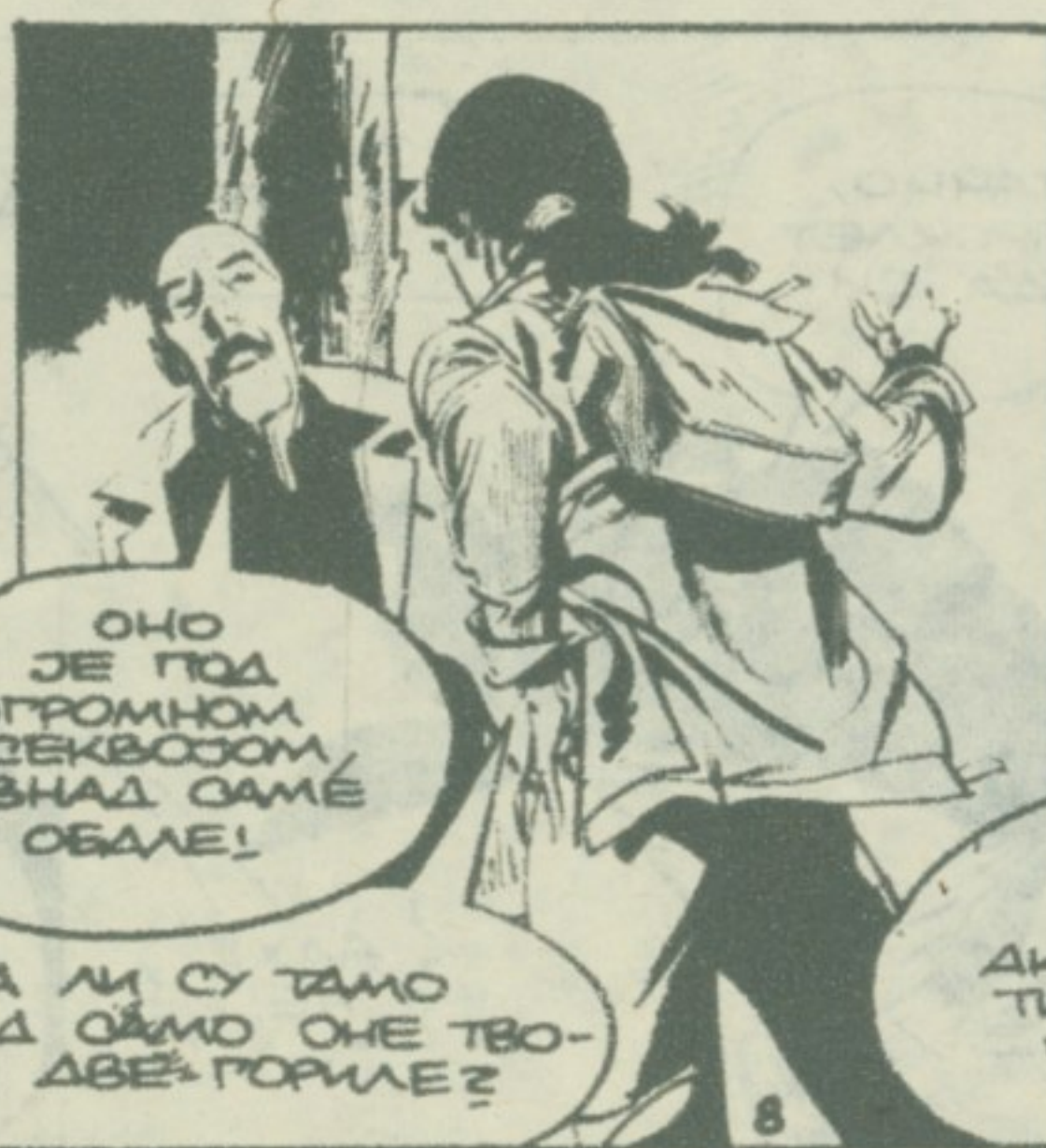
ХОГАН ЈЕ НА-
МЕРАВАО ДА СЕ
ДОКОПА ЗЛАТА,
А ВИ СТЕ ЗАПРА-
ВО НЕПОВИ ПЛА-
БЕНИЦИ!

ПА... ТАКО
НЕКАКО...

ЗНАЧИ, НАТЕРА-
ЛИ СТЕ ЛУСИ И БРЕ-
ДА ДА ВАМ ОТ-
КРИЈУ ГДЕ ЈЕ
БЛАГО САКРИ-
ВЕНО

ПА... ДА...

ОНО
ЈЕ ПОД
ОГРОМНОМ
СЕКВООМ,
ИЗНАД ОАМЕ
ОБАЛЕ!

ДА ЛИ СУ ТАМО
САД ОАМО ОНЕ ТВО-
ЈЕ ДВЕ ГОРИЛЕ?

БОЖЕ НАМ
РЕЦИ... ЈЕР,
АКО СЕ НЕ ВРА-
ТИМО - ОВДЕ РЕШ
ПРЕЗИМИТИ!

ХОГАН ЈЕ
САМО НЕКО-
ЛИКО КИЛОМЕ-
ТАРА ЈУЖНИЈЕ!
ТРЕБА ДА СТИГ-
НЕ ОКО ПОДНЕ
И ДОВЕДЕ
ПОМОЋ!

ОН ЈЕ
ВЕОМА ОПАЗАН
И НЕ ПРЕЗА
НИ ОД ЧЕГА!
ВАС ДВОЈЕ НЕ-
МАТЕ ШАНСЕ!

ПОТРЕБНО
ВАМ ЈЕ
ОРУЖЈЕ?

ЈЕ ЛИЗ
БАШ СИ
СЛАДАК!

ЧЕКАЈ!
ХОГАНОВИ
МОМЦИ
ЋЕ ВАС
УВИТИ, А
ТО ЗНАЧИ
ДА СЕ НЕ
ВРАБАТЕ
ОВАМО!

НЕ ОСТАВ-
ЉАЈТЕ МЕ!
УМРЕЋУ!

ТВОЈИ ПРИЈАТЕ-
ЉИ СИНУРАНО НАМЕ-
РАВАЈУ ДА УБИЈУ
ЛУСИ И БРЕДА ЧИМ
ИСКОПАЈУ ЗАТО! АЈО
ТО УРАДЕ, БОЈЕ ДА
ТЕ НЕ НАЂЕМО КАД
СЕ ВРАТИМО!

НЕ ЗНАМ КАКО
ЋЕМО ОВО ИЗ-
ВЕСТИ, ПРИНЦЕЗО?

ЗА БУ ДА
ПРИВУЧЕМ
ПАЖЊУ, А
ТИ ОСЛОБО-
ДИ БРЕДА
И ЛУСИ!

ЗА ТО
ВРЕМЕ,
ПОД
СТОЛЕТНОМ
СЕКВОЈОМ...

ЗЕМЉИШТЕ ЈЕ РАСТРЕ-
СНО И ЛАКО СЕ КОПА,
ХОГАНЕ!

ДА!
ЗАДОВО-
ЉАН САМ
КАКО РА-
ДИТЕ!

ПАЖЊИВО!
ТРЕБАЛО БИ
УСКОРО ДА НА-
ИЋЕТЕ НА ЗАТО!
НЕМОЈТЕ НИШТА
ДА ОШТЕ-
ТИТЕ!

ДА!
ТАКО ЈЕ,
ХЕРБИ!

АХ! ЛУСИ И БРЕД
СУ ЖИВИ!
ВЕЗДНИ СУ
ЗА ДРВО...

ШЕСТ КО-
ПАНА И ЈЕ-
ДАН СТРАЖАР...
А ОНО ЈЕ
ХОГАН,
У ОДЕЛУ
И СА
КРАВА-
ТОМ!

ИДИ ДО ЊИХ ДВОЈЕ,
А ЈА БУ ДО ОНОГ
ШТО ЧУВА КАМИОН!

ДОБРО!

ЕЈ!
ТАМО ЈЕ
НЕКА
ТРУЛА КОЖА
СВА У КОМА-
ДИМА...

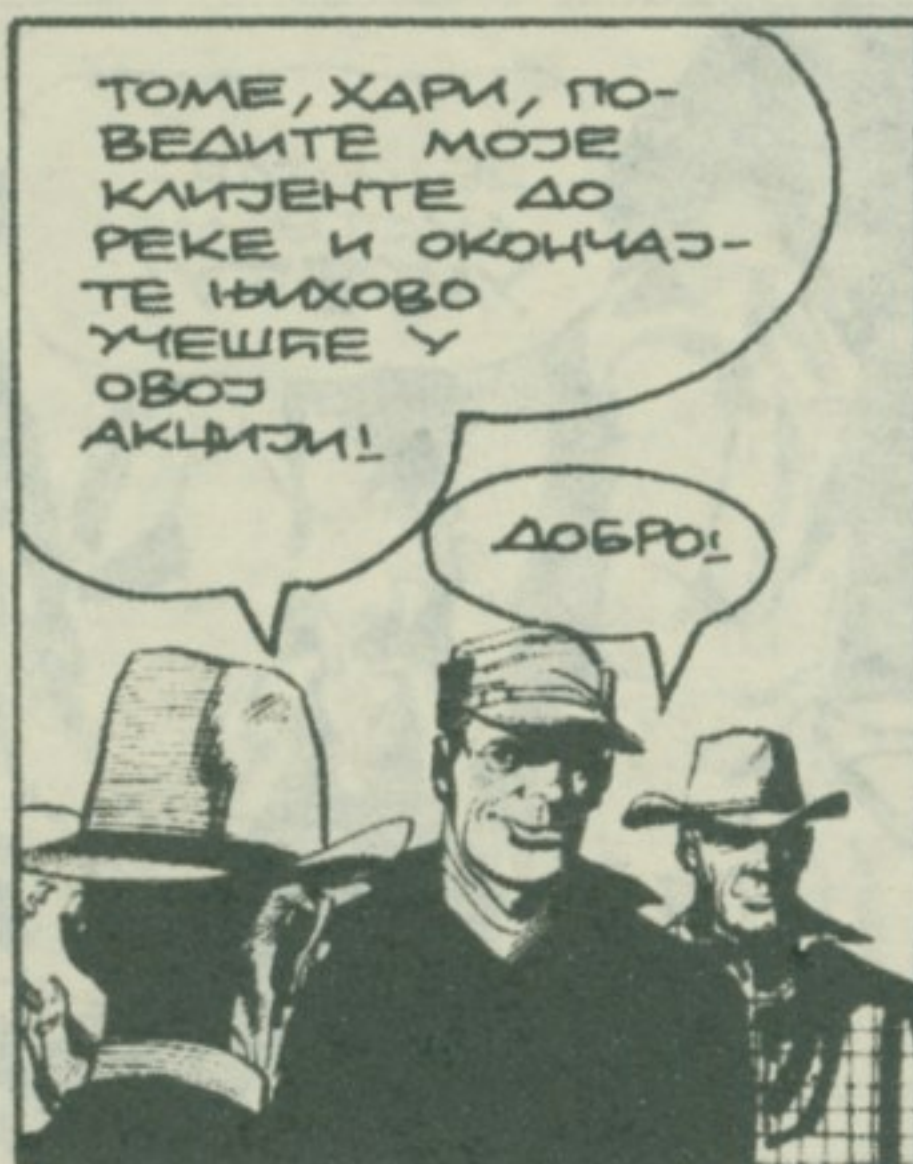
ХОГА-
НЕ! ПО-
ГЛЕДАЈ-
ТЕ!

АХ!
ИМАМО
ПОТВРДУ ДА
ОМО НА ПРА-
ВОМ ПУТУ!

462

ВАШЕ БЛА-
ГО ЈЕ УМЕДА-
ЛО СВЕЛОСТ,
ЛУСИ! САД
МОРАМ ПРЕДУ-
ЗЕТИ МЕРЕ
ПРЕДОСТРОЖ-
НОСТИ!

ТОМЕ, ХАРИ, ПО-
ВЕДИТЕ МОЈЕ
КЛИЈЕНТЕ ДО
РЕКЕ И ОКОНЧАЈ-
ТЕ ЊИХОВО
УЧЕШЋЕ У
ОВОЈ
АКЦИЈИ!

ДОБРО!

МОДЕСТИ ЈЕ ПОСМАТРАЛА
ИЗ ЖБУНА...

АКО
ИМ
ОДВУЧЕМ
ПАЖЊУ,
ВИЛИ ЋЕ
МОЖДА
УСПЕТИ...

463

МОРА
ДА СУ
ОВОМ НА-
РЕДИНИ
ДА НЕ
МРДА
ОД КА-
МИОНА...

ДА ГА
УКЛОНИМ
ДОК ЈОШ
СВИ
ПИЈЕ У
ЗАТО?

НЕДАЛЕКО ОД РЕКЕ...

ХОРЕТЕ
ЛИ НАС
УБИТИ?

А
ШТА
БИСМО
ДРУГО?

464

ЛУСИ ЈЕ
СТАЛА...

ДАЉЕ НЕ
ИДЕМ! МО-
ЖЕШ И
ОВДЕ ДА НАС
УБИЈЕШ!

ДОБРО
КАЖЕШ,
МАЛА!

НЕМАМО ВИШЕ КИД,
ЈЕ Л' ТАКО?
Е, ОНДА...

ЛУСИ,
БЕЖИ!

465

НАПРЕД,
БРЕДЕ!
БЕЖИ!

КУДАЗ
ЧИНИ МИ
СЕ ДА ИДЕ-
МО КА
РЕЦИ!

ПРО-
КЛЕТНИЦИ!
ЗЕРИСА-
ЛИ СУ!

ЗА
ЊИМА!
БРЗО!

ТОМ СЕ МАЛО ОКЛИЗ-
ИУО И НАЈЕДНОМ...

4628

ИАКО МУ ЈЕ РУКА БИЛА У
ЗАВОЈУ, ВИЛИ СЕ ДОБРО
СНАШАО...

ХАРИ ЈЕ ЈУРИО ЗА БЕ-
ГУНЦИМА И НИЈЕ ИМАО
ПОЈМА ШТА СЕ ДОГОДИ-
ЛО ЊЕГОВОМ БРАТУ...

ТОМЕ!
ЕВО
ИХ!

К'О
ШТО
РЕКОХ,
НЕ МОГУ
ДАЊЕ ОД
РЕКЕ!

АХА...

4629

ДА ИХ
СРЕДИМ?

ОХ! ПА
ТО НИЈЕ
ТОМ ВЕР
ВИЛИ
ГАРВИН!

МАЛО ДАЊЕ, ДОК СУ СВИ
ПЛЕДАЛИ БЛАГО, МОДЕСТИ
ЈЕ ПРЕШЛА У АКЦИЈУ...

ДИНА-
МИТ...
АХ!
МОЖДА
БЕ МИ
КО-
РИСТИ-
ТИ...

4630

МОДЕСТИ ЈЕ
ГУРНУЛА ОНЕ-
СВЕШЕНОГ
СТРАЖАРА
НИЗ ЛИТИЉУ
И ПОЈУРЛА...

ПОД КАМИОМ ЈЕ ОСТА-
ВИЛА ДИНАМИТ И
УПАЉЕН ФУТИО...

А НА ОБАЛИ...

КОГА БЕМО
ПРВОГ,
ТОМЕ?

ТИ СИ
ПРВИ!

4631

4632

4632A

4633

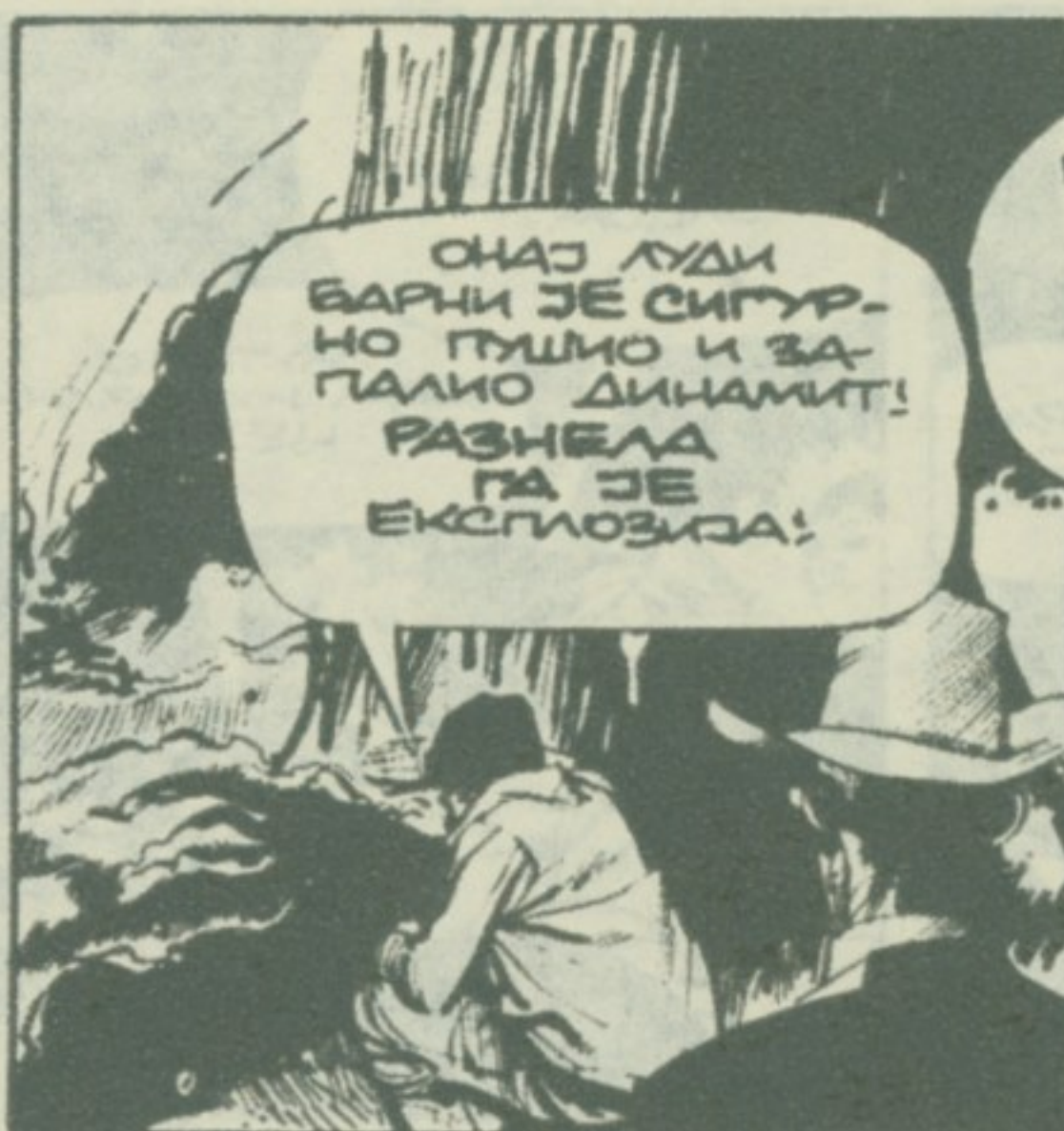

4634

НА ДНУ ЛИТИЦЕ, МОДЕСТИ
ЈЕ ВЕЗАЛА СТРАЖАРА...

ОНАЈ ЛУДИ
БАРНИ ЈЕ СИГУР-
НО ГРАМО И ЗА-
ПАЛИО ДИНАМИТ!
РАЗНЕЛА
ГА ЈЕ
ЕКСПЛОЗИЈА!

АЛИ
И КАМИОН!
САД ВИШЕ
НЕМАМО
ПРЕВОЗНО
СРЕД-
СТВО!

4635

ВИНСТОНЕ, ИДИ ДО
РЕНЏЕРСКЕ СТАНИЦЕ,
ДВАНАЕСТ КИЛОМЕТАРА
НА ЈУГ, И ТРАЖИ КАМИОН!
ВРАТИ СЕ ДО МРАКА!

ХЕРБИ
И ВАЛТЕР
НЕКА
НАСТАВЕ СА
КОПАЊЕМ, А
ЈА ЋУ ЛИЧНО
ПРЕУЗЕТИ
СТРАЖУ!

НЕКОЛИКО МИНУТА КАС-
НИЈЕ...

ШАЉУ
ГА ПО
ВОЗИ-
ЛО!

4636

ШТА
ЈЕ
ОВО?
НЕКО
ЛЕЖИ!

ДЕВОЈ-
КА!
ДИШЕ...
АВ ЈЕ
ЗГОДНА...

ЕЈ,
ПРОБУ-
ДИ СЕ!
КО СИ
ТИ?

ЗАР
СЕ
ТАКО
РАЗГОВАРА
С ДА-
МОМ?

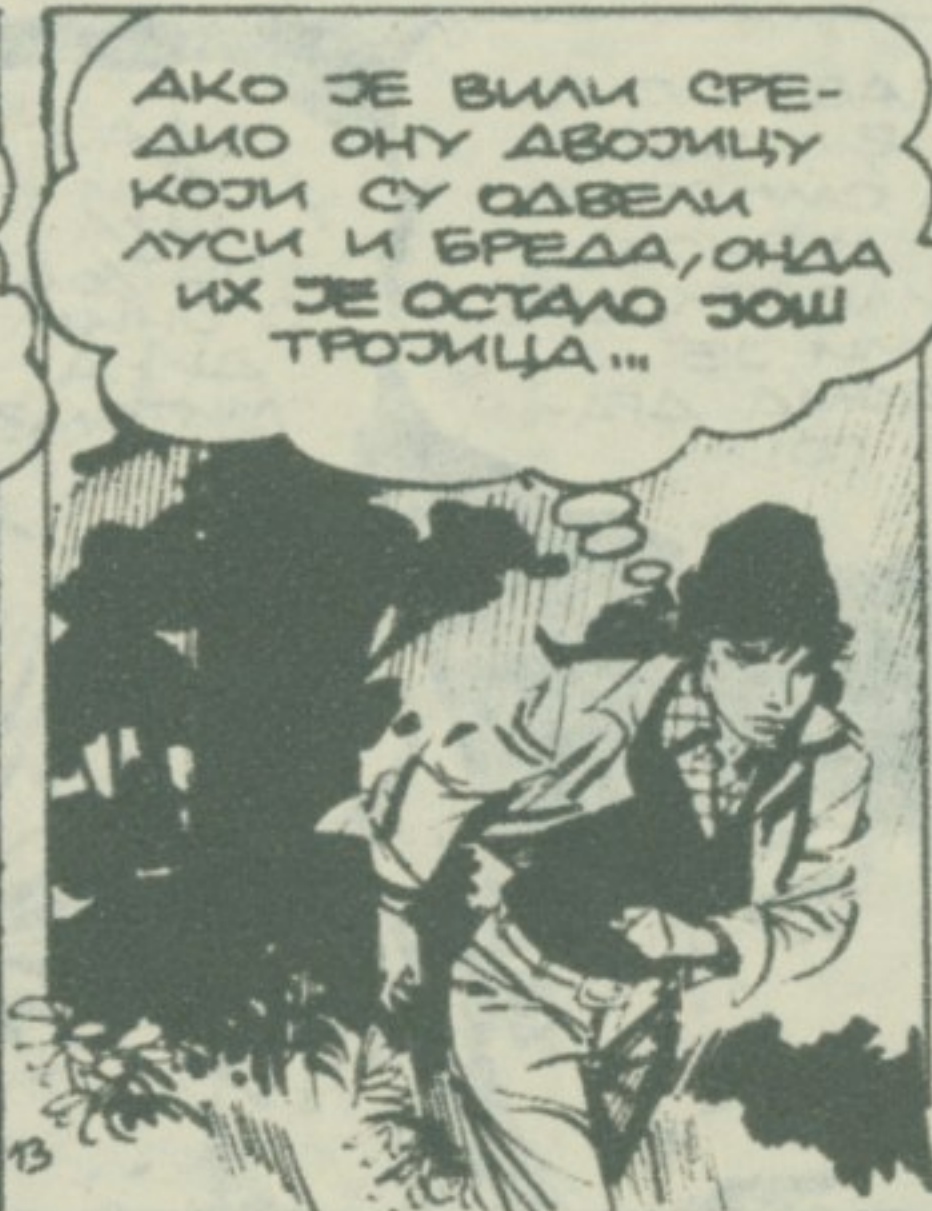
4637

ЈОШ ЈЕДАН
ХОГАНОВ
ЧОВЕК ЈЕ
БИО
"ЗЕРИНУТ"...

МОРАМ
ДА ЗАПАМ-
ТИМ МЕСТО
НА КОМЕ ГА
ОСТАВЉАМ...

АКО ЈЕ БИЛИ СРЕ-
ДИО ОНУ ДВОЈИЦУ
КОЈИ СУ ОДВЕЛИ
ЛУСИ И БРЕДА, ОНДА
ИХ ЈЕ ОСТАЛО ЈОШ
ТРОЈИЦА...

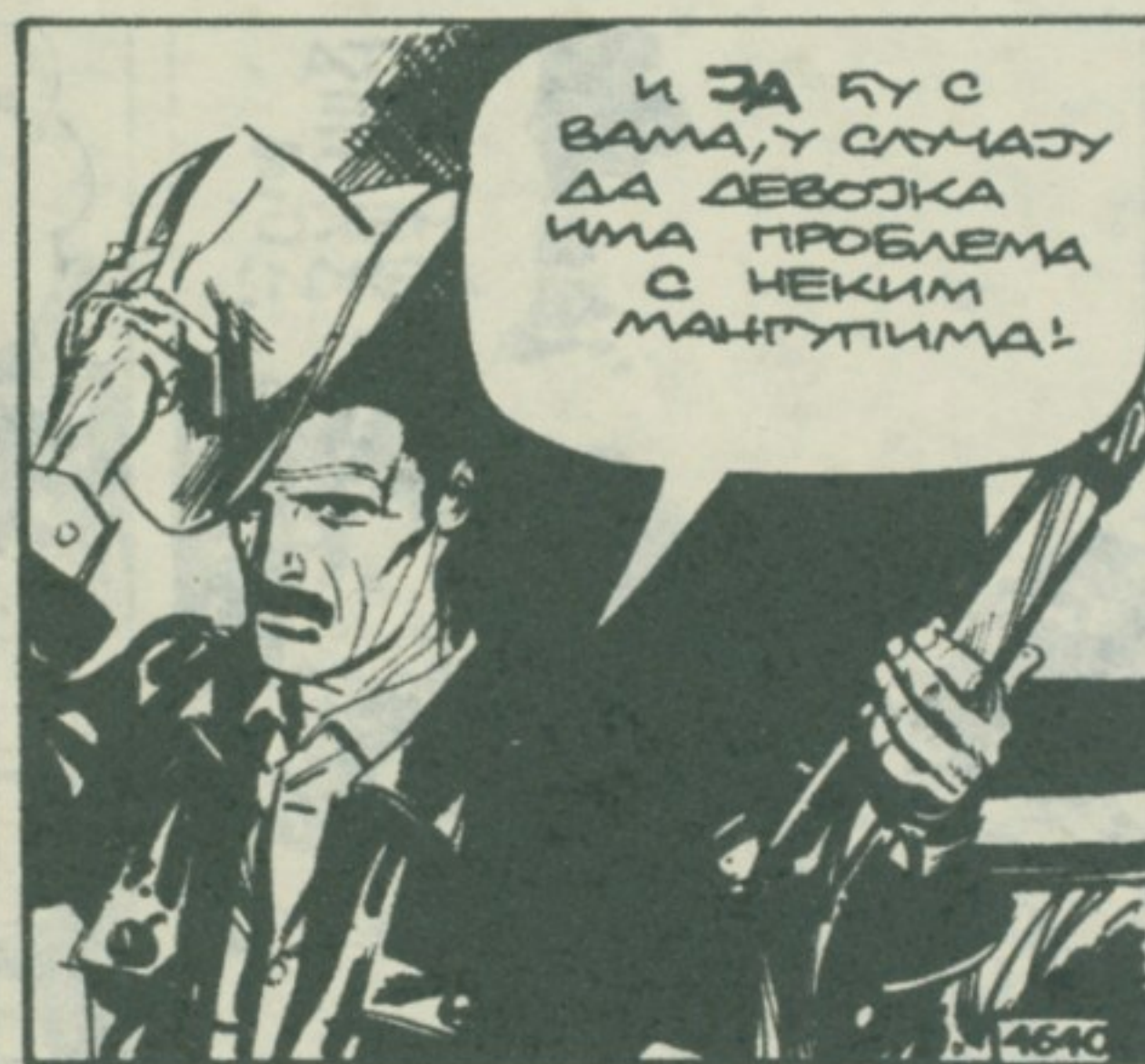
ЗА ТО
ВРЕМЕ...

ХОЋЕМО ЛИ
САД СРЕ-
ДИТИ
ТОГ ХОГА-
НА?

ПРВО ДА СЕ
НАЂЕМО ЗА МО-
ДЕСТИ, ЛУСИ! НЕ
БУДИ НЕСТРПЛИ-
ВА!

4638

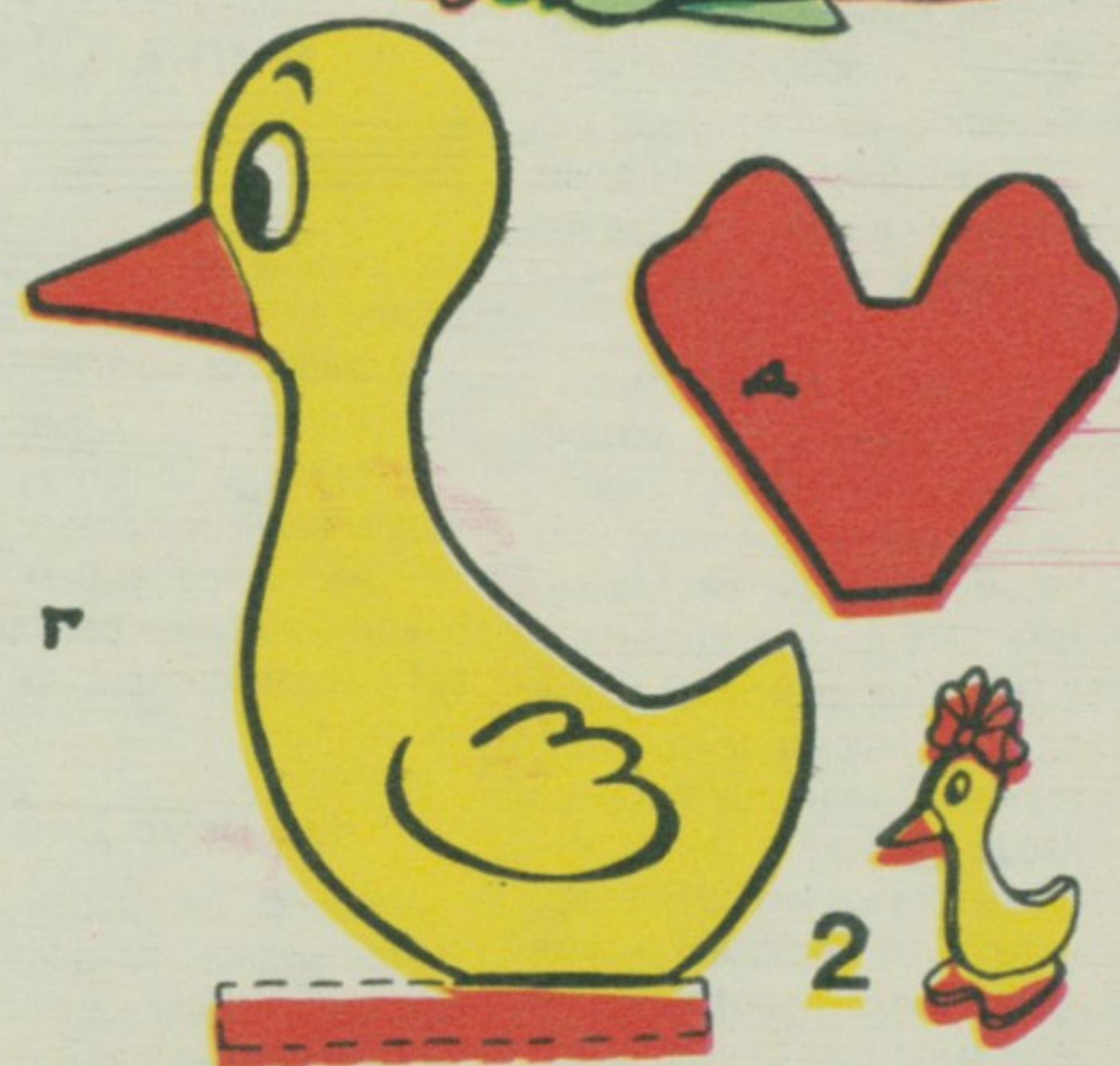
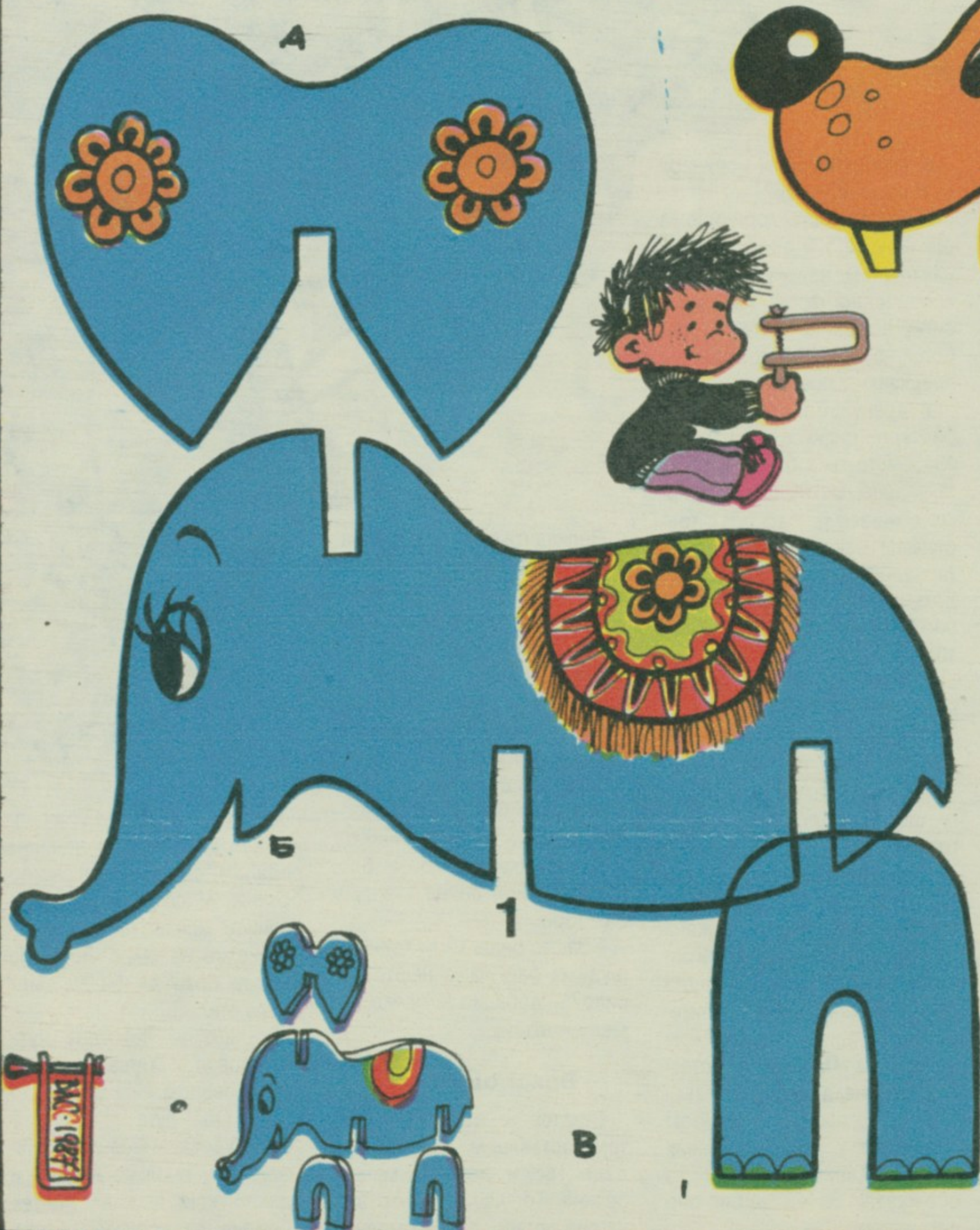
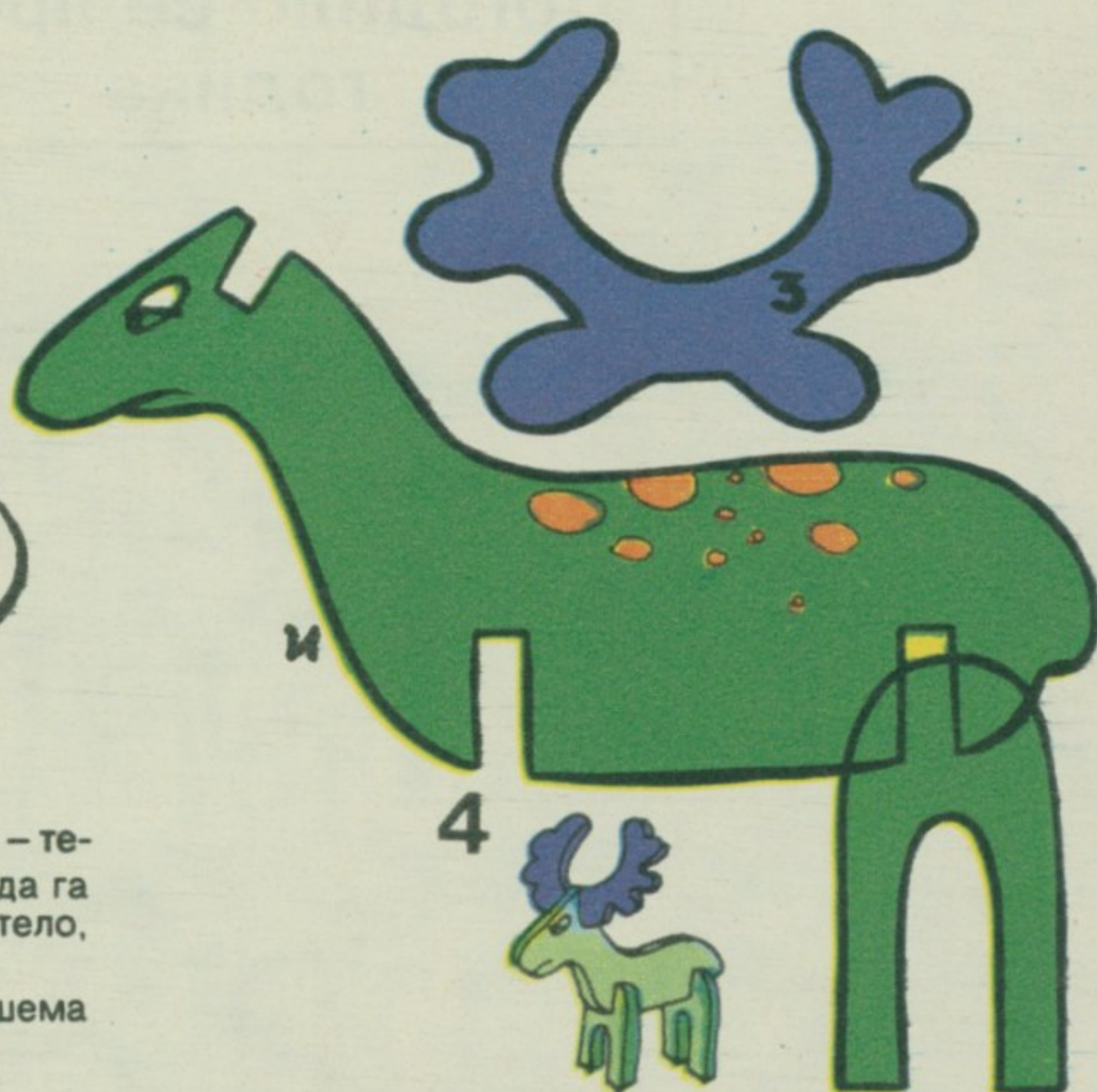

ЗАБАВНИКОВ 300 ВРТ

На црт. 1 је шема слона. Ископирајте је на шперплочу (А – уши, Б – тело, В – ноге), исеците и саставите. Ако је нестабилан, можете и да га залепите. На црт. 2 је патка (Г – тело, Д – ноге). Залепите ноге за тело, а на врх главе можете да јој ставите праву машну. Шема пса је на црт. 3 (Е – уши, Ђ – тело, Ж – ноге). И најзад – шема јелена црт. 4 (З – рогови, И – тело, Ј – ноге). Животиње обојите, а очи и шаре исцртајте тушем.

Догодило се пре 30
година

ПОСЛЕДЊИ ПОЉУБАЦ ЗАЉУБЉЕНОГ МАРКИЗА

Енцо Ферари, свемоћни директор најјаче италијанске аутомобилске екипе, пришао је високом, витком младићу таласасте црне косе који се спретним мачјим покретима извукао испод црвеног болида.

— Одлучили сте да не стартујете у „Хиљаду миља“! — рече му нерасположено конструктор. — Могу ли да знам зашто?

— Зашто? — понови младић бришући руке о замашћени механичарски комбинезон. — Па ви знате да ја не волим дуге трке, нарочито не на друмовима какава је „Хиљаду миља“!

— Знам да је „Хиљаду миља“ опасна трка, сењор Портаго, али ви сте професионалац! — Ферари је јетко подвукао реч „сењор“. — Ви сте члан екипе „Ферари“ и овог пута сте неопходни у трци „Хиљаду миља“!

— Трчаћу „Хиљаду миља“, сињор диреторе! — младић подвуче речи „сињор диреторе“, па слеже раменима. — Ја нисам рекао да се плашим трке, него да је не волим!

После тог разговора, једне од првих мајских вечери 1957. године 27-годишњи Алфонсо Кабца де Вака и Лејтон, седамнаести маркиз де Портаго, написао је неколико писама пријатељима и рођацима. У једном од њих стајала је реченица:

ЗБОГ ЧУВЕНЕ ЛЕПОТИЦЕ ЛИНДЕ

КРИСТАЛ „ИЗАЗИВАЧ СМРТИ“

ЗАУСТАВИО ЈЕ УСРЕД РИМА ТРКУ

„ХИЉАДУ МИЉА“...

„Прерана смрт може ме задесити већ идуће недеље!“

Једанаестог маја увече, уочи почетка трке „Хиљаду миља“, рекао је пријатељу и сувозачу Гарнеру Нелзону:

— Ако сутра умрем мала штета! Проживео сам двадесет и седам прекрасних година!

Као Џемс Дин

Алфонсо де Портаго се, упркос чудном предосећању које никад раније није осетио, није ни најмање плашио. Сасвим заслужено носио је нади-

мак који су му дали новинари — „Изазивач смрти“.

У седамнаестој години је за опкладу од 500 долара на изнајмљеном авиону пролетео испод једног моста. Кад се заситио авијације постао је најбољи на свету јахач-аматер у прескакању препона.

У арену „Великог аутомобилског циркуса“ ушао је 1945. исто тако бучно и спектакуларно. Већ у првим тркама доживео је, баш пред трибинама, неколико ужасавајућих удеса из којих се, као чудом, срећно извукао. Није био возач екстра-класе, али је због презирања опасности постао љубимац публике и златни рудник за новинаре.

О мало којем возачу се почетком 1957. године толико причало и писало као о Портагу, шпанском племићу који је готово увек лоше обријан, који више воли „боксове“ и мирис бензина од двораца и скупоцених парфема, коме жена Американка, само да би га задржала крај себе, опрашта друштво лепих жена и сентименталну идилу с филмском лепотицом Линдом Кристал. Све новине доносиле су његове фотографије с вечитом цигаретом у углу насмејаних усана. Тинејџери су га обожавали. За њих је био оно што и Џемс Дин.

Велика трка „Хиљаду миља“ почела је тачно у поноћ 12. маја. Са старта у Бреши сваког минута кретао је по један болид са возачем и сувозачем на дугачак, тежак и опасан пут: Бреша-Верона-Виченца-Равена-Пескара-Рим и назад, до Бреше.

Алфонсо де Портаго, са пријатељем Гарнером Нелзоном у црвеном „ферарију“ од 3.800 кубика, носио је број 531, пријавио се на старту у цик зоре.

— Зашто би се међу толиким људима баш нама нешто десило? — добацио је преко рамена Нелзону.

Бржи од смрти

Стартер је махнуо коцкастом заставицом. Шпанац додаде гас и дохвати мењач брзина. Тог час је заборавио на све остало, па и на мрачна

предосећања. Осећајући силну моћ машине под ножном педалом обузе га пијанство брзине. Мислио је само на кочице, мењач, гас. Више није мислио на смрт. Возио је сувише брзо да би га смрт могла стићи.

Портаго је већ два пута учествовао у „Хиљаду миља“, али ни једном није стигао до циља. Оба пута је одустао због удеса. Познавао је марш-руту онолико колико и туриста који има на претек времена да проучава карту.

Био је сигуран да се може поуздати у Нелзона и његове знаке руком: кривина улево, правац, оштра кривина улево, па удесно, правац!

Црвени болид је као метеор пројурио кроз Верону и Виценцу. Ускоро се пред Портатовим очима појавио Јадран, блистав, плав широк.

Од Пескаре је марш-рута скретала на југ преко Апенина према Вечном Граду. Црвени болид је грмећи свом снагом мотора гутао километре узбрдо. Гарнер Нелзон управљао руком напред. У даљини су се назирали торњеви црква и врхови монументалних рушевина – Рим!

Улетели су у Рим. Портаго је одједном нагло успорио. Нелзон се зачуђено окрете према њему. Мотор је радио као

сат. Навигатор му руком рече да убрза, али се Портаго на то није освртао. Кроз улицу чији су плочници били препуни посматрача, возио је све спорије. Двоја кола су га престигла.

Портаго одједном заустави кола тако жестоко да су кочнице зашкрипале. Из гомиле на плочнику се издвоји једна лепа жена и потрча према „Ферарију“. Бацила се у загрљај Алфонса де Портага и страсно га пољубила. Шкљоцнуло је туце фото-апарата. Новине су обезбедиле узбудљиве фотографије за прве стране:

„Линда Кристал зауставила „Хиљаду миља“!... Љубав јача од мириса бензина!... Будућа маркиза де Портаго!“

– Гас! – викну ван себе од беса Нелзон. – Ово је трка, човече!

– Можда последњи пољубац! – рече Портаго дајући гас.

Напрсла осовина...

Црвени болид је као стрела изјурио из Рима и почео да се пење на узвишену кичму Апенинског полуострва. Не смањујући максималну брзину Портаго је прескочио планине и плодном равницом се сјурио према последњој станици за снабдевање пред Болоњом. Укочио је тако жестоко да су гуме оставиле дуг црн траг. Искочио је из кола и запитао механичаре:

– Који сам!

– Пети! – рече један од момака у механичарском комбинезону. – Заостајете мање од минута, а двоја кола испред вас су „уморна“, па вероватно неће стићи до циља!

– Брже, завршавајте! – викну Шпанац. – Морам их стићи!

– Не можете даље! – други механичар извуче главу испод

болида. – Осовина предњег левог точка је напрсла! Морам да је променим!

– Није то ништа! Портаго се увуче у кола. – То сам куцнуо о тротоар. Испред мене ја равница. Издржаће! Склањајте се!

„Страшна играчка“ је као стрела прошишала кроз Болоњу и наставила бесомучну журњаву према долини Поа на северу. У Парми је пројурила поред другог црвеног „Ферарија“.

– Питер Колинс! – радосно викну Портаго. – Сад смо четврти!

У Кремони Гарнер Нелзон угледа у рукама једног члана „Фераријевог“ помоћног тима добар знак. Показа возачу три прста.

– Сад смо трећи! Вози брже – викао је и сам обузет безумном трке.

Иза Мантове пут је скретао полу-лево. Одатле до Бреше био је прав као лењир. Нелзон угледа сиве зидине Гвидицолла.

– Још педесет километара! – викну из све снаге у уво возачу.

Готово сви становници Гвидицолла су се начичкали дуж обе стране пута. Махањем руку и повицима поздрављали су Портага и Нелзона који су у варошицу улетели брзином од 250 km/h.

Црвени болид одједном закривуда. Задњи део кола левом страном је запарао ивичњак. „Ферари“ број 531 удари у километарску ознаку, извали је, одскочи увис, пресече телеграфске жице у високом луку, одлете међу гледаоце на једној страни пута, паде на точкове и сјури се међу људе на другој страни.

Зачуше се крици, настаде паника. Људи су бежали обрађујући и газећи једни друге.

На попришту је остало једанаест мртвих и умирућих гледалаца. Неколико десетина је било теже повређено.

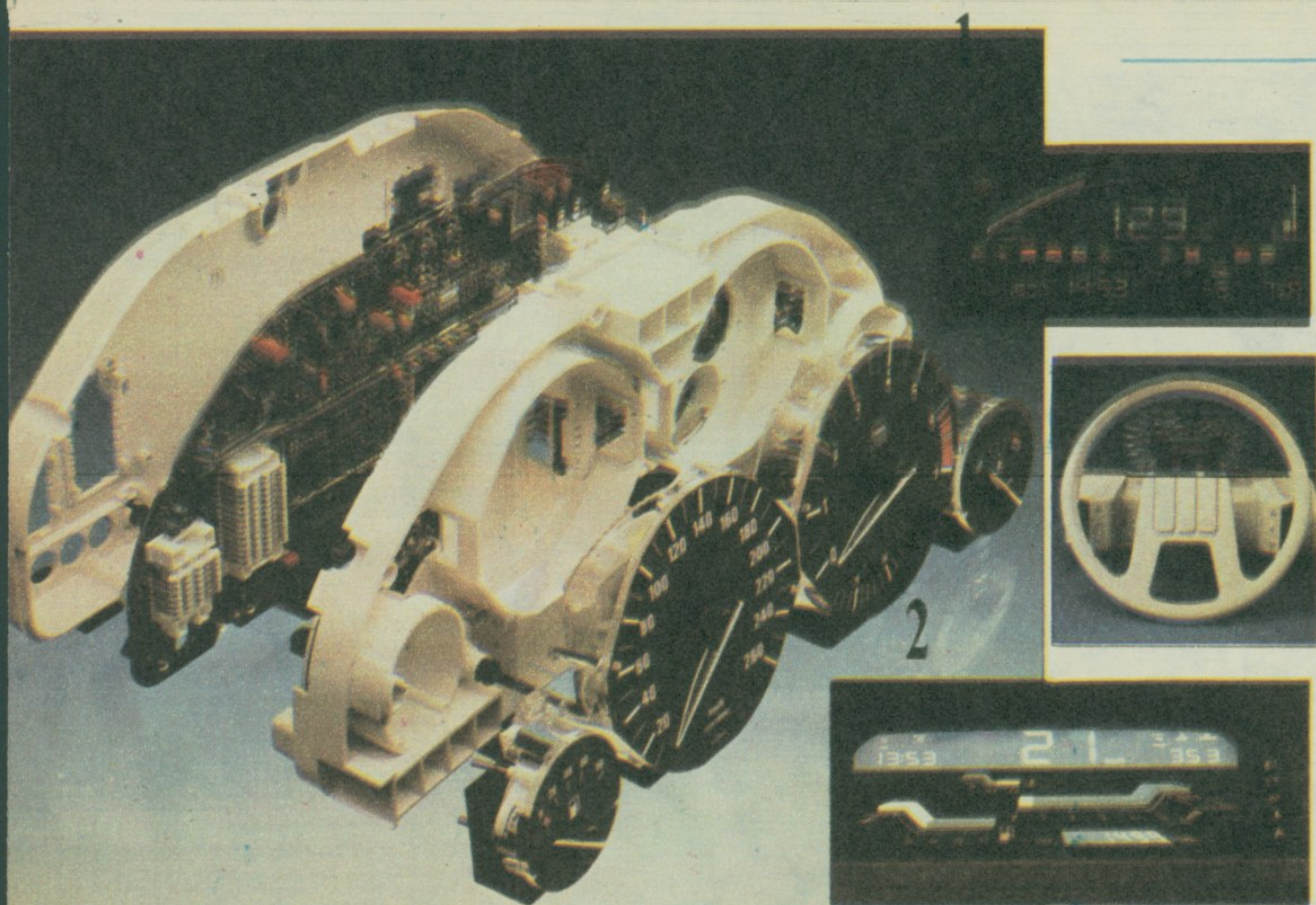
Алфонсо де Портаго и његов навигатор и пријатељ Гарнер Нелзон лежали су мртви један поред другог на тридесетак метара од смрвљеног „Ферарија“.

У оном истом броју у којем су објавиле последњи пољубац Алфонса де Портага, новине су објавиле и његову смрт под насловом:

„Трка „Хиљаду миља“ је извршила вероватно последње убиство!“

Биле су у праву. Била је то последња трка болида на отвореним друмовима.

Б. Ђ.

ЗНАКОВИ ВРЕМЕНА
— чип у аутомобилу

3

ВОЗИ, ГЛЕДАЈ, ЧИТАЈ...

**ЕЛЕКТРОНИКУ У
АУТОМОБИЛИМА ТРЕБА
СХВАТИТИ САМО КАО
ДОБРУ ВИЛУ КАД ЈЕ НЕКО
У НЕВОЉИ. МЕЋУТИМ,
НЕКИ СУ ИЗГЛЕДА И
ПРЕТЕРАЛИ.**

У складиштима „ВДО“ и „БОШ“, светских фирми за опрему моторних возила, већ доста дуго чекају сложени електронски пакети за серијску монтажу у аутомобилу. Невоља је у томе што нема купаца. Бојажљиви покушаји да електронски информатори замене традиционалне табле са инструментима — казаль-

кама, досад показују мање-више следеће: већ неколико година „ауди“ нуди за своје моделе „кватро“ и „купе“ електронске инструменте, по допунској цени од 1.000 ДМ; не баш успешно као, уосталом, ни „фолксвагенове“ фабрике које су поводом покушаја да продају своје дигиталне инструменте назване ДИГИ-

1 Да ли спољни изглед игра још неку улогу DIGIFIZ знакови „фолксвагена“

2 Будућност је почела: провидни инструмент VDO-а

3 Позади се крије увек неки чип: аналогно дигитална комбинација BMW-а (лево), просторна студија VDO-а

ФИЗ (возачев дигитални информативни центар) за возила „голф ГТИ“ и „jetta ГТ (додатна цена: 155 ДМ) морале да признају да купци радије очитавају брзину и обртаје на својој класичној табли него на „дигиталном центру“.

Још један дигитални заговорач, „Опел“, није успео да са својим „електронским предлозима“ за „сенатора ЦД“, „монца ГСЕ“ и „кадет ГСИ“ пробије брану која старе, добре вредности штити од бујице електронског века. Дешава се нешто као са дигиталним сатовима: иако су ови сваки даном све јефтинији, потражња, ипак, указује на повратак казальци као осведоченом показивачу времена. Са једним изузетком: указана је част савременој кварцној технологији, али испод бројчаника, само да се брине за тачан такт времена.

Само неопходне информације

Код „BMW“-овог „седмака“ затвара се круг старог и новог: у овом аутомобилу аналогни пока-

затељи изгледају возачу као да су направљени традиционалном техником. Али рад технометра, брзинометра, мерача бензина и температуре воде ослања се, ипак, потпуно на електронику.

Иза табле са инструментима нема ниједног механичког дела, точкића, навоја и клина (конвенционални технометар састоји се од преко 80 врло прецизних појединачних делова). А када се овај аналогни показивач допуни такозваним punktmatrix display-ом, светлећи знакови на табли биће у

БУДУЋНОСТ ЈЕ У КРИСТАЛУ

Електронски знакови у аутомобилу реализују се данас највише помоћу течног кристала (LCD — Liquid Cristal Display — показатељи течног кристала). ЛЦД се добија у условима такозваног чистог простора. Затим се искроје две стаклене плоче (максималне величине 30 x 40 cm), очисте се и на њих се нанесе као дах фини метални филм (индијум цинк-оксид), који служи као електрични проводник. На ту провидну, десетохиладити део милиметра танку металну скраму долази фото-лак, на који ће касније бити пројектовани проводни путеви. У „ецарају“ ће сувишна метална скрама бити одстрањена, тако да остану само потребни проводни путеви. После обраде горњих површина стаклене плоче ће се залечити, али тако да између њих буде одстојање од тачно хиљадитог дела милиметра. Кроз два отвора за пуњење убризгаће се течни кристал — литар овог скупогеног сока кошта округло 12.000 ДМ. Утешно је што за пуњење једног обичног display-а треба само неколико кубних милиметара ове течности. Код финалне контроле, уосталом, једна трећина display-а завршава у корпи за отпатке. Принцип рада LCD-а је сложен: течни кристали у стању мировања гутају светлост која на њих пада. Тек кад преко путева електрода потече струјни напон, до тада повијени на стакленој плочи, лежећи кристални молекули исправљају се тачно на једној осовини и пропуштају упијену светлост: електронски симболи светлуцају.

стању да укажу возачу на 40-так разних сметњи у одржавању његовог аутомобила и мотора.

Punktmatrix display омогућује и графички тачнију представу симбола, па ће га све више уграђивати у аутомобил. Техничари и дизајнерима дозвољава да таблу обликују прегледањем, а сметње показује тек када је то неопходно потребно. До сада је сувише контролних симбола украшавало таблу, чак толико да је и за саме стручњаке било тешко да их све дешифрију. Фирме које опремају аутомобил познају око 50

различитих симбола, возач је пренатрпан и склон да погрешно протумачи неку симболичну информацију: на тесту се показало да су испитаници разумели само 40 одсто од приказаних пиктограма.

Тако се родила идеја да и звук може да помогне: гонг и говор из компјутера подсетиће возача да припази, рецимо, на стање воде.

У међувремену је вештачки говор у аутомобилу знатно усавршен. Још пре четири године возач и сувозач електронског „реноа 11“, на пример, били су видно изнервирани крештавим вештачким гласом, који је упозоравао да ручна кочница није исправно „села“, или ако врата аутомобила нису „коректно“ затворена. Сад је, примерице, фирма „Хела“ развила такве „гласовне способности“ свог ауто-компјутера захваљујући једном изузетно фином поступку дигитализације, да електронски говор има потпуно људску боју. Поступак је следећи: На тонској траци снимљен је прави људски говор; помоћу такозваног кодирања путем таласне форме са компресијом података (Дата). Тако је техничарима пошло за руком да најзад добију природан и веран људски говор који емитује звучник ауто-радија.

Лебдећи знаци

Убрзан развој савремене електронике довео је возаче до тачке засићености, чега су, разумљиво, постали свесни и стручњаци у развојним одељењима фабрика, па су увели самоограничења. Као представник многих својих колега др Рајнер Фриц, руководилац развојног бироа за електронику и електрику „Поршеа“ и председавајући радне групе „Човек као вођа аутомобила“, у Удружењу за истраживање аутотехнике (ФАТ), изрекао је следеће гесло: „Желимо да се интелигенција макроелектронике ангажује само повремено или привремено како би се возачи ослободили сувишног терета и заштитили од погрешних интерпретација. То значи да у ауто не треба уносити никакве компликоване помоћне елементе. „Порше“ има и максимум: „Раније или касније, возач и његово задовољство стоје на првом месту; електроника мора да буде подређена.“

Ипак крај електронског развојка још се дуго неће моћи да сагледа. ВДО већ има дизајн-студију, која даје лажну-просторну представу: из истог развојног бироа потиче стаклени, провидни инструмент у коме ознаке изгледају као да лебде у простору. У америчким електронским „кухињама“ већ постоје прототипови холографских представа ближе околине кроз коју се аутомобил креће, а у Јапану раде на „огледалу података“, које би било уграђено на шофер-шајбни. Проблем је, у ствари, како остати у складу са возачевим рецептивним способностима.

Д. Г.

Кеопсов двојник у Чикагу

За разлику од свог узора чикашка Кеопсова пирамида има и прозоре

Гигантско чудо од пирамиде усред Чикага – мање пирамиде испред служе као гараже и оставе

Копија Тутенкамоновог саркофага чува улаз у пет спаваћих соба

Предузимљиви Американци испред своје куће пирамиде

КАД РАМЗЕС ЧУВА КУЋУ

Веровање у тајанствену моћ египатских пирамида инспирисало је Американца Џима Онана на необично неимарско дело

Када запитате Џемса Онана зашто је изградио тако необичну кућу даће вам једноставан и поштен одговор „Потреба за уважавањем“. Јер, све као да очи варају: уместо Онанове куће пред њима стоји права правцата пирамида. А у ствари јесте кућа?! Наиме, 48-годишњи грађевински предузимач подигао је усред Чикага себи споменик, исто као што су пре 4000 година то радили фараони у Египту. Истовремено Онан и станује у пирамиди. „То је кућа као и све остале“, каже скромно Онанова супруга Линда. „Разлика је само у облику“.

Ова породична гробница, и кућа уз то, верна је копија Кеопсове пирамиде, у размери 1:9. Стамбена пирамида из Чикага висока је 16 метара и има пет спратова. Основни грађевински материјал је пластика, која је са спољне стране превучена танким слојем злата. Улаз на посед од 40.470 квадратних метара, чува 15 метара висока статуа фараона Рамзеса II. Поред коловоза пружају се величанствене сфинге.

Опседнутост пирамидама почела је код Џемса Онана негде пре двадесетак година, када је први

пут нешто научио о тајанственим силама колосалних грађевина старог Египта. Наводно, намирнице остављене у пирамидама не кваре се. Ножићи за бријање заувек остају оштри, а људи који се у њима задржавају ослобођени су свих физичких болова. Онан тврди више не осећа болове у леђима који су га годинама мучили.

Камен-темељац за своју необичну кућу споменик овај Американца положио је још 1978. године. При том је нарочиту пажњу поклатио прецизним мерењима, тако да је једна страна пирамиде морала да буде тачно окренута северу. Не те географске осе требало би да пирамиде црпу енергију из земље. Тако бар говоре они који у то верују.

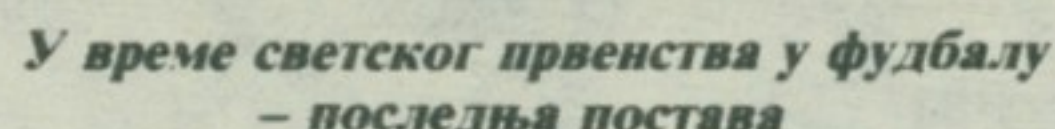
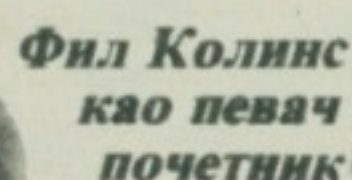
Али, одушевљење власника куће, не деле сви у породици Онан. Џемсов 14-годишњи син Роко каже, да избегава да са друговима прича било шта о фамозној кући. „Волео бих, да људи коначно схвате да сам једно сасвим обично дете и да станујем у сасвим обичној кући“, жали се дечак, који је због неимарског дела свога оца постао јако повучен. „Када би сазнали, да живим у једној пирамиди

обложеној златом одмах би помислили да сам страшно богат и сасвим би се друкчије понашали према мени“.

Што се богатства тиче, Џемс Онан говори само кад наплаћује улазнице посетиоцима његове чикашке пирамиде. Наиме, мини Кеопсова пирамида отворена је преко викенда за туристе из САД и читавог света. Међутим, нису сви толико одушевљени овим неимарским чудом. Рацима оусад Тари Ленсинк каже: „Пре свега не мислим, да је ово прави амбијент за једну пирамиду“. Али, какве то има везе, кад улазница стаје шест долара и када се Онан нада годишњој посети бар пола милиона људи. Бизнис је у САД, а нарочито у Чикагу – бизнис: Један читав спрат је музеј. Ту је и мала продавница сувенира којом руководи Шериф Милад. „Никада нисам веровао много у некаку тајанствену моћ пирамиде“, каже он, „све док нисам видео ред посетилаца: дуг три и по километра!“

М. Ш.

„ЦЕНЕЗИС“

МУЗИКА ИЗ ШТАЈЕ

Прва постава (без Колинса)

На почетку каријере им, кад се све сабере, није било нимало лако. Путували су готово неупотребљивим комбијем, који се толико често кварио да су, обавезан део пртљага групе поред инструмената били термоси са чајем, кувана јаја, двопек и остали реквизи-

Мајк Радерфорд је за будућу звезду имао још необичније занимање. Радио је у служби за одржавање тоалета у ланцу самопослуга „Сејнсбери“

Питер Гебриел се често и превише уживљавао у песме које је певао, тако да је једном, током извођења песме „Нож“ („The Knife“), пао са бине и сломио ножни чланак. Турнеју која је била у току довршио је у колицима, а за силажење и пењање на бину користио је дршку од метле уместо штапа.

За бившег певача везана је још једна од чудних епизода у каријери „Ценезис“. Када је албум „Продајући Енглеску за фунту“, („Selling England By The Pound“) проглашен за најбољу плочу 1973. године, Гебриел је на додељивање награде дошао у сакоу направљеном од правих новчаница иако је група у то време финансијски изузетно лоше стајала.

Последњи концерт са Гебриелом „Ценезис“ су одржали 1975. године у Сент Етјену у Француској. Одлазећи, певач је и њих и публику поздравио свирајући песму „Задња пошта“ на обоји. Био је мај.

После тога, Гебриел је још једном наступио са бившим колегама. Један велики солистички концерт који је организовао доживео је финансијски крах и певач је био у поприличној невољи јер је требало да сноси трошкове у висини од 200 хиљада фунти. Колинс Редфорд и Бенкс су понудили да одрже концерт са ког би сав приход био намењен плаћању Гебриеловог дуга, али он није пристао на то, па су се договорили да одрже заједнички концерт у Милтон Кејенсу, али су „Ценезис“ и поред бројних нагађања о Гебриеловом повратку до данас остали трио.

Најзад, своју екстраваганцију ови ветерани доказују и избором свог основног радног места. Свој студио, у ком снимају плоче и разрађују идеје које ће се на њима наћи, сместили су у једно мало село у унутрашњости Енглеске и то, ни мање ни више, него у адаптирану шталу.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Много слушам реге и џез музику. Волим Мајлса Дејвиса, Колтрејна, Мингуса, Кенонбол Едерлија, Чарли Паркер... Недавно ми је новинар једног џез магазина за време интервјуа рекао: 'Не знам зашто уопште разговарам с тобом – како неко попут тебе може да воли џез'.

Говедо невоспитано. Мрзим ту елитистичку копилад“.

Мик Хакнел,
„Симпли Ред“ („Simply Red“)

КРАЋЕ, НАЈКРАЋЕ

Понекад је тешко поверовати о чему се све у рок музици воде статистике. Недавно је објављен податак да је албум калифорнијске треш метал групе „Слејер“ („Slayer“) – „Reign In Blood“ најкраћа плоча која је ушла међу првих сто на британској топ-листи, још од албума „Ханидриперс Вољум I“ („Honeydrippers Volume I“) објављеног 1984. године.

Песма траје тачно 28 минута, готово двоструко краће од уобичајене дужине рок албума, али је зато по количини насиља у текстовима вероватно шампион међу пласиранима на листи најпопуларнијих. Зато су многе британске радио-станице одбиле да емитују било коју песму са ове плоче. Но, судећи по изразима њихових лица, ова четворица букача се због тога превише не узбуђују.

Овогодишњи победник песме Евровизије Џони Логан је постао још један у низу славобитника којима то није донело ни мрвицу успеха у САД.

Уопште, евровизијско такмичење и песме које се на њему појављују мало утичу на америчке топ-листе, а о музичким кретањима да и не говоримо.

Прва песма са овог такмичења која се појавила међу најпопуларнијима у САД била је инструментална обрада песме која је представљала Луксембург на такмичењу 1967. године. У верзији за америчко тржиште звала се „Љубав је тужна“ и била је прва на листи почетком 1968. године. На такмичењу за Песму Евровизије ову композицију певала је Вики Леандрос, и то на француском, а оригинални назив је био „L'Amour Est Bleu“.

Неколико месеци касније, Клиф Ричард је постао први „Европљанин“ донекле занимљив за Американце с песмом коју је извео на такмичењу. Истина „Честитања“ („Congratulations“) стигла су тек до 99. места, али су стигла.

Песма шпанске групе „Mocedades“ 1973. године, која се није нарочито истакла на такмичењу постала је популарна на радио-станицама које су слушали досељеници са шпанског говорног подручја, а затим, ненадано, и на свим осталим што јој је донело високо девето место на листама популарности.

Најзад, годину дана касније, шведски квартет АВБА, коме је победа на Евровизији била изузетно успешна одскочна даска за даљу каријеру, постигао је највећи и за сада непревазиђени успех те врсте. Песма „Ватерло“ је стигла до одличног шестог места.

Како ствари стоје, шансе за успех ове врсте драстично опадају, тако да се не треба чудити ако овај пласман задуго остане најбољи. Што, у осталом, и не би било неправедно.

Тражили сте песму

ОДАКЛЕ МЕНИ ДЕВОЈЧИЦА

Одакле мени девојчица
дошао сам са бродова
и не могу препознати на
старој слици
ни очи
ни град
ни загрљај

Једне жене коју нисам
хтео
и ушао сам да бих
плакао да бих рекао
волим те
мада ништа
добро није
и заборавиће ме године
сигурно и пре уз мало
среће
заборавиће ме

: Одакле мени девојчица
која хода као ја
одакле мени девојчица
која ме гледа твојим
очима
са очима изнад сваког
зла
ми остајемо деца која
никада не забораве
колико љубави стаје у
зидове једне собе

: Одакле мени
девојчица...

Текст и музика: Драгутин
Савић; изводи: „Улица
од месеца“ стих из песме
„Можда спава“ – Владислава
Петковића – ДИСА

Уређује
др Зоран Живковић

Дени Плахта

Антологија
мини

SF
приче

СУСПРЕТ ПРИ ВРАЋАЊУ У ЖИВОТ

Грехем Кракен лежао је на самртничкој постељи. Непмирним погледом прелазио је преко нејасне и далеке таванице и упијао умирујуће речи.

– Шансе су на вашој страни – рече доктор.

Кревет на коме је лежао Кракен чинио се сувише затегнут. Опруге су биле чврсто навијене.

– Једног дана... – докторов глас одзвањао је пригушеним металним звуком... – медицина ће толико напредовати да ће вас оживети. Ваше залеђено тело се у међувремену неће покварити. – Одзвањање се утиша. – Једног дана наука ће излечити ваше тело и ви ћете поново живети.

Грехем Кракен лако је умро и његово тело било је залеђено.

Тренутак пре него што је отворио очи, сањао је да се налази у Мајами Бичу. Затрептавши у тами просторије у којој се налазио, он угледа неког посетиоца који је седео поред његове постеље.

– Добро јутро – рече посетилац.

Странац је, опази Кракен, био неки постарији господин ћелаве главе и пријатног лица.

– Добро јутро – одврати Кракен пријатељски. – Имате лепе наушнице.

– Хвала – рече посетилац. – То су антене.

– Ох!

– За транзисторе и радио уграђен у режњевима ушију.

– Стварно?

– Стерео.

– Како је то лепо, рече Кракен. – Како га искључујете?

– Никако – одврати посетилац. – Говорите нешто, молим вас.

– Извините – рече Кракен. – Нисам знао.

– Служи нас лепо време.

– Нисам приметио. Узгред речено, да ли сте учинили нешто с тим у вези?

– Па јесу, на кратко – одврати стари господин. – Али морали су да одустану.

– Превелики број супротних

жеља?

– Бојим се да је тако.

– Штета. – Кракен баци поглед према прозору прекривеном тешком завесом. Док је гледао, стакло иза завесе одједном се разби у парампарчад. – Ох? – примети он. – Немири?

– Не – одврати посетилац. Суперсонични саобраћај.

– Ново стакло аутоматски склизну на место.

– Претпостављам да стакла имате у изобиљу.

– Како дошло тако и отишло.

– Узгред да приупитам – поче Грехем Кракен – која је ово година?

– Две хиљаде осамдесет осма – рече странац.

– Па – настави Кракен – прошло је доста времена.

– Година ко година – рече господин.

– Како ствари стоје с новцем? – стаде да се распитује Кракен. – Да ли се мој посед одржао?

– Бојим се да није – одврати посетилац. – Ја сам морао да платим за ваше оживљавање.

– То је било веома љубазно од вас – одврати Кракен. Затим примети зрак сунца како оивичава завесе на прозорима.

Он се подбочи на лакат. Тај покрет изазва код њега вртоглавицу.

– Молим вас, немојте покушавати да се померите – рече посетилац. – Важно је да останете непомицни због трансплантације срца.

– Ох? – Кракен поново леже. – Зар нешто није у реду с мојим срцем?

Посетилац лагано устаде.

– Не – одврати он – али нешто није у реду с мојим.

ИСКРЕНИ ПАТРИОТА

Пошто је издејствовао аудијенцију код краља, један искрени патриота извуче из џепа лист папира, говорећи:

Можда би вашем величанству било мило да зна да овде имам формулу за израду оклопних плоча које ниједан топ не може да пробије. Ако би краљевска морнарица прихватила ове металне плоче, наши ратни бродови били би неуништиви те стога и непобедиви. Овде су, такође извештаји министара вашег величанства који потврђују вредност проналаска. Уступићу своје право проналазача за суму од милион тумтума.

Пошто је прегледао папире, краљ их одложи и обећа да ће издати налог лорду високом ризничару из одељења за порез да се проналазачу исплати сума од милион тумтума.

А овде су – рече искрени патриота, извлачећи нови лист папира из другог џепа – „радни планови за топ који сам измислио и који ће бити у стању да пробије тај оклоп. Брат вашег краљевског величанства, цар од Банга, жуди да га набави, али оданост према престолу вашег

величанства и вашој особи, приморава ме да га прво понудим вашем величанству. Цена је милион тумтума.

Добивши обећање за још један чек, он завуче руку у нови џеп, приметивши:

Цена топа коме ништа не може одолети била би много већа, ваше величанство, али због чињенице да се његови пројектили могу веома успешно скренути помоћу мог нарочитог метода обраде заштитних плоча новим...

Краљ даде знак великом поглавару фактотума да приђе.

Претражите овог човека – рече он – и известите ме колико има џепова.

Четрдесет три, сер – рече велики поглавар фактотума завршивши претрес.

Можда би вашем величанству било мило да зна – повика искрени патриота обузет ужасом – да се у једном од њих налази дуван.

Ухватите га за чланке на ногама и претресите – рече краљ. – Затим му дајте чек на четрдесет два милиона тумтума, па га погубите. Издајте декрет према коме се искреност проглашава за велеиздају.

SF **занимљивости**

Артур Кларк, који и поред поодмаклих година неуморно ствара, потписао је недавно са издавачком кућом „Ејвон Букс“ уговор да узме удела у писању шест пустиловних SF романа. Кларк ће, заправо, дати само кратак синопсис романа, док ће непосредни писац бити прилично анонимни Пол Пројс. Из Кларковог пера потећи ће још и посебни уводи. Сличан аранжман има и Исак Асимов са издавачком кућом „Беркли“.

У Совјетском Савезу недавно је снимљена нова верзија класичног SF дела „Необичан случај др Цекила и господина Хајда“. Филм је режирао А. Орлов, који је, у сарадњи са Г. Капраловом, написао и сценарио.

Изгледа да је, после пуне деценије, коначно минула плина звана „Звездани ратови“. Џорџ Лукас, творац ове популарне саге, првобитно замишљене у девет делова (снимљене су само три), званично је објавио да у догледно време не намерава да се врати пустиловинама Лука Скајвокера, принцезе Леие и Хана Сола. Био је то сигнал да и последњи клубови поклоника ове филмске серије престану са радом...

SF **КВИЗ**

Као и увек, ево најпре одговора на „тешка“ SF питања из претходног броја:

1. Гетен је планета из романа Урсуле Легвин „Лева рука таме“
2. Аракис је планета из циклуса романа Френка Херберта „Дина“
3. Диаспар је савршен технолошки град из романа Артура Кларка „Град и звезде“

А сад ево нових SF загонетки:

1. Које је године умро Жил Верн?
2. Ко је, уз Федерика Пола, коаутор романа „Рекламократија“?
3. Ко је редитељ филма Тихи бег?

– Марвине, немој сад да скочиш, сачекај још пар година. Тада ће поново све да нас уништи велика загађеност ваздуха!

БИЛО ЈЕДНОМ НА ДИВЉЕМ ЗАПАДУ

Када је у јесен 1897. године у Клејтон, у Новом Мексику, дојахао висок црномањаст човек великих црних бркова, локални поштар одмах га је препознао иако је јахач био прекривен црвеном прашином, омршавео и преморен од дугог јахања.

— Хеј, Томе, овде има једно писмо које те чека од пролетос! — довикнуо је поштар.

Јахач се осмехнуо и не силазећи с коња пружио руку, па се загледао у коверат.

— Јеси ли добро продао крдо? — упитао је поштар.

Том Кечам, одгајивач стоке, климну главом потврдно и иза појаса извуче кожно кесу набијену новчаницама и златницима.

— Ево пазара! — рече поносно. — Сад ћу моћи мало лепше да проживим!

— Па, Томе, могли бисмо у то име нешто и да попијемо? — чаврљао је поштар док је јахач цепао коверат и вадио већ мало пожутело писмо.

— Ја нећу! Журим кући... А теби, ево, па попиј и за мене — рече Том пружајући поштару новчаницу.

Одједном јахач јекну, згужва писмо и спусти главу на коњску гриву. Рамена су му се тресла.

— Хеј, Томе, шта ти је? — узвикну поштар зачуђено.

Кечам се усправи, погледа га закрвављеним очима, а онда зарипамузе у упале бокове премореног коња и у галопу одјури из градића. До његовог ранча било је још добрих десет сати јахања.

Кад је стигао до обале реке Перико, Кечам сјаха, пусти коња да пасе, а онда поново извади из цепа писмо у којем је стајало:

„Чим сам ти видела леђа, отишла сам са Слимом. Јасно ми је да чеш ти вечито остати кравар. Идем зато са Слимом у Стентон и тамо ћемо се венчати. Не тражи ме!

Кора.”

Рушићемо ограде

Кора је била привлачна девојка на коју је Том Кечам мислио свих ових месеци док је гонио стадо чак у Канзас. Хиљаду пута је у својим новима, које је сањао отворених очију, и док је био у седлу, понављао онај врели пољубац који му је Кора дала на разанку. „Чекаћу те”, рекла је кад су потерали крдо и он се много пута окретао да је види, све док се није претворила у тачкицу и стопила са хоризонтом.

Била је најлепша у целој области. Али, ни Кечам није био за бацање. Онако висок, витак, са црном ковривом косом, снажан, а лак у седлу као Индијанац, умишан око стоке, али и са оружјем. Није имао богзна какву кућу јер је за то требало прво стећи но-

вац... Слим, један од јенкијевских досељеника, трговац из Стентона, тужно је изгледао према њему. Баш се Кора исмејавала да личи на жабу с оним његовим плавим буљавим очима и увек влажним устима вечито пуним бомбона којима је подмићивао девојке кад дођу у радњу.

И сад, ето, Кора се удала за Слима!

Капетан Цек Портер сутрадан је причао у друштву да је прошле вечери, враћајући се из лова, видео Кечаму на обали реке Перико:

— Кажем вам, тај човек је полудео. Седи на камену и из све снаге се удара кундаком „колта” по глави! При томе је јаукао колико га грло носи, а крв му се сливала низ лице и косу. Нисам смео да се обратим... Кечам је сасвим по-

од Касидијеве банде и радити за свој грош. Океј?

Тако је и било.

Већ сутрадан су Сем и Том Кечам, уз помоћ познатих десперадоса Била Мекгиниса званог Елза Леј, Џорџа Френкса и Вила Карвера званог „Бронко Бил” на отвореној прузи зауставили воз компаније „Колорадо енд Саутерн Реилроуд” и опљачкали га.

Затим су напустили Нови Мексико и организовали низ пљачки стоке и фарми обавезно рушећи жичане ограде. Том Кечам се свугде представљао као Црни Цек и убрзо је заиста постао појам терора на југу.

Неуспели препад

У пролеће 1898. Кечамова банда је по други пут на истом мес-

том и Френксом, док је Елза Леј (Мекгинис) пао у руке потери.

Само неколико дана касније, као да се ништа није десило, браћа Кечам покушавају да на истом месту зауставе воз. Али железничари су сада били до зуба наоружани. Кондуктер Френк Харингтон погодио је из „винчестерке” Сема Кечаму у већ рањено раме и готово му откинуо руку, а онда, заједно са другим кондуктерима и неким путницима, засуо и Тома Кечаму кишом куршума. Црни Цек је морао да побегне остављајући тешко рањеног брата.

Сем Кечам није хтео полицијцима да призна ни како се зове. Представио се као Френк Стивенс, а за Црног Цека, рекао је, зна само из прича. Он, тобоже, припада јахачима Буча Касидија.

ЗАСЕДА

У ЧИМ САМ ТИ ВИДЕЛА ЛЕЂА, ОТИШЛА САМ СА СЛИМОМ. ЈАСНО МИ ЈЕ ДА ЋЕШ ТИ ВЕЧИТО ОСТАТИ КРАВАР...” НИКО НИЈЕ ВЕРОВАО ДА ЋЕ ЗБОГ ОВИХ РЕЧИ ЈЕДАН ЧОВЕК ПОСТАТИ БАНДИТ

ЋУРЕЋЕМ КАЊОНУ

лудео и можда би ме и убио да сам му изашао пред очи!

Том Кечам је напустио своју фарму и одјахао на север, у Вајоминг. Ту се у Рупи на зиду, чувеном разбојничком склоништу, окупљала банда „Дивљих јахача” под командом чувеног Буча Касидија. Стари члан банде био је Томов брат Сем Кечам.

— Био си у праву, Семе, — рекао је Том брату испричавши о својој несрећној љубави. — За све наше невоље криви су Јенкији и њихове проклете бодљикаве жице! Сточарима је одзвонило...

— Не тугуј, Томе, осветићемо им се! Рушићемо те њихове ограде и пељешити њихове железнице.

Окупићемо посебну дружину... Ја већ имам три поуздана револвера, а ускоро ће нас бити и више. Одвојићемо се

ту опљачкала исти воз. До јесени се то догодило још три пута иако је компанија већ после прве пљачке ангажовала полицију и специјалног „регулатора” Вилијема Риноа, како су га назвали искусни ловци на уцењене разбојнике. Он је исте године, 1898, успео да сазна да ће браћа Кечам напасти воз „Ачисон-Топека-Санта Фе”. Позвао је у помоћ шерифа Едварда Фара из Хоуерфана у Колораду и шерифа Била Лава из Симерона који су довели снажан одред полицајаца и добровољаца, и у Ћурећем кањону поставили заседу Црном Цеку.

Заседа је успела, али се развила огрочена борба у којој је Црни Цек убио шерифа Фара, а његов брат и Елза Леј — шерифа Лава. Сем Кечам је добио метак у раме, али је успео да умакне с бра-

Но, тада се појавио капетан Џон Бојд, учесник у заседи у Ћурећем кањону, који је препознао Сема Кечаму и видео да је баш он устрелио шерифа Лава.

Схватајући да више нема куд Сем је покушао да олакша положај свом брату.

— Океј, ја сам Сем Кечам, познатији као Црни Цек. Заиста сам убио Лава и шерифа Фара. Ја сам стари разбојник. Мој брат је почетник у том послу, а и придружио нам се из очајања, јер га је напустила девојка коју је волео...

— Лажеш, Семе! — рекао му је Вилијем Рино. — Ја знам да је Црни Цек твој брат Том и нећу се смирити док га не пошаљем на вешала! Ти то нећеш дочекати јер ћеш бити обешен за неколико дана.

Сем није дочекао ни сопствено суђење. Лекари су морали да му ампутирају смркану руку. Онда је дошло до тровања крви и Сем је умро не долазећи свести.

Бићу у паклу пре доручка

Заиста, као да је Сем ипак говорио истину. Разбојништва су престала и за Црног Цека се дуго није ништа чуло. Али, „регулатор“ Рино трагао је за њим као ловачки пас. Тако је сазнао да се Кечам кришом вратио на своју напуштenu фарму, па је 23. априла, са одредом наоружаних полицајаца и добровољаца, опколио Кечамову брвнару. Том Кечам се бранио до последњег метка. Нашли су га рањеног на више места, у локви крви, али је још ди-сао.

јорк Тајмсу“ од 24. априла 1901. године овако је завршио:

„Црни Цек је кроз прозор своје хелије посматрао како у дворишту затвора подижу вешала.

– Врло добро, момци! – пови-као је кад су вешала била готова. – Али зашто не срушите ограду да би сви могли да виде како умире прави човек?

Кад је дошао свештеник, Кечам га је одбио с подсмехом:

– Умрећу, оче, онако како сам и живео. Побрините се да неко загуди на виолини док се будем њихао на конопцу!

Затим је готово устрчао уз стенице прескачући по две-три и сам је себи намакао омчу.

– Бићу у паклу, момци, пре него што седнете за доручак! – весело је довикнуо каубојима који су се окупили као публика.

Илустровао Брана Јовановић

Под лекарском негом преболео је све ране и док је чекао суђење у Санта Феу, јавио се листу „Њу Мексикен“ следећим писмом:

„Никад нисам порекао да сам крив за пљачку Колорадо енд Саутерн Реилроуда у Фосому и никад нисам порекао да сам учествовао у Стен Пасу у пљачки Лужног Пацифика. Због тог последњег напада три невина човека труну у затвору: Лионард Олбертсон, Бил Вотерман и Волтер Хофман. У препаду у Стен Пасу учествовао сам ја лично, а са мном још и Дејвид Еткинс, Ед Кален, Карвер – Бронко Бил – и мој брат Сем. Не волим кад невини људи испаштају за злочине других!”

Црни Цек Том Кечам осуђен је на смрт вешањем. Према „Њу-

Онда су му навукли на главу црну капуљачу. Завладала је кратка тишина.

– Пусте поклопац! – командовао је Црни Цек пригушеним гласом.

Целат је повукао ручицу, под се отворио и Црни Цек је био мртав”.

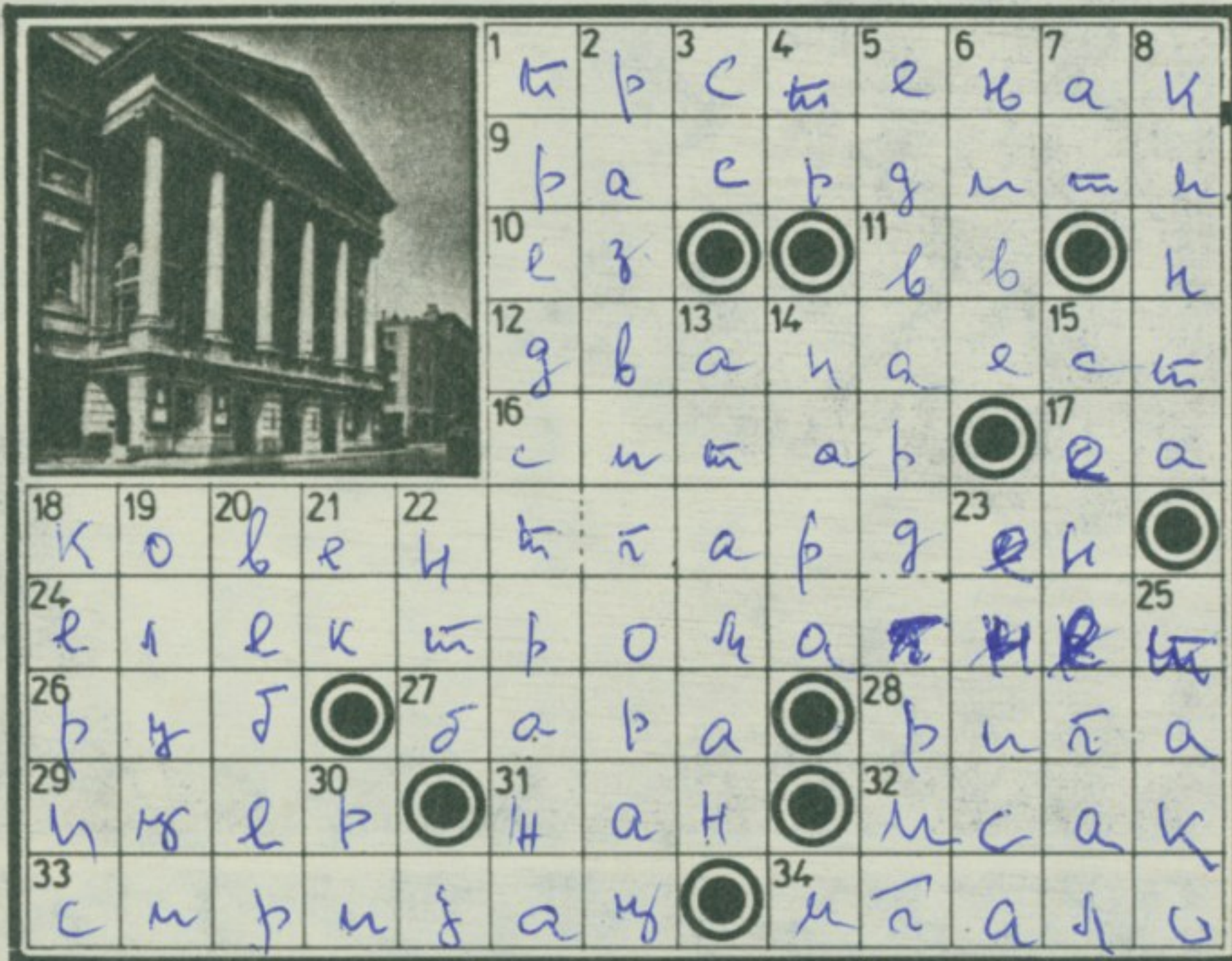
„Њујорк Тајмс“ није написао да су целати погрешно израчунали дужину Кечамовог пада и тежину његовог тела, па му је ужасни трзај конопца потпуно откинуо главу са рамена...

Тако је то било и потпуно је свеједно што су дуго после тога неки били склони да окриве лепу Кору за све Кечамове злочине, насупротив „регулатору“ Вилијему Риноу који је ауторитативно тврдио да су браћа Кечам били – рођени злочинци. **Д. Брандон**

ЕНИГМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Прст до малог прста на коме се носи прстен; 9. Наљутити, разљутити; 10. Иницијали француског писца Золе; 11. Два иста слова; 12. Број из друге десетице; 16. Занатлија који прави сита, решетар; 17. Други и први самогласник; 18. Позната оперска кућа у Лондону са 2000 седишта (на слици); 24. Уређај помоћу којег се могу добити јака магнетна поља; 26. Ивица; 27. Мања стајаћа вода; 28. Главни град Литвијске ССР; 29. Штампарски радник, јеткач; 31. Име француског глумца Габена; 32. Име физичара Њутна; 33. Становник азијске државе; 34. Летовалиште на Црногорском приморју.

УСПРАВНО: 1. Стража која је распоређена испред главнине војске; 2. Пролећни ветар; 3. Иницијали писца Сремца; 4. Ауто-ознака за Турску; 5. Име и презиме норвешког композитора („Пер Гинт“); 6. Ораница (мн.); 7. Коњ (песн.); 8. Новац, пара (шатр.); 13. Козачки заповедник; 14. Стара јапанска престоница; 15. Држава у западној Африци; 18. Совјетски шаховски велемајстор, Паул; 19. Жлеб за воду на зградама, сливник (мн.); 20. Немачки композитор, Карл Марија („Чаробни стрелац“); 21. Енигматски клуб (скр.); 22. Скраћеница норвешке новинске агенције („Norsk Telegram Byra“); 23. Муслиманско женско име; 25. На тај начин; 30. Ауто-ознака за Ријеку.

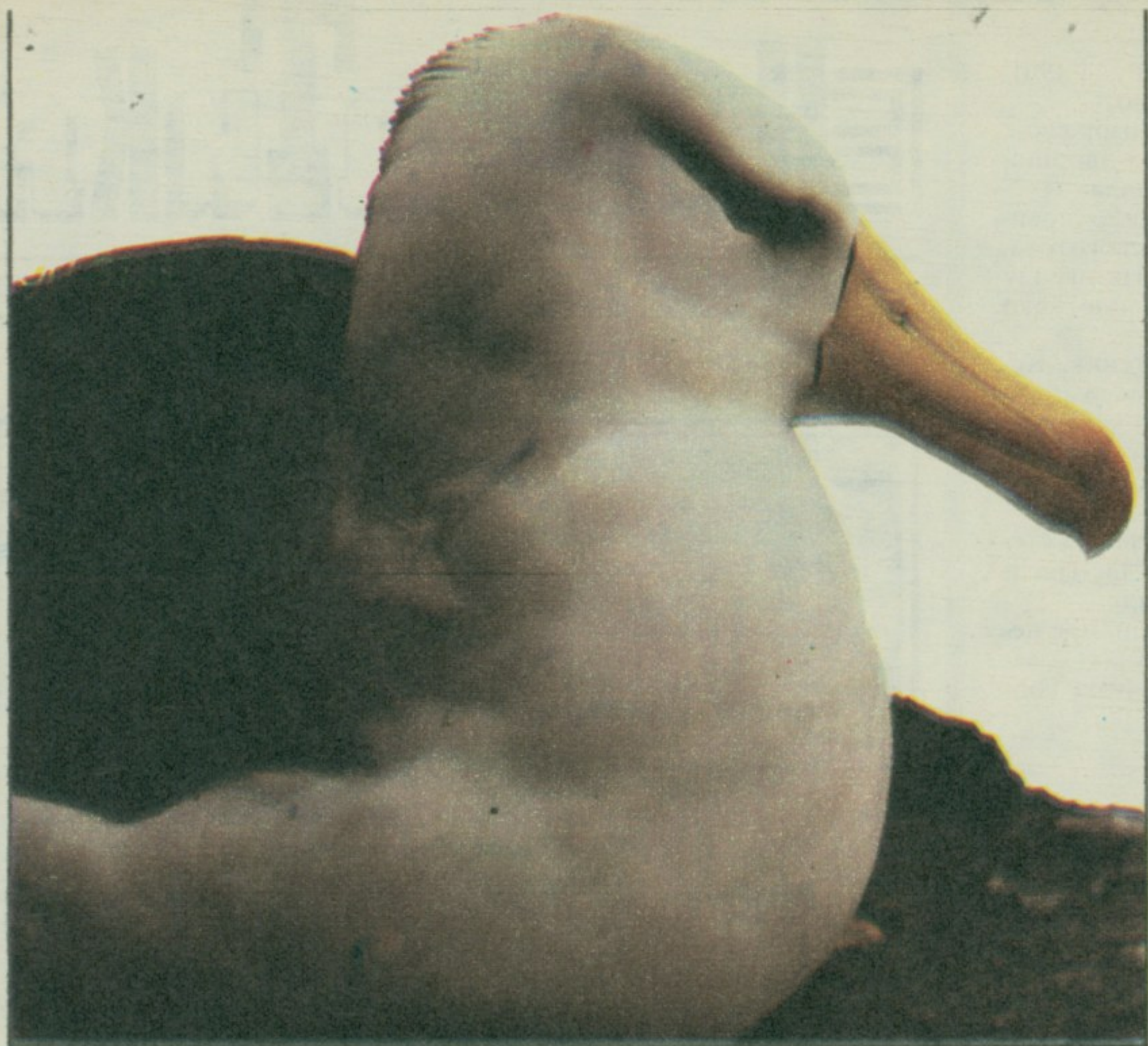
ЛОГОГРИФНИ АНАГРАМ

Многи од вас, вероватно, никад нису решавали загометку која се тако зове. Па да појаснимо: логогриф је таква врста загометке код које се решење добија променом једног слова. На пример: КРКА–ТРКА, САНА–СРНА, КЉУЧ–КЉУН итд. Анаграм или преметаљка је таква загометка код које се решење добија премештањем слова постављеног задатка (ГРАНАДА–НАГРАДА–ДРАГАНА). Сад већ знамо како се решава логогрифни анаграм, пошто смо спојили те две ствари. Прво у задатку променимо једно слово другим, а онда премештањем свих слова добијамо тражено решење. Ево задатка:

**ИВО АНДРИЋ:
„НАНИН ЈУРИШ“
(КРАТКА ПРИЧА)**

Наш нобеловац није написао кратку причу „Нанин Јуриш“, али је зато написао два капитална дела због којих је, уосталом, и добио Нобелову награду. Која су то дела? Решите овај логогрифни анаграм и сазнаћете. Најпре слово Ш замените словом Х, сва слова промешајте и ето решења! Па и није баш тако тешко!

Решења на стр. 49.

Кад су се у 15. веку португалски морепловци први пут усудили да низ обалу Африке заплоче у ветровити јужни Атлантук, угледали су црно-беле птице снажног тупа и дугачких пегавих крила. Назвали су их „алкатраз“ као што је португалски назив за

велике морске птице, углавном пеликане који су им били познати са Средоземног мора. Енглески морнари су „алкатраз“ изврнули у „албатрос“, име које се од тада употребљава за овог господара океанских ветрова.

Албатроси су познати свим морнарима дугих

линија чије бродове прате још од Магеланових дана. Распрострањени су по целом свету изузев северног Атлантика и ледених вода Арктика. Сујеверни морнари веровали су да су ове птице духови морнара несталих у бурама а сматрали су их и за гласнике ветра и магле, што

ПЕРО ЛАКЕ И ТЕШКА КАТЕГОРИЈА – Постоји 14 врста албатроса. Најкрупнији од њих зване „дрекавац“, тежак и до 12 килограма, може да живи и целих 80 година! Најситнији, као што је овај са жутиим кљуном и црним већама, тежи просечно два килограма и живи 50 година.

ЋУТЉИВИ ДРЕКАВАЦ – Албатрос је и највећа птица која лети. Распон његових крила може да достигне 3,5 до 4 метра! Овај је снимљен на Кергеленским острвима у Индијском океану где су албатроси под заштитом и прстеновани како би се могли пратити. Иначе, дрекавац је изузетно ћутљив кад се удвара женки.

ТРИ ГОДИНЕ УДВАРАЊА – Албатроси су чувени по свом свадбеном плесу. У ствари „заруке“ код ових птица трају практично неограничено. Понекад прођу и три године док се један пар не споји. Пре тога мужјак бесомучно плеше пред својом изабраницом, клепеће кљуном, испушта отегнуте назалне звуке.

уопште није чудо: ветар је основни услов за лет ових птица. Оне су његови апсолутни господари, док су без њега готово беспомоћне: кад слете на палубу, не могу да полете преко оgrade јер њихова тежина тражи дугачко узлетиште.

Албатроси су несумњи-

ВЕРНОСТ НА ЛЕЂИМА ВЕТРА

во шампиони једрења. Њихова дугачка, узана, „масна“ крила, грађена су тако савршено да могу да искористе све погодности узлазних ваздушних струја: кад има довољно ветра, они путују без напора у било ком правцу, уз ветар исто тако добро као низ њега, тек уз понеки замаха крила. Путници прекоокеанских бродова могу да их посматрају како по цео дан лете около готово непомичних крила крстарећи час напред-назад, час горе, па поново доле, на страну, у неправилним круговима, осмицама, словима „С“, чекајући да морске струје избаце лигњу или сипу на површину, или на понеки отпадак из бродске кухиње.

Крила албатроса, тако савршена за једрење, потпуно, су неефикасна за лећење махањем. Кад ветар сасвим стане, албатроси су практично принуђени да се „приземље“ на воду. Зато највећи број албатроса живи у најветровитијим, најнемиријим морима. Што је више ветра, кажу морнари, више је и

албатроса. Са ветром од 10-50 чворова тим великим летачима је проста ствар да облете Земљу, само ако то желе. (Пут око Земљине кугле на 40 степену јужне географске ширине износи приближно 30.400 километара.) Уз помоћ ветра од свега 10 чворова, што спада у слабије на овим ширинама, преваљују близу 400 километара дневно. Зато албатросу није тешко да обиђе свет за 80 дана и то са много мање труда него јунак Жила Верна. Најновија праће-

тела продавано је као најфиније пуњење за јоргане и јастуке. У овом тамањењу истакли су се Јапанци, мада су у послу били и Канађани, Американци, Французи. Највеће и најчувеније гнездилиште албатроса у то време било је на острву Лејсан, око 1600 километара западно од Хаваја. Извештаји о невиђеном покољу који се тамо одиграо довели су до тога да је Теодор Рузвелт председник САД 1909. године издвојио ово и још нека острва у Ливорд ланцу и прогласио их резерватима. Међутим, чак ни то није спречило упаде криволоваца. Број албатроса на северном Пацифику већ тада се осетно смањило.

Други светски рат донео је невиђен прилив људи на усамљена пацифичка острва где се албатроси гнезде. Кад су Јапанци коначно протерани са отока Вејк, све птице су већ биле напустиле ово чувено гнездилиште. Гарнизон измучен глађу углавном их је појео. Читавих 15 година после рата птице се још нису биле вратиле на ово острво. Албатроси на Мидвеју имали су више среће и по завршетку ратних сукоба, бројна колонија је још била тамо.

Док су над Мидвејским острвима летели класични авиони, судари птица с авионима су наносили знатну штету и нису изазивали падове. Откако су уведени брзи млазњаци, озбиљно се повећала опасност зато што птица „усисана“ у мотор млазњака може да доведе и до експлозије. Америчка служба за рибе и дивље животиње покушала је да ове птице пресели на друга острва, али без успеха. Птице су се сваке године изнова враћале на старо место. У интересу ваздушне (и националне) безбедности морнарица САД убила је 30.000 птица у близини аеродрома, али то није знатно утицало на смањење броја албатроса. Онда су булдожери изравнали дине поред путева. Највећа колонија лејсен албатроса на свету (трећина укупног броја ове врсте албатроса) смањена је за 70 одсто.

Али, албатроси се и даље не склањају од човека и, изгледа, то никад неће научити.

Гнезде се на пропланцима близу кућа и поред асфалтираних путева, не обзирајући се на грмљавину ципова и камиона који пролазе.

В. Милићевић

ВЕРНИ – Датум је тачно утврђен, место састанка је исто, гнездо готово... И, ево резултата тог сусрета: једно једино јаје које може бити тешко и 500 грама!

НЕ ВОЛЕ КРАВЕ – Са два месеца овај „чађави“ младунца албатроса је толико велики (2 kg) да већ плаши грабљивице. На острвима северно од Антарктика албатроси нису угрођени, али их зато на Амстердамском оточју, у Индијском океану, није остало више од 50 примерака. Овде су њихови највећи непријатељи краве које газе по тресетишту, где су гнезда албатроса.

**КАД НАПУНИ
ГОДИНУ ДАНА,
АЛБАТРОС КРЕЋЕ
НА ДУГ
УСАМЉЕНИЧКИ
ЛЕТ ИЗНАД
ЈУЖНИХ МОРА
КОЈИ МОЖЕ ДА
ПОТРАЈЕ 5, 6 ПА И
ЧИТАВИХ 10
ГОДИНА. НА
ЧВРСТО ТЛО ЋЕ СЕ
ВРАТИТИ ТЕК КАД
ДОЂЕ ВРЕМЕ ЗА
ПАРЕЊЕ. И ТО
УВЕК НА ИСТО
МЕСТО И УВЕК СА
ИСТОМ ЖЕНКОМ**

ња прстенованих птица показују да поједини албатроси управо то и чине.

Пре но што су људи окупирали његову територију, албатрос је имао врло мало непријатеља и све до 19. века човек није битније угрожавао албатроса. У време једрењака морнари су их хватали на удице са мамцем баченим иза крме. Поморска традиција да ће лоша срећа пратити оног ко убије пратиоца брода никад није до краја спречила морнаре који су се досађивали или били гладни да убијају албатросе. Свеже месо, истина без укуса, било је пријатна промена у једноличној исхрани која се састојала од усолјене коњетине уз тежак рад са једрима. Једрењаци који су стизали до великих гнездилишта на усмљеним острвима, узимали су и птице и њихова јаја за „бродску резерву“.

Озбиљан покољ албатроса почиње крајем 19. века кад је развијена трговина њиховим перјем. Оно из крила служило је за терање моде, а перје са

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д.
главног и одговорног уредника
„Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног
уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ
Сима Беговић, Бранка Булатовић,
Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић,
Љиљана Златковић, Милан Илијин,
Милован Кљајић, Нада Михаиловић,
Душан Петровић (председник), Дра-
гољуб Петровић, Радован Поповић,
Зора Продановић, Радомир Ристић
(заменик), Верица Смиљанић и Ник-
ша Стипчевић. Чланови Савета из
Редакције: Дарко Рибникар, Зефири-
но Граси, Соња Јашовић, Мирјана
Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Радана Весовић, Ол-
га Вукадиновић, Душан Глушац, Бо-
јана Дожић, Светлана Ивановић, Ми-
на Илић, Соња Јашовић (графичко-
технички уредник), Мирјана Крсту-
ловић, Иван Лончар, Мирјана Марин-
ковић (уредник стрипа), Иванка Ми-
ладиновић, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Милић, Нада Не-
вајдић, Вито Недељковић, Биљана
Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран
Петканић, Радоје Савић, Весна Соф-
реновић, Војислав Стаменковић, Не-
дељка Сташић, Даринка Тодоровић,
Миленко Тодоровић, Милош Томић и
Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић
и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ –
ООУР Издања за младе „ПОЛИТИ-
КИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29,
11001 Београд. Поштански факс 124.
Телефони: секретаријат 324-471, ре-
дакција 324-483, техничка редакција
326-620, централа 324-191 и 325-761.
Рукописи, фотографије и цртежи се
не враћају. Огласна агенција: Маке-
донска 35/1, тел. 322-711. На основу
мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број
413-2973-02 од 22. I 1973. године не
плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 250 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 3.012 динара, полуго-
дишња 6.024 динара, годишња
12.048 динара

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 6.024 динара, полуго-
дишња 12.048 динара, годишња
24.096 динара

Претплата се врши на жиро-рачун
број 60801-601-29728 уз обавезну на-
знаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“
– претплата на лист „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ
ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.–
СР НЕМАЧКА	ДМ 74.–
ШВЕДСКА	Шкр. 258.–
ФРАНЦУСКА	Ффр. 246.–
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 60.–

Уплате из иностранства слати на де-
визни рачун НО „Политика“ код „ИН-
ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун
број 60811-620-63-257300-00054 уз
обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника
одговоран: Миливоје Весовић, руко-
водиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.

Капетан који никад не стиже у луку

Да ли се морепловцима, на-
равно кад плове, стварно
привиђа брод Холанђанина лутали-
це. Које године је брод саграђен,
кад се изгубио и како?

Војислав Јовановић,
11000 Београд

Лутајућим Холанђанином мореп-
ловци су некад називали замиш-

љени брод који се, према старим
причама, појављује пред буру или
за време буре у близини Рта до-
бре наде. О њему су испредане
многе легенде. По једној од њих,
на том броду догодио се злочин
који никад није расветљен. Због
тога је брод проклет и осуђен да
вечито лута. Друга легенда казује
да се капетан тог брода, неки Хо-
ланђанин, заклео да ће, без обзи-
ра на то што је море тамо увек не-
мирно, опловити око Рта добре
наде. Међутим, ветрови увек вра-
ћају његов једрењак и он још и
данас покушава да испуни своју
заклетву.

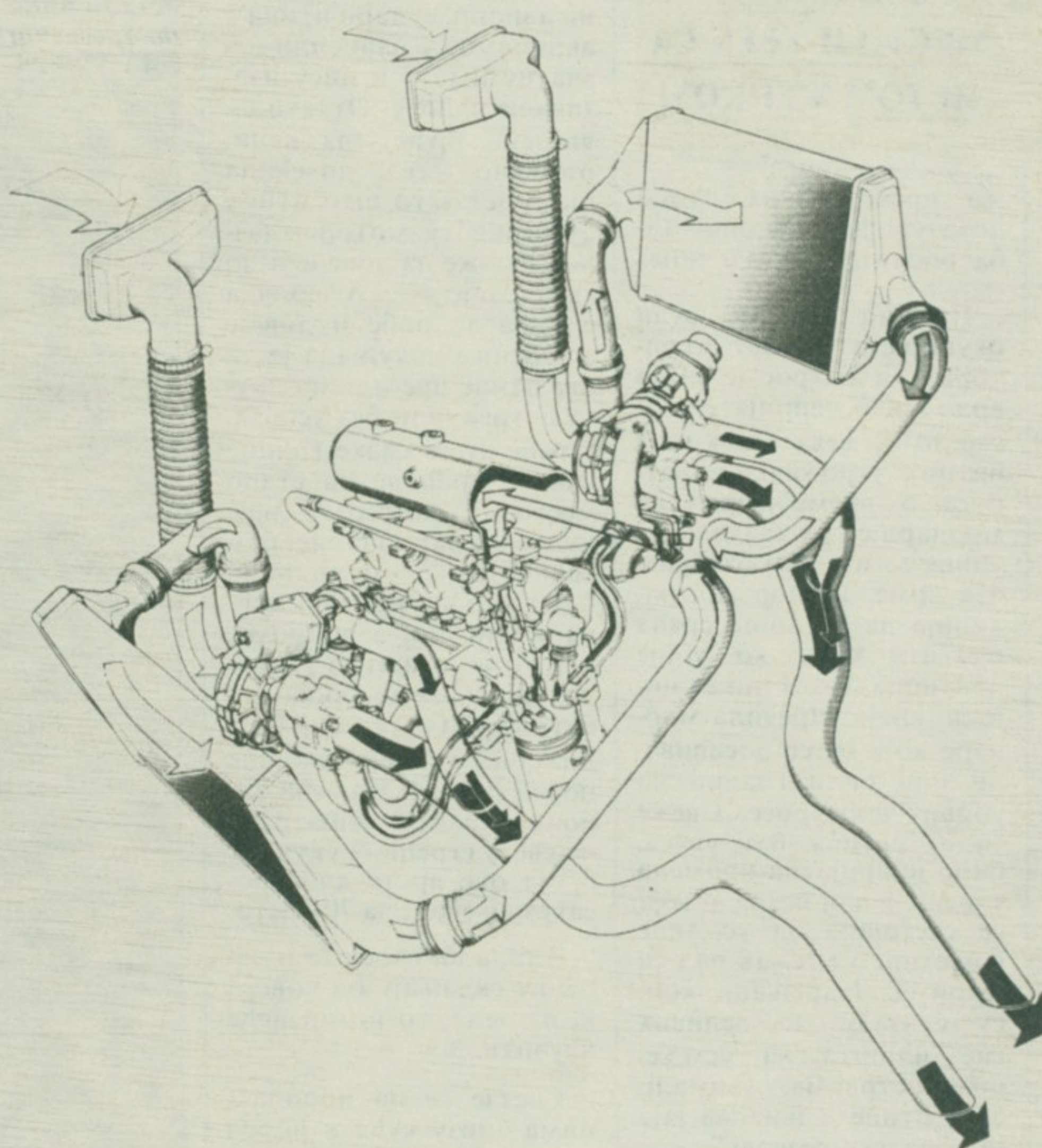
Турбо и битурбо

Све више је аутомобила са
уграђеним турбо мотором.
Шта је, уопште, турбо, а шта битур-
бо?

Коко и Зоко
91000 Скопље

Распитали смо се код струч-
њака за аутомобилске моторе Ми-
хаила Борчсављевића професора
Машинског факултета у пензији и
од њега добили објашњење. Тур-
бо мотор (бензински или дизел,
свеједно) назива се тако кад је
снабдевен турбо компресором.
Сам турбо компресор је сложена
машина (није ни апарат ни уређај,
професорова примедба) коју чине
гасна турбина и центрифугални
компресор међусобно повезани
вратилом. Када издувни гасови из
мотора покрену коло турбине, ова
даље покреће компресор који та-
да сабија ваздух и спроводи га у
цилиндре за сагоревање. На овај
начин снага мотора може да се
повећа и до 40 процената. При
том, димензије и маса мотора ос-
тају исти. Турбо мотори најчешће
немају карбуратор, што не значи
да не могу да га имају. Разлог од-
суства карбуратора је једноста-
ван – гориво притиче убризгава-
њем.

Битурбо мотор је мотор са два
турбо компресора. Обично се они
„везују“ за мотор постављен у „V“
па један турбо компресор напада

једну а други другу половину мо-
тора. То није правило. Дозвољено
је и да оба турбо компресора ис-
товремено опслужују мотор по-
стављен у линији. На приложеном

Легенда је до данашњих дана
толико жива да ће вам поједини
морнари најозбиљније испричати
да су чули повике с брода, да су
причали с лутајућим Холанђани-
ном, да су му чак носили пошту за
Европу. У ствари, реч је најверо-
ватније о фатаморгани. Лик се јав-
ља због кривих путања светлос-
них зрака у густим слојевима ваз-
духа изнад хладног мора. Приче о
Холанђанину луталици послужиле
су као мотив за једну Вагнерову
оперу и за филм.

А да није било Јулија Цезара?

Када је измишљен први ка-
лендар на свету?

Наташа Андријашевић,
Морнарички одред 86,
58300 Макарска

Први календар на научној осно-
ви увео је Јулије Цезар 46. године
пре наше ере по саветима алек-
сандријског астронома Созигена
и њиме заменио дотадашњи (по-
грешан) римски календар. Нови
календар назван јулијански имао
је за основу Сунчеву (тропску) го-
дину непромењивог трајања од
365,25 дана подељену на 12 месе-
ци, 4 по 30 дана, 7 по 31 и један
месец од 28 односно 29 дана. Сем
тога, почетак године је са 1. марта
померен на 1. јануар.

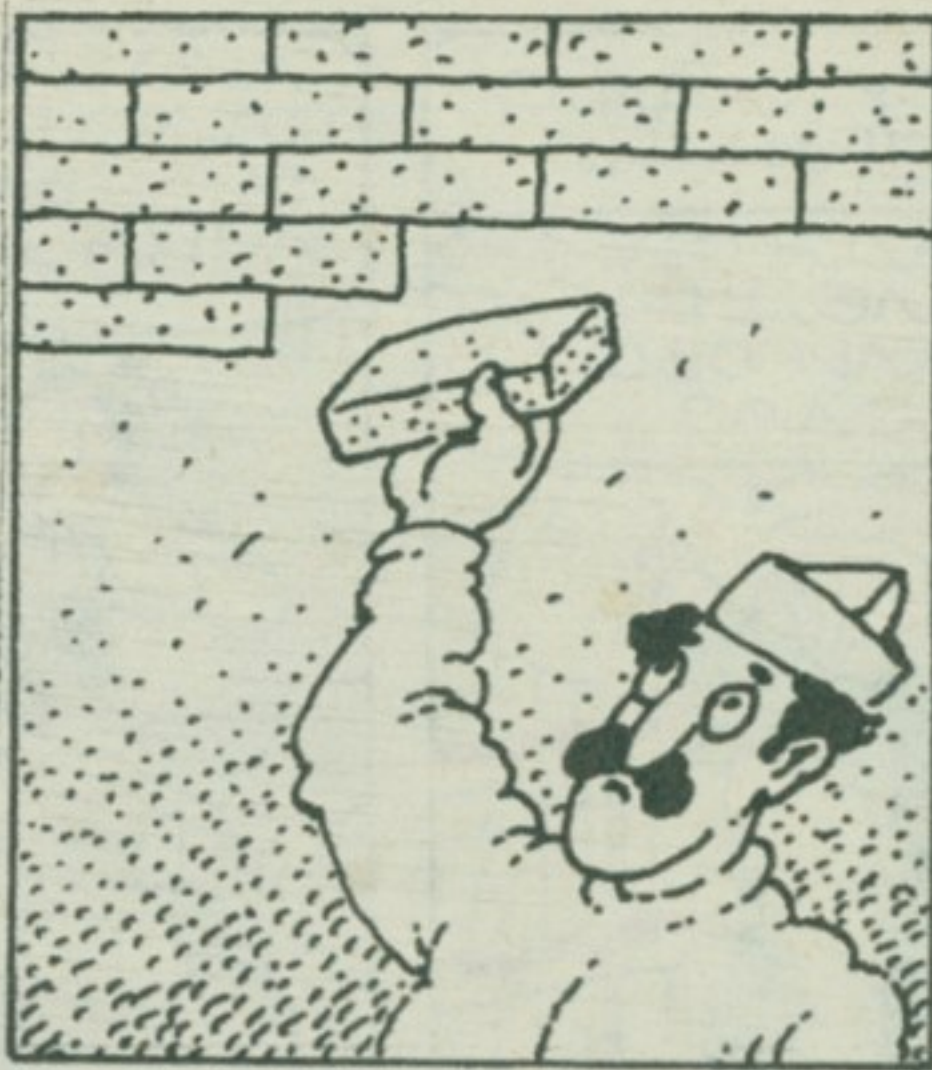
цртежу јасно се уочавају детаљи
конструкције битурбо компресора
уграђеног у један Фиатов модел.

Пуцањ – на ваздух

Занима ме на ком принципу
опаљује ваздушна пушка?

Медин Дорић
Зеница

Све је веома једноставно. У питању је ваздушни потисак. Кад се цев „преломи“, затвара се повлачи и запиње. При окидању удара у чело клипа и, под притиском ваздуха, избацује дијаболу.

Архитекта – градитељ?

Можда изгледа смешно, али
занима ме од које речи потиче
реч архитекта.

Ово нас је телефоном питао
Јасмин Латовић,
22. дивизије 62
ТИТОВА МИТРОВИЦА

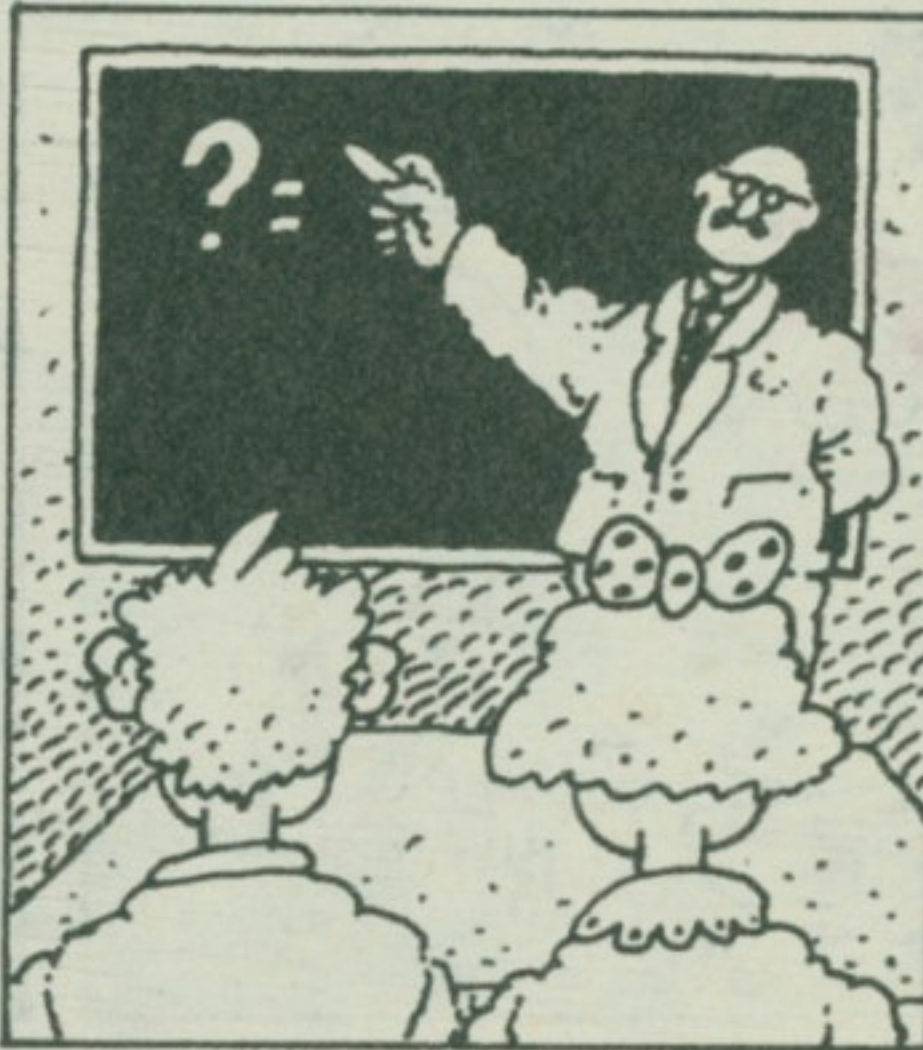
Архитекта потиче од грчке речи
и значи – градитељ.

И адреса и телефон

Молио бих вас да објавите
адресу КСЈ (Кошаркашког
савеза Југославије). Унапред захваљујем.

Предраг Фабијанић,
С. Мичића 10
75000 Тузла

Кошаркашки савез Југославије
налази се у Београду, у Цетињској
улици број 22, телефон: 334-521

Школа – место за доколицу

Занима ме када је први пут
основана школа на свету и
ко је оснивач?

Читатељка из
Кикинде

Прве школе основали су источни народи, Кинези, Индијци, Египћани пре око 2500 година. Реч школа потиче од грчке речи у значењу доколица, или време слободно од рада, а затим и место где се то време проводило у учењу.

Једно писмо – у стиху

Пишем ти пишем писмо ово,
полако га читај, слово по слово.
Ако и не скужиш шта заправо
желим,
Забавник читам јер ме весели.
Питах те питах (да не скитам)
да ли би смео, мо'о и хтео,
у Забавнику отворити нови део.
Има много деце која слажу риме
и маштају да се у новинама
појави њихово име!
Отвори ти зато рубрику нову
где ће деца показивати вештину своју.

Ако ти се ово баш и не допада
(ни не сањаш колико талената
пропада)

Нећу те због тога престати
читати,

и даље ћеш ми се свиђати.

Жељана,
Пула

Будите другари!

Скупљам сличице „Сисари“
али никако не могу да добијем
албум за њих па молим читаоце
да ми га пошаљу.

Тања Петковић,
Мозирје 276
63330 Мозирје

Ове недеље „Забавнику“ су писали и:
Добришоје Мишон, Јурија Гагарина
111/IV, Нови Београд, Милош Илић,
11080 Земун; Неда Стефановић, Теразије 38, 11000 Београд; Жељна Вукаловић, Б. Кидрича 23, 51550 Мали Лошњин; Наташа Јурковић, Волкерјева 11, 62250 Птуј; Зорана Тимотић, Београд; Гордана Дакић, Славка Родића 10/9, Панчево; Татјана Јанкић, Сарајево; Мићо Самарџија, Блок III децембра 8, 59300 Книн.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: подоста, аперкат, Калиопа, „Ориолик“, Вагнер, а, р, тас, трајати, издати, А, Ди, м, ратар, ћа, динамит, анали, кикс, ич, Атакама, рарог, Р, Алеман, Коњовић, хофирати, Лине, нр, ала, теа.

РЕШЕЊА „ЕНИГМАТИКЕ“ Укрштене речи: прстењак, расрдити, ез, ва, н, дванаест, ситар, еа, комент гарден, електромагнет, руб, бара, рига, ецер, жан, исак, сиријац, игало. Магични квадрат: леб и сол, електра, бехарић, икарија, стритар, оријана, лаћарак. Логогрифни анаграм: „На Дрини ћуприја“, „Травничка хроника“.

Стрпи се до Нове године

Књигу „Хобит“ од Џ. Толкина
прочитао сам три пута, па бих
сад желео да набавим наставак ове
књиге „Господар прстенова“.

Мирко Ђуровић,
13. јул 25,
81000 Титоград

„Господара прстенова“ Џ. Толкина тешко да ћеш наћи у књижарама (можда у некој антикварници) јер је сав тираж продат пре више од годину дана. Ако не можеш да се стрпиш, књигу коју је „Нолит“ издао у три тома позајми из библиотеке. Ако не, сачекај до краја године, тада ће један приватни београдски издавач издати „Господара прстенова“ и, тако нам је бар рекао, потрудиће се да књига „оде“ у све крајеве Југославије.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Јелка Бајер, Жађа Вас 23,
68000 Ново Место – има 13
година. Сакупља налепнице
и постере.

Данијела Цолић, Угриновачка 178, 11272 Добановци – има 13 година, воли музику, сакупља постере.

Лидија Киш, БЗ 1/1 бр. 43, 56223 Борово – има 13 година, воли музику, море, књиге и спорт, бави се кошарком.

Аниса Авдић, 7. априла 37ц, 76100 Брчко – има 12 година, воли музику и спорт, сакупља салвете, постере и значке.

Енсар Шехић, Љубљанска 23ц, 71000 Сарајево – сакупља сличице „Животињско царство“, недостају јој бројеви: 2, 56, 96, 170, 194, 200 и 220.

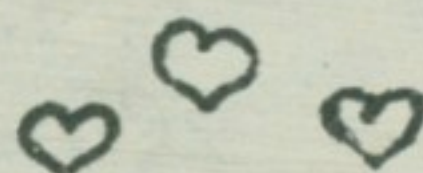
Данко Гогич, Никшићка 3, 31230 Ариље – воли забавну музику, највише Плави оркестар.

Биљана Јовић, Вишњички венац 9/15, 11060 Београд – има 12 година, жели да се дописује са вршњацима из целе земље.

Тања Мор, Гагарина 10, 21000 Нови Сад – има 14 година, сакупља фруле, лименке од пића и постере, тренира рукомет.

Николина Радош, Ивана Томашевића 66, 58230 Сињ – има 11 година, сакупља постере, салвете и разгледнице, воли поп и рок музику.

Марија Сузић, Караџићева 2а/14, 18000 Ниш – има 13 година, воли музику и спорт, навија за „Партизан“.

Мршављење у плавом

Људско око сматра се најсавршенијим оптичким инструментом: у стању је да разликује 250 чистих боја и 10 милиона нијанси!

Свако од нас има своју омиљену боју. То показује наша одећа, намештај, завесе, зидови у нашој соби. И све то заједно нипошто није неважно. Често и не слутимо колико на нас утиче ова или она боја, како све организам реагује на њих, посебно психа. Доказано је, на пример, да плава боја снижава температуру, а црвена побољшава циркулацију крви. Онима који имају висок крвни притисак препоручују се затамњене наочаре, оболелима од глаукома – зелене.

Спасите тигра (други пут)

То је питање које се онедавно поставља у Индији. У току последњих осам месеци у шумама на северу земље страдало је 15 тигрова. Осам је нађено у једном каналу, у држави Утар Прадеш, што је чудно, јер је познато да тигрови одлично пливају. Четири тигра убице су ловокрадице, једног је прегазио воз, једног су отровали сељаци, а један је страдао у обрачу са својом сабраћом. Тај помор међу тигровима забринуо је власти: почетком овог века, у Индији је било 40.000 тигрова, а 1972. године било их је свега 1827. Тада су предузете разне мере заштите, тако да је број ових великих шарених припадника маџег рода порастао на 4000.

Хермесов нови штит

Захваљујући новом, сложеном материјалу, званом „церасен“, свемирска летелица Хермес моћи ће без тешкоћа да издржи огромне температурне шокове до којих долази приликом њеног уласка у атмосферу. Европско друштво за млазну пропелзију тестирао је тај нови керамички материјал и резултати су више него задовољавајући: може да издржи десет сати на температури од 1300°C, а ако је

температура 1400°C, може да издржи пет сати. У нормалним условима, чак и при брзини од 26.876 km/h, европски мини-свемирски брод не би требало да буде изложен тако високим температурама током свог полчасовног улажења у атмосферу. Овај заштитни материјал биће постављен на све делове брода изложене трењу.

Чудесна авантура суперпроводљивости

Ово још није виђено: на један конгрес физичара у Њујорку дошло је 2200 стручњака, а предви-

ђало се да ће их бити једва 300. Дискусија је требало да се заврши предвече, али трајала је све до сутрадан у 6 ујутро. Шта је подигло толику буру? Говорило се о суперпроводљивости, области у којој је остварен изванредан напредак. Суперпроводљивост је чудна особина неких материјала који на веома ниској температури проводе струју без икаквих губитака, без икаквих отпора. До сада, то понашање материјала забележено је само на температурама веома блиским апсолутној нули (-273°C). Али, недавно су откривени материјали који се тако понашају већ на температури од -181°C. Ни то није нека висока температура, али ју је ипак неупоредиво лакше постићи. Отвориће се огромне могућности за практичну употребу својстава тих материја. Реч је о технолошкој револуцији. Зато је један од учесника поменутог скупа изјавио: „Мислим да ће нам се живот променити. Поносан сам што учествујем у овој чудесној авантури.“

Сплав у крошњама

Младић се зове Жил Еберсол, и има 29 година. Измислио је једну сјајну ствар, нешто што највише личи на велики меки сплав на надување а треба да олакша истраживачима испитивања која

обављају у крошњама дрвећа у великим тропским шумама. Та справа је недавно испробана у шуми у Фонтенблоу. Прошла је све

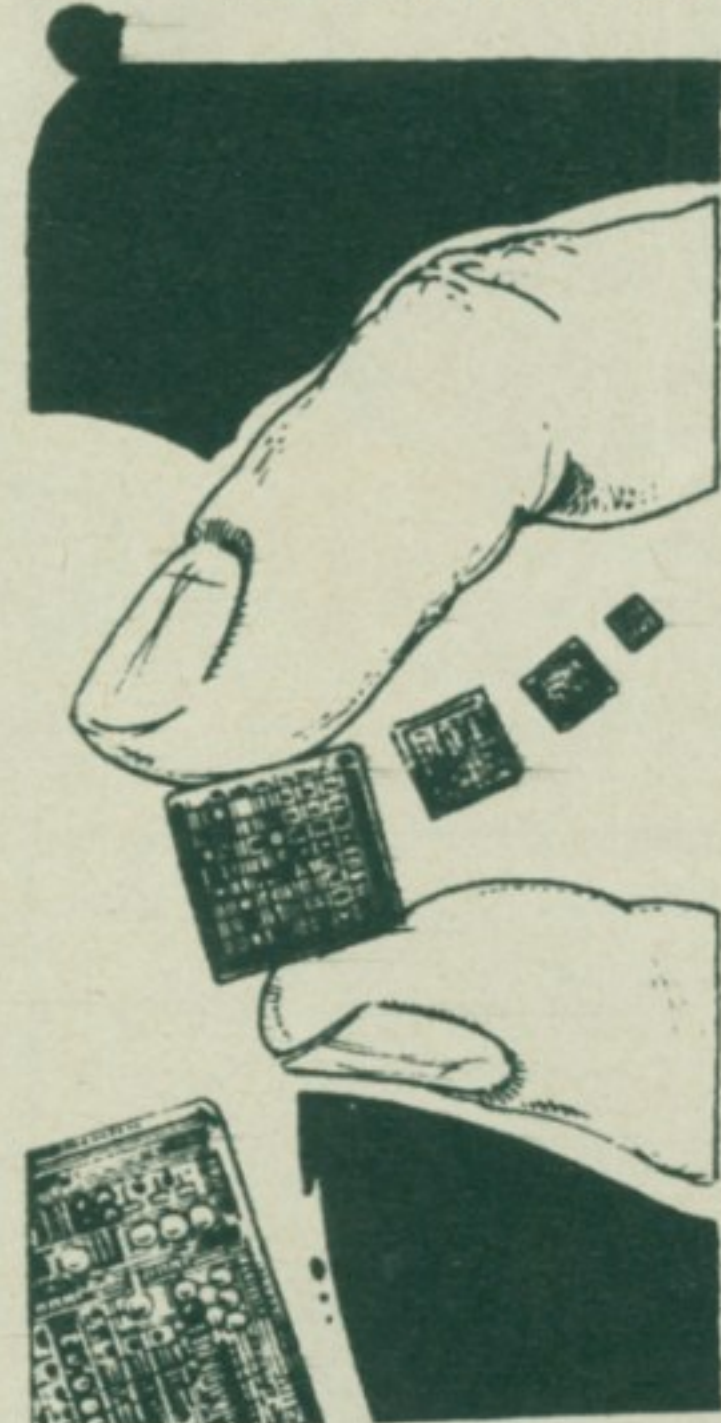

тестове и условно ће бити испробана у Гвајани. Биће постављена на врх крошњи помоћу једног великог балона и омогућиће научницима да логорују у дрвећу и да током неколико дана прате шта се збива у тајанственом свету непроходних шума.

Рекордна густина чипова

Стотину транзистора на површини великој као попречни пресек длаке! То је рекорд који је поставила фирма Моторола са својим новим микропроцесором од 32 бита из друге генерације, MC 68030. Тај суперчип има 300.000 транзистора на површини од 2 cm² направљеној од силицијума и не дебљој од подсетнице. Размак између два транзистора је свега 1,2 микрона, тако да на површини једнакој попречној пресеку длаке има 100 чипова. Али, главна нови-

на је паралелно функционисање различитих транзистора. Операције које се обрађују деле се на под-проблеме који се решавају паралелно, тако да се постиже знатно већа брзина. Осим тога, захваљујући MC 68030, могу се правити компатибилни рачунари, који могу да користе такође и софтвере прављене за старе рачунаре.

Ципеле као песак

Стиснути ножни прсти, претерано висока пета, укрућен скокни зглоб, згрчене тетиве. Све су то последице модерних ципела. Ми имамо ноге питекантропуса, предвиђене за ходање без обуће, по златном песку, а трпамо их у ципеле у којима се муче. Зло је још веће јер ходамо по вештачкој подлози (бетон, асфалт, равне и тврде површине...). Стопало не може слободно да се рашири, ножни прсти стоје један преко другог, стешњени јастучићи више не играју улогу амортизера. Удари потпетицама веома се грубо преносе на кичмени стуб. Колена су претерано напета, карлица се непрекидно клати, потиљак се деформише... Ужас! Једна фирма из Бретање срећом је направила ђон засно-

ван на отisku стопала у песку. Захваљујући томе, произвела је ципелу која је права благодет за стопало. Ђон је од једне врсте полиуретана и омогућава ножним прстима да се слободно поставе као лепеза. Ципела је веома лагана, не пропушта воду и удобна је. Кад је обујете, заиста имате утисак да идете боси.

Балон за мршављење

За оне који цезну за тим да буду као костури екипа данских лекара направила је нови гаџет који ће им помоћи у рату против килограма. Више није потребно сводити оброке на посни сир. Довољно је да вам се у стомак убаци пластични балон. Кад се надува, заузима прилично места у вашем тракту, чула су вам збуњена и чим поједете једну кашику супе, чини вам се да сте се најели. Фирма Балоб требало је десет година да разради овај гаџет који има облик рагби лопте и убаци се у желудац кроз једнак, помоћу металне шипке. За сада није забележен ниједан случај смрти од глади који би се могао приписати овој справици.

